

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання
Кафедра міжнародних відносин

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему:

**«Політика Європейського Союзу щодо України
в умовах російсько-українського конфлікту»**

Виконала студентка 6 курсу,
групи ЗМмв-61
спеціальності 291 Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії, освітньо-професійної
програми
“Міжнародні відносини”
Бовталюк Ольга Олексіївна

Науковий керівник:
доктор політичних наук, професор
Сидорук Тетяна Віталіївна

Рецензент:

Роботу допущено до захисту
на засіданні кафедри міжнародних відносин
(протокол № ___ від « ___ » _____ 2020 р.)

Завідувач кафедри _____ / Т.В. Сидорук/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти дослідження політики ЄС щодо України в умовах російської агресії.....	10
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. Реакція Європейського Союзу на російсько-український конфлікт.....	18
2.1. Розвиток російсько-українського конфлікту.....	18
2.2. Реакція Європейського Союзу на різних етапах конфлікту.....	30
2.3. Участь країн ЄС у «Нормандському форматі».....	44
2.4. Сценарії подальших дій Російської Федерації та Європейського Союзу.....	49
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3. Позиції окремих держав-членів ЄС щодо російсько-українського конфлікту.....	59
3.1. Ставлення Німеччини до агресії Російської Федерації в Україні.....	59
3.2. Ставлення Франції до агресії Російської Федерації в Україні.....	64
3.3. Позиції країн Вишеградської групи і Балтії щодо конфлікту.....	68
Висновки до розділу 3.....	79
ВИСНОВКИ.....	84
Список використаних джерел та літератури.....	90
Додатки.....	104

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС – Європейський Союз

ОБСЄ - Організації з безпеки та співробітництва в Європі

ООН – Організація Об'єднаних Націй

РФ – Російська Федерація

ФРН – Федеративна Республіка Німеччина

УПС - Угода про партнерство та співробітництво

ДНР – Донецька народна республіка

ЛНР – Луганська народна республіка

ООС – Операція об'єднаних сил

ЗМІ – Засоби масової інформації

ВВП – Валовий внутрішній продукт

СНД – Співдружність Незалежних Держав

ОАЕ – Об'єднані Арабські Емірати

АТО – Антитерористична операція

СБУ – Служба безпеки України

ЗСУ – Збройні сили України

ЗС РФ - Збройні сили Російської Федерації

ВМС - Військово-Морські Сили Збройних Сил України

АЕС – Атомна електростанція

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Анексія Криму, окуповані території Донецької та Луганської областей, конфлікт на Сході України, - саме такими заголовками рясніють безліч сучасних журналів, газет, видань, веб-сайтів телеканалів не лише України, а й Європейського Союзу. Така увага до нашої проблеми стала показником загрози безпеці від Російської Федерації не лише для України, а й для світової глобальної системи в цілому. Дана тема є однією з провідних тем, мабуть жоден сьогodenній саміт ЄС не оминає тему конфлікту між Росією та Україною.

Ставлення ЄС до конфлікту на Сході нашої держави цікавить ледь не усю наукову спільноту. Дії Російської Федерації були визнаними агресією щодо цілісності та непорушності кордонів суверенної держави, таке вторгнення було визнано незаконним всіма інституціями Європейського Союзу. Лідери держав всебічно засуджували в 2014 році дії Кремля, і навіть зараз, в 2020 ситуація не змінилася. Росія не реагує на прохання європейської спільноти та продовжує вести загарбницьку політику, порушуючи всі можливі світові політичні норми моралі та права, забуваючи за договори про співробітництво, Будапештський меморандум, укладений 5 грудня 1994 року між Україною, США, Росією та Великою Британією про неядерний статус України.

Проте існує й інша сторона медалі, більш песимістична для України. ЄС та Росія є досить важливими партнерами один для одного, маючи за мету подальше все тісніше співробітництва у рамках різних граней політики.¹ І цей факт не може проходити осторонь щодо вирішення питання дeскаляції воєнних дій на Сході нашої країни.

З 2014 року незаконна анексія Криму та конфлікт на Сході України серйозно вплинули на систему теперішнього геополітичного світового устрою. Як результат, багато механізмів співробітництва між сторонами є замороженими. Країнами ЄС були прийняті санкції для того, щоб змусити Росію до дружніх відносин з Україною. Проте, країни Європейського союзу продовжували

¹ «ЄС та РФ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/delegations/russia/35939/european-union-and-russian-federation_en.

співпрацювати з РФ, тому ЄС залишається ключовим торговим партнером для Росії, представляючи в 2018 році € 253,6 млрд. і 42,8% торгівлі Росії. РФ є найбільшим сусідом ЄС і багато країн можуть побоюватися її як сильного геополітичного гравця.²

Зараз Росія є 4-м найбільшим торговельним партнером ЄС, представляючи 6,4% загальної торгівлі ЄС. Росія також займає четверте місце в експорті ЄС (€ 85,3 млрд 2018).³

Отже, якщо повернутися вище можна побачити те, що РФ не було так складно від введення санкцій, як би хотілося нам, українцям. Статистика показує, що Європейський Союз продовжує вести достатньо дружню політику з країною-агресором, включаючи таку тенденцію, що багато політологів вважають наявність певної кризи в ЄС (наприклад, взявши до уваги Брекзит – вихід Великої Британії зі складу ЄС на початку цього року), та безліч інших супутніх факторів, які дають нам побачити нестабільність ЄС в глобальному світі.

Росія не бажає визнавати Україну як незалежну та суверенну державу із власними непорушними кордонами. РФ простіше визнати Україну частиною її території. Крім того, у нас є спільний кордон із державою-агресором і ми повинні шукати шляхи мирного співіснування.⁴

Росія також не відходить осторонь сучасних тенденцій до інформаційних війн. Надання паспортів РФ для жителів Донецької та Луганської областей, видача пенсій, телевізійні програми та фільми, «мирні зелені чоловічки» на території Криму – все це ознаки пропаганди, яка походить від Москви.

Для РФ одним із пріоритетів є створення «Ялтинсько-потсдамської картини» світового порядку. Для Володимира Путіна не існує певних

² «ЄС та РФ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/delegations/russia/35939/european-union-and-russian-federation_en.

³ «ЄС та РФ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/delegations/russia/35939/european-union-and-russian-federation_en.

⁴ Рущенко І. «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyana-gumanitarniy-aspekt-05-2020/8.pdf>.

моральних кордонів цінностей та міжнародних прав, існує лише інтерес до верховенства РФ серед пострадянських держав.⁵

Мета роботи. Метою роботи є дослідження політики ЄС щодо України в умовах російсько-українського конфлікту.

Завдання дослідження. Основним завданням дослідження є аналіз реакції ЄС на російську агресію в Україні, розгляд участі ЄС та його держав-членів у дипломатичних форматах із урегулювання цього конфлікту, дослідження позицій окремих держав-членів ЄС щодо України, зокрема, Німеччини, Франції, держав Вишеградської групи та Балтії, визначення шляхів співробітництва України з ЄС для запобігання подальшій ескалації конфлікту.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є відносини у трикутнику Україна – ЄС – Росія в умовах російської агресії в Україні.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є політика ЄС щодо України у контексті російсько-українського конфлікту.

Хронологічні межі дослідження. Від 20 лютого 2014 року (анексія Російською Федерацією Криму) до сьогоднішнього дня.

Стан наукового вивчення проблеми. В монографії «Гібридна війна» Донецького національного університету імені Василя Стуса описано поняття «гібридна війна», визначено основні аспекти даного поняття, описано комбінацію конвенційних та іррегулярних засобів, тероризм, кібератаки і т.д. В монографії автор описав ставлення Росії до війн в цілому.⁶

М.В. Герасименко, В.В. Мараєва, О.А. Мацагор видали навчальний посібник з національно-патріотичної підготовки особового складу Збройних сил України (2018). В даній праці автори описали такі аспекти: російсько-українські війни в історичній прогресії, міфи та українська реальність Донбасу і Криму, державні

⁵ Шкляр Л.Є. «Нормандський формат»: за і проти. Сценарії для України». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/pubpolpr_2016_1_9.pdf.

⁶ Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія / Донецький національний університет імені Василя Стуса / під. заг. ред. проф. Р.О. Додонова. – Вінниця : ТОВ «НіланЛТД», 2017. – 412 с.

кордони України та її етнічні межі, досягнення та перспективи України, Збройні Сили України як гарант суверенітету. В посібнику міститься багато історичних фактів, які допомагають зрозуміти причини теперішнього стану багатьох міжнародних аспектів.⁷

Горбулін В. П. доктор технічних наук, професор, академік НАН України, Власюк О.С., доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, Лібанова Е.М., доктор економічних наук, професор, академік НАН України, Ляшенко О.М., доктор економічних наук, професор написали наукову публікацію «Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики», в якій розглянули: сучасне бачення світового порядку і конфлікту на території України; важелі впливу Російської Федерації, загроза виникнення нових регіональних конфліктів; сучасні загрози в політичному аспекті для країн Європейського Союзу; двостороннє спрямування агресії РФ – на країни Центрально-Східної Європи та Балтії, а також країни так званої «сірої» зони безпекового середовища – Україна, Молдова та Грузія; утримання домінування РФ в межах пострадянського простору, система міжнародних відносин в умовах агресії Росії; загроза від Росії щодо режиму нерозповсюдження ядерної зброї; агресія Кремля – як рушійна сила для укріплення міжнародних зв'язків України.⁸

Школа політичної аналітики Національного університету «Києво-Могилянська академія» з долученням Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, у своїй монографії «Трансформації суспільних настроїв в умовах протидії агресії Росії на Донбасі: регіональний вимір» розглядають регіональні особливості змін настроїв українського суспільства (включаючи партійно-політичні преференції), економічні настрої, ставлення до подій на

⁷ Герасименко М.В.; Мараєва В.В.; Мацагор О.А. Навчальний посібник з національно-патріотичної підготовки особового складу Збройних сил України. Київ, 2018: Науково-дослідницький центр гуманітарних проблем Збройних сил України. с. 20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://issuu.com/ndcgpzsul/docs/>

⁸ Горбулін В. П., Власюк О. С., Лібанова Е. М., Ляшенко О. М. Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики / Суспільно-політичні процеси. - 2016. - Вип. 3. - С. 61-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4.

сході України і перспектив вирішення конфлікту, до так званого «особливого статусу», зміни у прагненні до співробітництва з ЄС і НАТО.⁹

Перепелиця Григорій Миколайович, доктор політичних наук, професор описав у своїй роботі «Позитивістський підхід в оцінці сучасного російсько-українського конфлікту» доречність застосування позитивістського підходу в дослідженні конфлікту на Сході України, на підставі чого автором була дана оцінка сучасної російсько-української війни. Автор здійснив аналіз її перебігу, визначив ціну перемоги та ціну поразки у конфлікті, інтеграційні та дезінтеграційні впливи російсько-українського конфлікту на позиціонуванні України, її політичному курсі.¹⁰

Загалом, тематику «Політика Європейського Союзу щодо України в умовах російсько-українського конфлікту» вивчали достатньо багато науковців, та аналітиків, тому що ця тема є зараз надзвичайно актуальною, дивлячись на значення теперішніх подій в Україні.

Джерельна база дослідження. Основою джерельної бази даної кваліфікаційної роботи є такі джерела: основоположні договори ЄС; офіційні заяви від лідерів держав Європейського Союзу, України та Російської Федерації; статистичні дані соціологічних опитувань; публікації лідерів держав, державних діячів, експертів у соціальних мережах Facebook, Twitter.

Методи дослідження. Аналітичний метод праці полягає у вивченні матеріалів явищ міжнародних відносин в контексті російсько-українського конфлікту. Метод спостереження знайшов свій вияв у суб'єктивній фіксації існуючих подій та негативних явищ в агресивній політиці Російської Федерації та реакції на неї Європейського Союзу. Статистичний метод має місце в магістерській роботі під час дослідження фактору громадської думки

⁹ Герань О., Бекешкіна І., Бураковський І. «Трансформації суспільних настроїв в умовах протидії агресії Росії на Донбасі: регіональний вимір», 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13598>.

¹⁰ Перепелиця Г. М. «Позитивістський підхід в оцінці сучасного російсько-українського конфлікту». УДК 327.5 (470+571+477). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pubpolpr_2017_2-3_9.pdf.

представників Європейського Союзу щодо їх ставлення до російсько-українського конфлікту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання матеріалів даного дослідження при вивченні студентами різних навчальних курсів зі спеціальностей «країнознавство», «міжнародні відносини», «політологія». Також матеріал дослідження може використовуватися для написання книг, наукових публікацій, електронних матеріалів, веб-сайтів в мережі Інтернет.

Апробація результатів. Матеріали та висновки магістерської роботи пройшли наукову апробацію у формі доповіді на Днях науки у НаУОА у 2020 році.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, структурованих у семи підрозділах, висновків, списку використаних джерел та літератури і додатків.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні аспекти дослідження політики ЄС щодо України в умовах російської агресії

Російсько-український конфлікт характеризується відсутністю чітко визначених рамок і відповідно абсолютних критеріїв визначення цього явища з огляду на постійне заперечення Російською Федерацією своєї участі у конфлікті, що розгорнувся на Сході України. Такі ж неоднозначні оцінки конфлікт має і серед національно-патріотичних кіл України, які визначають дану збройну агресію у спектрі від Третіх визвольних змагань, війни за незалежність і вітчизняної війни до прагнення Росії мати вплив на Україну.

Офіційні особи Росії вважають, що конфлікт на Сході України є виключно «громадянською війною», яка стосується лише проблем всередині України. За оцінкою Володимира В'ятровича, РФ своїми військовими діями на Сході України використовує такий тип воєн, який використовувався за «більшовицької» влади, коли на відокремлених розколом територіях формувалася нелегальна влада, яка мала досить сильний зв'язок із Кремлем. Здійснюючи інформаційну пропаганду, поширюючи різні проросійські настрої серед населення Донецької і Луганської областей з метою налаштувати проти української влади жителів Сходу України, Росія прагне «вийти сухою із води», не порушуючи при цьому міжнародних норм. До такої політики Російська Федерація ще додає інші агресивно налаштовані настрої, наприклад диверсії, які здійснюються спецслужбами Кремля.¹¹

Українські військовослужбовці вбачають в конфлікті між РФ та Україною гібридну війну. Наприклад генерал-лейтенант Олександр Чаповський вважає, що гібридна війна насправді є певною бандитською тактикою, а не війною.¹² «Гібридну війну можуть вести розвідбати і диверсійні підрозділи, озброєні

¹¹ Герасименко М.В.; Мараєва В.В.; Мацагор О.А. Навчальний посібник з національно-патріотичної підготовки особового складу Збройних сил України. Київ, 2018: Науково-дослідницький центр гуманітарних проблем Збройних сил України. с. 20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://issuu.com/ndcgpzsu1/docs/>

¹² Заборин Д. Інтерв'ю з Чаповським, 2016 (рос.) / mignews.com.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mignews.com.ua/avtor/intervyu/14539775.html>

сепаратисти, а не регулярна армія. Те, що називають «гібридною війною» у нас — це блеф зі стрілецькою зброєю. Якщо ми захищаємо свою державу, то треба щоб муха не пролізла. Мінні поля, опорні пункти, запасні позиції. Попереду них, в смузї забезпечення, можна гратися в «гібридні війни».

У статті від 11 лютого 2017 року ще одним прикладом можна назвати визначення і Юрія Гудименка, який оцінив агресію Росії як «Треті визвольні змагання».¹³ До прикладу, даний вираз у серпні 2017 року використовував у своїй статті науковець Віктор Трегубов.¹⁴

Дмитро Тимчук має таку думку, що Росія на мала цілковито визначеного плану дій щодо Донецької та Луганської областей. І все що ми зараз бачимо є своєрідним наслідком дій, які були здійснені під керівництвом відомств ФСБ, ГРУ, ГШ ЗСРФ щодо нашої країни. Спочатку РФ створила ДНР та ЛНР під егідою армії Новоросії, потім були створені армійські корпуси Росії.¹⁵

Секретар комітету Верховної Ради з питань національної безпеки, Іван Вінник вважає, що РФ веде неоголошену війну гібридного характеру. Оголошення Україною у 2014 році воєнного стану призвело б до неможливості взаємодії з Міжнародним валютним фондом, та іншими фінансовими структурами.¹⁶

Світоглядним називає російсько-український конфлікт Павло Казарін, що відрізняє його від інших конфліктів, наприклад, економічних, етнічних чи релігійних. На думку Кремля лише Росія мала ціннісну ідентичність, проте це тепер не так. На даний момент і Україна має таку ідентичність. Такого типу ідентичність не розділяє людей по мовним чи етнічним категоріям, вона є відокремленою системою поглядів. П.Казарін вважає, що українська ідентичність є саме інклюзивною а не такою на яку розраховував Кремль, а

¹³ Гудименко Ю. «Колишні українці», 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://tsn.ua/blogi/themes/politics/kolishni-ukrayinci-879049.html>.

¹⁴ «Уехать из Украины». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://petrimazepa.com/escapeforukraine.html>.

¹⁵ «Тимчук показав "еволюцію" бойовиків і військ РФ на Донбасі: інфографіка». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/accidents/2017-10-10/tyimchuk-pokazal-evolyutsiyu-boevikov-i-voysk-rf-na-donbasse-infografika-/109747>.

¹⁶ «Гибридный ответ» Украины: каким будет закон о деокупации Крыма и Донбасса? (рос). [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://petrimazepa.com/gibridnyi_otvet_ukrainy_kakim_budet_zakon_o_deokupacii_kryma_i_donbassa.

саме на етнічну ідентичність. Наша ідентичність об'єднує українців для спільної мети боронити Україну.¹⁷

В монографії «Гібридна війна» Донецького національного університету імені Василя Стуса описано основи поняття «гібридна війна», визначено основні аспекти даного поняття, описано комбінацію конвенційних та іррегулярних засобів, тероризм, кібератаки і т.д. В монографії автор описав ставлення Росії до війн в цілому, пояснюючи історичну особливість РФ поводитися агресивно в своїй зовнішній політиці, вона була активним загарбником чужих земель та займала дуже велику частину суходолу планети, постійно прагнучи до розширення власної території. Також автор монографії підкреслив факт агресивної інформаційної політики на Сході України, яка проводиться Російською Федерацією.¹⁸

На думку фахівців Військового університету МВ РФ, «успіх сучасного бою на три чверті залежить від реального співвідношення морально-психологічних можливостей протиборчих сторін».¹⁹

Школа політичної аналітики Національного університету «Києво-Могилянська академія» з долученням Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, у своїй монографії «Трансформації суспільних настроїв в умовах протидії агресії Росії на Донбасі: регіональний вимір» розглядають регіональні особливості змін настроїв українського суспільства (включаючи партійно-політичні преференції), економічні настрої, ставлення до подій на сході України і перспектив вирішення конфлікту, до так званого «особливого статусу», зміни у прагненні до співробітництва з ЄС і НАТО.²⁰

¹⁷ «Оцінки та класифікація російсько-українського конфлікту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8_%D1%82%D0%B0_%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D1%83

¹⁸ Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія / Донецький національний університет імені Василя Стуса / під. заг. ред. проф. Р.О. Додонова. – Вінниця : ТОВ «НіланЛТД», 2017. – 412 с.

¹⁹ Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія / Донецький національний університет імені Василя Стуса / під. заг. ред. проф. Р.О. Додонова. – Вінниця : ТОВ «НіланЛТД», 2017. – 412 с.

²⁰ Герань О., Бекешкіна І., Бураковський І. «Трансформації суспільних настроїв в умовах протидії агресії Росії на Донбасі: регіональний вимір», 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13598>.

Горбулін В. П. доктор технічних наук, професор, академік НАН України, Власюк О.С., доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, Лібанова Е.М., доктор економічних наук, професор, академік НАН України, Ляшенко О.М., доктор економічних наук, професор написали наукову публікацію «Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики», в якій розглянули: сучасне бачення світового порядку і конфлікту на території України; важелі впливу Російської Федерації, загроза виникнення нових регіональних конфліктів; формування дуги некерованого простору з південного та східного флангів України; глобалізація як чинник сучасного хаосу; сучасні загрози в політичному аспекті для країн Європейського Союзу; двостороннє спрямування агресії РФ – на країни Центрально-Східної Європи та Балтії, а також країни так званої «сірої» зони безпекового середовища – Україна, Молдова та Грузія; утримання домінування РФ в межах пострадянського простору, система міжнародних відносин в умовах агресії Росії; загроза від Росії щодо режиму нерозповсюдження ядерної зброї; Росія, як держава із правом вето в ООН; пастки геополітичних прорахунків Заходу для глобальної безпеки; позиція Німеччини щодо конфлікту на Сході України; інформаційні атаки від Росії; слабкі місця в системі оборони Альянсу, які виявила агресія Російської Федерації; зовнішня політика України в умовах агресії РФ; агресія Кремля – як рушійна сила для укріплення міжнародних зв'язків України.²¹

Серед вчених до теми позицій країн Вишеградської групи і Балтії щодо конфлікту можна виокремити праці М. Будкіна, І. Бураковського, О. Гаврилюка, Б. Канцелярука, А. Кудряченка, П. Рудякова, В. Ярового тощо. Серед російських науковців - Е. Хотькова, Л. Шишеліна, А. Четверикова, А. Гулевич тощо. Науковці із країн Вишеградської групи: З. Дубський, А. Граєвські, Я. Корнаї, В. Орлівські, Ж. Зеленицька, К. Віда тощо.

Перепелиця Григорій Миколайович, доктор політичних наук, професор описав у своїй роботі «Позитивістський підхід в оцінці сучасного російсько-

²¹ Горбулін В. П., Власюк О. С., Лібанова Е. М., Ляшенко О. М. Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики / Суспільно-політичні процеси. - 2016. - Вип. 3. - С. 61-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4.

українського конфлікту» доречність застосування позитивістського підходу в дослідженні конфлікту на Сході України, на підставі чого автором була дана оцінка сучасної російсько-української війни. Автор здійснив аналіз її перебігу, визначив ціну перемоги та ціну поразки у конфлікті, інтеграційні та дезінтеграційні впливи російсько-українського конфлікту на позиціонуванні України, її політичному курсі.

Автор вважає, що російсько-український конфлікт покликаний відігравати певну функцію в розвитку українсько-російських відносин, а також стимулювання запуску деяких внутрішніх процесів, як в Росії, так і в Україні. Зі слів автора, якщо конфлікт виник з об'єктивних причин, то це значить, що він покликаний виконати певну місію в українсько-російських міжнародних відносинах. Відповідно тут автор влучно звернувся до позитивістської теорії Луїса Козера, згідно з якою конфлікт в системі міжнародних відносин виконує позитивні функції. В своєму твердженні автор мав на увазі, що конфлікти є своєрідною силою, яка змінює соціальні системи держав.²²

За весь час російсько-українського конфлікту було розглянуто технології, механізми і цілі агресії Російської Федерації щодо України та здійснено безліч наукових публікацій вітчизняних, а також іноземних експертів. До прикладу, групою експертів Atlantic Council, яке викриває факти російської «гібридної» агресії у таких країнах, як Франція, Німеччина та Велика Британія в листопаді 2016р. було здійснено публікацію «Троянські коні Кремля».²³

Масштаби агресії Кремля призводять до масових публічних заяв. Серед таких можна назвати і заяву для The Guardian шефа британської розвідки M15 Е.Паркера, змушений був 1 листопада 2016р. виступити з публічною заявою: «Вона [Росія – ред.] використовує весь спектр своїх державних органів для просування своєї зовнішньої політики за кордоном у дедалі більш агресивний

²² Перепелиця Г. М. «Позитивістський підхід в оцінці сучасного російсько-українського конфлікту». УДК 327.5 (470+571+477). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pubpolpr_2017_2-3_9.pdf.

²³ Рачок А., Чернова А., Пашкова Г. «Національна безпека і оборона» №9-10 (167-168), 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/ss-133005038>.

спосіб – з допомогою пропаганди, шпигунства, диверсій і кібератак. Росія веде сьогодні діяльність по всій Європі та у Великій Британії».²⁴

В даній роботі було також використано ряд іноземних видань, серед яких стаття Forbes “Putin's 'Human Rights Council' Accidentally Posts Real Crimean Election Results” 2014 року,²⁵ в якій було описано незаконність проведення референдуму в Криму, недопущення міжнародних спостерігачів до виборів, а також фальсифікацію Росією результатів такого референдуму.

Висновки до розділу 1

Російсько-український конфлікт є досить складною системою міжнародних відносин та міжнародної конфліктології. Дане питання є досить актуальним серед вітчизняних та зарубіжних вчених. Деякі із них визначають агресію Російської Федерації як «гібридну війну», вбачаючи таку гібридність в діях політики Москви та прагненні до гегемонії на пострадянському просторі, маючи наміри охопити своєю агресивною політикою Схід України.

На території нашої держави було створено терористичні утворення за назвою Донецька народна республіка та Луганська народна республіка. На наших тимчасово окупованих територіях проводиться не лише збройна агресія, а й пропагандистська політика Кремля. Телеканали, газети, різноманітні мітинги - все це проводиться Росією з метою отримати прихильність наших громадян, які проживають в Донецькій та Луганській областях, маючи намір володіти навіть підсвідомістю людей, які там проживають.

В цілому Російська Федерація в історичному контексті завжди вела загарбницьку політику. Якщо подивитись навіть на те, як росіяни пишаються своїми величезними територіями, можна зрозуміти властиві для Москви прагнення до розширення в безкінечних масштабах, забуваючи про важливість дотримання міжнародних правил та норм.

²⁴ Рачок А., Чернова А., Пашкова Г. «Національна безпека і оборона» №9-10 (167-168), 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/ss-133005038>.

²⁵ «Putin's 'Human Rights Council' Accidentally Posts Real Crimean Election Results» / Forbes, 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/paulroderickgregory/2014/05/05/putins-human-rights-council-accidentally-posts-real-crimean-election-results-only-15-voted-for-annexation/?sh=479c5ab2f172>.

У розділі також виникає таке поняття як «позитивістський підхід». Він включає в себе позитивні наслідки російсько-українського конфлікту. Один із науковців, Г.М.Перепелиця проводить паралелі та спирається на позитивістську теорію Луїса Козера, яка пояснює дане поняття як уміння бачити в конфліктах міжнародних систем можливість до розвитку та впровадження чогось нового.

З одного боку, конфлікт може передбачати розвиток в такому аспекті, який визначається розвитком економіки, підвищенні військової могутності держави, підготовці військовослужбовців по новим методам ведення боротьби згідно міжнародним стандартам НАТО, можливість розширення військового складу, військово-морських комплексів, інновації у військовій авіації і т.д. Але, є й «інша сторона медалі». І вона є менш позитивною. До прикладу, військові дії в першу чергу призводять до загибелі людей, на що не можна дивитись з точки зору позитивного сприйняття. Крім цього, війна на Сході України призводить і до певних економічних утисків, як і будь-який збройний конфлікт вона вимагає постійного фінансування. А якщо взяти до уваги ще й той факт, що Україна має загальний зовнішній борг, який становить 40,45 млрд дол., то усі позитивні припущення відходять на другий план. До цього всього можна ще додати і те, що війна на Сході України є способом збагачення для окремих верств державної влади, і ми можемо бачити не один заголовок ЗМІ про недоцільні збагачення та махінації у сфері фінансування ООС.

Агресія Російської Федерації викликає обурення у політиків, публічних особистостей, військовослужбовців, політологів і звичайних громадян України. Масові публікації на офіційних веб-сайтах телеканалів, газет з кричущими заголовками про війну на Донбасі не залишає осторонь європейську спільноту. Але, не зважаючи на це Росія прагне «вийти сухою із води», використовуючи важку техніку, здійснюючи інформаційну пропаганду, поширюючи різні проросійські настрої серед населення Донецької і Луганської областей з метою налаштувати проти української влади жителів Сходу України.

Тематика російсько-українського конфлікту є досить поширеною серед вітчизняних та зарубіжних вчених. Їй присвячено безліч статей, книг, веб-

сайтів. Українські журналісти на постійній основі вносять дану тематику в ефіри, роблять публікації в соціальних мережах і т.д.

Не маючи нічого спільного із мирним співіснуванням РФ прагне домінувати на арені пострадянських держав, і Україна є в цих планах також. І Росія активно реалізує свою політику щодо нашої держави анексією Криму, військовим вторгненням на територію Сходу України, створення там невизнаних та самопроголошених терористичних утворень Донецької народної республіки та Луганської народної республіки, здійсненням пропаганди, організацією проросійських виступів в Україні, за участі російських спецслужб («Російська весна»), проведенням незаконних виборів на тимчасово окупованих територіях.

РОЗДІЛ 2. Реакція Європейського Союзу на російсько-український конфлікт

2.1. Розвиток російсько-українського конфлікту

Восени 2013 року Російська Федерація розпочала вторгнення на територію України, продемонструвавши свою агресивну політику. Окупація РФ Криму стала початком загроз для сучасності нашої держави. Колись дружня нам держава стала окупантом для України.

Одним із переломних моментів стало вторгнення РФ на територію Донецької та Луганської областей та створення на цих територіях терористичних недержавних утворень за назвою «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка». Відтоді до сьогоднішнього дня на цих територіях відбуваються військові дії.

1 березня 2014 року Рада Федерації РФ прийняла рішення «дати згоду Президенту Російської Федерації на використання Збройних сил Російської Федерації на території України до нормалізації суспільно-політичного становища у цій країні»²⁶. 18 березня 2014 р. Путін виступив із заявою про «історичний Південь Росії», який знаходиться на території Донбасу, тим самим показавши свої наміри на наші території.²⁷

Руйнівні тенденції даного конфлікту стали для українців реальністю довжиною в 7 років. На території України можлива ескалація нових збройних конфліктів, які можуть бути ініційовані РФ, що може мати загрозу для територіальної цілісності нашої держави.

Система біполярного устрою міжнародних відносин стала хиткою мішенню для Москви. Формально Донецька та Луганські області є Україною, але фактично вони є частиною планів Володимира Путіна. Цивілізована світова система порядку стала для Кремля на другий план, поступившись місцем прагненню до гегемонії і можливо, відновлення застарілого ладу колишнього

²⁶ Стенограма триста сорок сьмого (внеочередного) засідання Совета Федерации. 1 марта 2014 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [ІІНр://соипсіІ.- gov.ni/media/files/4 Id4c8b9772e9df14056.pdf](http://soi.spicel.gov.ni/media/files/4Id4c8b9772e9df14056.pdf).

²⁷ Звернення Президента Російської Федерації до депутатів Державної Думи, членів Ради Федерації, керівників регіонів Росії та представників громадянського суспільства 18 березня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20603>.

СРСР, де Росія буде мати ключову роль та поділ території за моделлю «Ялта1945».²⁸

Після розпаду СРСР Росія зі свого боку постійно тиснула на країни СНД у Східній Європі та Центральній Азії, які не почали рух на євроатлантичний курс. Країни Європейського Союзу вирішили, що Росія прагне до демократичного співіснування, налагодження політичних зв'язків. Натомість, європейські країни не зробили правильних висновків щодо існуючого авторитаризму Російської Федерації, допустившись помилки у своїх судженнях. РФ прагне домінувати над країнами євразійського простору.²⁹

В одній із газет РБК можна побачити чітке пояснення як Росія насправді ставиться до України. В газеті зазначається про те, що для Путіна та всієї владної верхівки РФ Україна є частиною «історичної Росії», а не суверенна держава із власними непорушними кордонами.³⁰ (Додаток №1) Ці рядки пояснюють істинні прагнення РФ до авторитаризму, повної відсутності демократії та суверенності на території нашої країни.

Та й загалом російський істеблішмент має досить негативне ставлення до самобутності та незалежності українського народу, бажаючи мати власний вплив на українців. Наприклад, В.Сурков, який за дорученням В. Путіна вів гібридну війну проти України у лютому 2020 р. в інтерв'ю заявив, що України немає, є лише українство, що свідчить про негативне ставлення до України як держави в цілому. Незважаючи на такі судження, Україна все ж таки межує з Російською Федерацією і це є незмінним фактом, за виключенням сценарію поділу Росії на різні нові країни. Стосунки між Росією та Україною можуть

²⁸ Горбулін В. П., Власюк О. С., Лібанова Е. М., Ляшенко О. М. Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики / [Суспільно-політичні процеси](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4). - 2016. - Вип. 3. - С. 61-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4.

²⁹ Горбулін В. П., Власюк О. С., Лібанова Е. М., Ляшенко О. М. Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики / [Суспільно-політичні процеси](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4). - 2016. - Вип. 3. - С. 61-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4.

³⁰ Ежедневная деловая газета РБК 21-2015. За Редакцией газеты Ежедневная Деловая Газета РБК. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=FN29CQAAQBAJ&pg=PA4&dq=%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97+%D1%94%D1%81+%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE+%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%97+%D0%A0%D0%A4+%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwi12aDS4uvrAhXHIYsKHTVTc8Q6AEwBXoECAUQAq>.

мати «дефіцитарний» характер, тому що нас об'єднує спільний кордон і наша держава приречена на пошук можливих варіантів мирного співіснування з РФ.³¹

Дуже багатьох науковців, і навіть простих українців цікавлять питання «чому так сталося, що держава, яка має з нами спільний кордон не може мирно співіснувати без вторгнення на чужу територію, що стало причиною?». Цю причину необхідно шукати в новітній історії України. Росія знайшла момент, яким можна було скористатися для того, щоб знайти шляхи вторгнення. Цими шляхами стали події 2013-14 рр., коли в нашій державі відбувався переворот. Тоді змінювалося все, спочатку була втеча Януковича, потім Євромайдан, а потім – зміна влади в Україні, прихід до влади Петра Порошенка. Ці всі події стали для Росії зручним моментом, який вона прагнула використати для подальшого вторгнення.

Спочатку відбувалася втеча Януковича, зокрема 19 лютого 2014 року почалася його підготовка до втечі із України,³² а 21 лютого Янукович покинув власне помістя.³³ Він вилетів з аеропорту Гостомеля до Харкова.³⁴ Саме там мала відбутися зустріч, на якій планувалося проголосити створення нової держави на Донбасі. Проте, Янукович так і не встиг цього зробити, оскільки його літак був затриманий і він змушений був тікати в ОАЕ.³⁵ Його літак приземлився в аеропорту Фуджейра.

Причиною повалення режиму Януковича стала Революція Гідності, або Євромайдан. Восени 2013-го року внаслідок відмови тодішнього державного керівництва України підписати Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом почали відбуватись масові протести. Згодом, українське

³¹ Руценко І. «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt-05-2020/8.pdf>.

³² «Оприлюднено нове відео евакуації Януковича з "Межигір'я": цінності вивозили три дні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/opriplyudneno-nove-video-evakuaciyi-yanukovicha-z-mezhigir-ya-cinnosti-vivozili-tri-dni-139461.html>.

³³ «Как Янукович покидал Межигорье: видео эвакуации ценностей (рос.)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.liga.net/politics/articles/kak_yanukovich_pokidal_mezhigore_video_evakuatsii_tsennostey.

³⁴ «Разом із соратниками Янукович втік до Харкова, – ЗМІ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zaxid.net/razom_iz_soratrikami_yanukovich_vtik_do_harkova_zmi_n1303103.

³⁵ «Відсторонення Віктора Януковича». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0_%D0%AF%D0%BD%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%B0.

керівництво спробувало силою придушити ці протести. Внаслідок таких дій вони переросли в революційне повстання. Через пролиту кров Україна взяла курс на реформи та євроінтеграцію. Це був один із найскладніших періодів української новітньої історії, який призвів до загибелі людей, яких згодом назвали «Небесною Сотнею».³⁶

Після Євромайдану Російська Федерація почала свої безпосередні агресивні дії – вона анексувала Крим. 16 березня 2014 був проведений незаконний «референдум про статус Криму», внаслідок якого Росія «відтягла» частину української території до складу власних територій. Цій анексії передували організовані антиукраїнські виступи, захоплення стратегічних об'єктів півострова Крим спецслужбами РФ у вигляді так званих «загонів самооборони Криму».

На думку Москви вона просто «повертає Крим до Росії». Маючи на увазі, нібито Крим був російським і незаконно привласнюючи собі чужу територію. Такі агресивні дії Кремля не визнала Україна в першу чергу, Генеральна асамблея ООН, ПАРЄ, ПА ОБСЄ. Рішення Венеційської комісії свідчить про незаконність загарбницьких дій Путіна. Верховна Рада України прийняла Закон «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», згідно з яким територія Кримського півострова внаслідок російської окупації вважається виключно тимчасово окупованою територією.³⁷

Фактично ж результати «референдуму» були повністю сфальсифіковані російським керівництвом. Відповідно до доповіді Ради при президентові Російської Федерації з розвитку громадянського суспільства і прав людини, було підраховано, що явка на референдумі склала лише 30 відсотків, серед яких тільки від 50 до 60 відсотків обрали входження в Росію (до прикладу,

³⁶ «Революція гідності». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.dw.com/uk/%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96/t-18868498>.

³⁷ «Анексія Криму (2014)». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_\(2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_(2014)).

російське число складало 97%).³⁸ Такі дії означають повністю незаконне втручання та порушення стабільності в регіоні з боку Російської Федерації, яка мала на меті лише загарбницьку політику без будь-якого права вибору у місцевих жителів півострова. Ініціював анексію Криму Володимир Путін, на думку Сергія Аксьонова.³⁹

Кримськотатарський телеканал АТР теж не залишився осторонь приєднання Криму до РФ і вирішив провести власний референдум в онлайн режимі 6 березня 2014. Більшість людей, які приймали участь у голосуванні, висловились проти таких змін. Реакція Кремля не стала себе чекати, уже 7 березня РФ вирішила відключити цей телеканал, що свідчить і про певну пропагандистську діяльність Росії.⁴⁰

Центр Разумкова провів власне дослідження до даної тематики і результати були такими: частка громадян, які негативно ставляться до Президента РФ, з квітня 2014 р. по березень 2015 р. зростає з 71 % до 76 %. Такі результати виникли внаслідок агресивної політики РФ, анексії Криму та збройного конфлікту на Сході України, який був розпочатий Росією. Другим чинником виступає масштабна інформаційна війна, яка здійснюється РФ проти України.

За даними ООН наслідки війни на Сході України є жахливими, з середини квітня 2014 р. по 27 липня 2015 р. внаслідок воєнних дій на Донбасі загинули 6832 особи, 17087 поранених, 2,3 млн осіб стали біженцями. Верховна Рада в свою чергу всіляко намагалася надати розголосу даним агресивним діям Росії і 27 січня 2015 р. ухвалила «Звернення до світової спільноти про визнання РФ державою-агресором», а 21 квітня – Заяву «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків». У заяві окреслені хронологія,

³⁸ «Putin's 'Human Rights Council' Accidentally Posts Real Crimean Election Results» / Forbes, 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/paulroderickgregory/2014/05/05/putins-human-rights-council-accidentally-posts-real-crimean-election-results-only-15-voted-for-annexation/?sh=479c5ab2f172>.

³⁹ «Анексія Криму (2014)». [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_\(2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_(2014)).

⁴⁰ «Анексія Криму (2014)». [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_\(2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_(2014)).

цілі, масштаби російської агресії, її наслідки для України і світу, а також у заяві були сформульовані вимоги до Москви.⁴¹

«Стратегія національної безпеки України», яка була прийнята 26 травня 2015 р. де головною зовнішньою загрозою визначено агресію Російської Федерації. Крім того зроблено акцент на довгостроковості даного воєнного конфлікту. А нова Воєнна доктрина 2 вересня 2015 р., ухвалена РНБО України офіційно оголошує Росію воєнним противником.⁴² (Додаток №2) Таке рішення РНБО не виявляє сумнівів, тому що після захоплення Криму Росія вирішила піти на Схід України зі зброєю, підірвавши там суверенітет та територіальну цілісність нашої держави.⁴³

Юридично на Сході України триває операція Об'єднаних Сил (з 2018), але деякі українські політики називають війну на Сході України «гібридною війною» РФ проти України. Проте Росія не визнає того, що саме вона є агресором та здійснює свої дії оминаючи всі правові норми міжнародних відносин, хоча доказів її вторгнення достатньо. Тому з української сторони даний конфлікт розглядається як неоголошена війна. Москва безліч разів заявляла про своє несприйняття АТО та вимагала її припинення і початку переговорів з бойовиками.⁴⁴

Слов'янськ, Краматорськ і Дружківка — саме ці міста були захоплені бойовиками Російської Федерації 12 квітня 2014 року, керованими офіцерами спецслужб Кремля; у відділках МВС російські диверсанти озброїли місцевих бажаючих і прийняли до своїх лав. Далі - Горлівка та інші міста Донеччини та Луганщини, які були захоплені штурмовими загонами РФ.⁴⁵

⁴¹ «Анексія Криму (2014)». [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_\(2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_(2014)).

⁴² Пашков М. «Російсько-український конфлікт: фактор відчуження». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/upload/1450445630_file.pdf.

⁴³ «Кого покарає Міжнародний кримінальний суд? Міфи та реалії звіту щодо України». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/11/17/7057564/>.

⁴⁴ «МЗС Росії вимагає припинити АТО в Донбасі». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://politics.segodnya.ua/ua/politics/mid-rossii-trebuje-prekratit-ato-v-donbasse-524463.html>.

⁴⁵ «Видео публикуется впервые – милиция и боевики в Донецке» (рос.). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pauluskp.com/news/d336f5614>.

Українська влада не стала вагатися і в.о. президента України Олександр Турчинов оголосив про початок Антитерористичної операції. Після невдалих боїв у квітні і травні 2014 року під Слов'янськом та у Семенівці, керівництвом АТО було прийнято рішення поступово оточувати Слов'янськ. Згодом почали гинути від воєнних дій і місцеві жителі. Зокрема, внаслідок вибухів 2 червня 2014 року біля штабу проросійських бойовиків загинули не лише військові, а й мирні жителі.⁴⁶

Після виборів 2014 року Президентом України став Петро Порошенко, який 20 червня 2014 оголосив про початок десятиденного одностороннього припинення вогню, але проросійські бойовики відмовлялися припинити вогонь. Новий Президент пообіцяв звільнення від кримінального переслідування усім, хто складе зброю, а також узгодження голів обласних адміністрацій із представниками Донбасу. Згодом українські військові закінчили оточення Слов'янська. Штаб АТО створив силами кількох бригад 15-кілометрову зону уздовж кордону для відновлення нашого кордону. Також наші вояки почали операцію по звільненню Луганського аеропорту від проросійських бойовиків.⁴⁷

11 липня 2014 року почався ракетний обстріл Зеленопілля, після чого українська армія зазнавала постійних обстрілів з російської сторони влітку 2014 року. Згодом українські військові втратили контроль над 140 км державного кордону через оточення проросійськими бойовиками наших воєнних, проте 6-7 серпня здійснювалася операція з їхнього деблокування.⁴⁸

Українські та закордонні ЗМІ весь час повідомляють про обстріли, поранених та вбитих, зокрема численні обстріли в серпні 2017 року⁴⁹ та загибель чотирьох

⁴⁶ «Війна на Сході України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.

⁴⁷ «Війна на Сході України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.

⁴⁸ «У зоні АТО ще є кілька точок напруги, але "динаміка позитивна"», 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/08/30/7153593/>.

⁴⁹ «Штаб АТО: 21 обстріл, втрат серед ЗСУ немає», 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/08/30/7153521/>.

українських захисників біля Павлополя.⁵⁰ На сьогоднішній день бойові дії в зоні Донецької та Луганської областей не припиняються і ми постійно чуємо про нові обстріли від країни-агресора.

За весь час бойових дій відбувалися найзапекліші бої, від яких страждали військові та мирні жителі. Одним із таких боїв був Іловайський котел в серпні 2014. 18 серпня 2014 року українські добровольчі батальйони, пройшовши через страшні бої з противниками, увійшли в Іловайськ. Вони змогли взяти під свій контроль частину міста. Проте, іловайське угруповання опинилося в оточенні через ряд причин – дезертирство та наступ сил регулярних російських військ.⁵¹

29 серпня о 6:00 ранку до Многопілля прибув російський офіцер і повідомив українській стороні, що вихід має відбуватися без зброї. Зранку українські військові організованими колонами почали рух із міста. Спочатку їх рух був безперешкодним, вони вільно йшли, але згодом бойовики Росії відкрили вогонь, почавши стрілянину по наших бійцях. Цей бій став одним із найтрагічніших за весь час боротьби за Схід України.⁵²

Втрати із нашого боку були більш ніж важкими. І саме ці страшні події призвели до укладення Мінського перемир'я в рамках контактної групи Україна – Росія – ОБСЄ із залученням представників російських бойовиків.⁵³ Відповідно до даних Національного військово-історичного музею, у цих боях з 7 по 31 серпня 2014 року загинуло 368 українських бійців, 18 вважають зниклими безвісти. (Додаток №3)⁵⁴

Бої за Донецький аеропорт, які тривали з вересня 2014 року до 22 січня 2015 року стали одними з найзапекліших у російсько-українському конфлікті. Бої

⁵⁰ «Війна на Сході України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.

⁵¹ «Путін закликав бойовиків випустити сили АТО з оточення», 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/08/29/7036122/>.

⁵² «Військові у становищі. Як змінилася ситуація на Донбасі», 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3411523-viiskovi-u-stanovyschi-yak-zminylasia-sytuatsiia-na-donbasi>.

⁵³ «Про Іловайськ, другий фронт і п'яту колону», 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20180404222556/http://na.mil.gov.ua/9926-pro-ilovajsk-drugij-front-i-pyatu-kolonu>.

⁵⁴ «Бої за Іловайськ». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%86%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA.

розгорнулися за контроль над Донецьким міжнародним аеропортом між українськими військами і бійцями добровольчих формувань з однієї сторони та силами проросійських збройних угруповань з іншої. Спочатку була тиша, яка тривала довгий час та згодом змінилася на обстріли. Старий та новий термінали аеропорту утримувалися українськими військовиками, для яких опорним пунктом було селище Піски. Проросійські військові атакували аеропорт з прилеглого Київського району м. Донецьк, з території монастиря на Півдні та с. Спартак на Сході. Бойовики Російської Федерації почали здійснювати штурмування терміналів аеропорту.⁵⁵

Внаслідок боїв Донецький аеропорт зазнавав руйнації, впала диспетчерська вежа 13 січня, а 20 січня був підірваний новий термінал. Проте найстрашнішими є людські втрати, багато українських бойовиків полягло внаслідок цих бойових дій.⁵⁶ Бої за Донецький аеропорт стали символом мужності, відданості, незламності та сильного бойового духу українського війська, а захисники терміналів отримали прізвисько — «кіборги». (Додаток №4)⁵⁷

Проте це був лише початок. Проросійські сили 8 лютого 2015 року без бою зайняли Логвинове.⁵⁸ Так почалися Зимові Бої за Дебальцеве, або Дебальцівський плацдарм, які тривали в період 21 січня — 18 лютого 2015 року.

21 січня 2015 р. під командуванням старшого лейтенанта Романа Жованика українські вояки 128-ї гірсько-піхотної і 17-ї танкової бригад на опорному

⁵⁵ «Бої за Донецький аеропорт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B0%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82.

⁵⁶ «Бої за Донецький аеропорт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B0%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82.

⁵⁷ «Бої за Донецький аеропорт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B0%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82.

⁵⁸ «Сдача Логвиново - 9 февраля 2015 года. Поворотный момент Дебальцевской операции (рос.)», 2016.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://censor.net/ru/resonance/373487/sdacha_logvinovo_9_febralya_2015_goda_povorotnyyi_moment_debaltsevskoy_i_operatsii.

пункті «Олексій» («Льоха») під селом Санжарівка зупинили наступ 4-ї мотострілецької бригади 2-го армійського корпусу ЗС РФ, розгромивши її.

Цей бій видався успішним для української армії через ряд причин, зокрема: мінні загрози, встановлені раніше під командуванням капітана Сергія Мелимуки, узвишся, на якому був розміщений опорний пункт «Льоха» та туман стали на бік наших бійців та надали їм переваги для бою. Незважаючи на досить не потужну військову техніку з боку українських бійців, вони зуміли завершити бій без поранених. Натомість, захисники України отримали трофеї у вигляді одного танка і БМП, які військові РФ просто залишили.⁵⁹

Цей бій відіграв позитивну роль для українських вояків, тому що вони змогли відвернути небезпеку, яка загрожувала внаслідок планів Росії. Російське командування планувало взяти смт. Миронівський, гідно з даними захоплених карт, тому наші військові зуміли вберегти від небезпеки військовослужбовців та простих жителів.

29 січня у бою за висоту 307,5 м «Валера», втративши 50 бойовиків убитими й 80 пораненими бойовики Олексія Мозгового залишили свої позиції.⁶⁰ Проросійські бойовики атакували українські позиції під Вуглегірськом, які протягом кількох тижнів, щоб вдарити з тилу, загони терористів просочувалися в місто під виглядом мирних жителів.⁶¹ 30 січня місто перебувало під частковим контролем терористів.⁶² Згодом російські бойовики почали перекидати підкріплення і з міста почали евакуювати людей.⁶³

31 січня українські військові розпочали контратаку проти російських терористів у Вуглегірську та деблокували понад 70 силовиків.⁶⁴

⁵⁹ «Як колишній охоронець "Приватбанку" Жованик розгромив російського полковника Степанищева Алмаза в бою на опорному пункті "Олексій" 21 січня 2015 року», 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://censor.net/ua/resonance/3052347/yak_kolyshniyi_ohoronets_privatbanku_jovanyk_rozgromyv_rosiyiskogo_polkovnyka_stepanyscheva_almaza_v.

⁶⁰ «"Азов" заявляє про знищення 50 бойовиків», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2015/01/29/7056831/>.

⁶¹ «Біля Вуглегірська точиться бій. Терористи підігнали танки та піхоту», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/news/2015/01/29/bilya_vuhlehirsk_tochytsya_biy_terorysty_pidihnaly_tanky_ta_pikhotu.

⁶² «Семенченко: Вуглегірськ знаходиться під контролем терористів», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/news/2015/01/30/semenchenko_vuhlehirsk_znakhodytsya_pid_kontrolem_terorystiv.

⁶³ «У Міноборони уточнили, що Дебальцеве – українське», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

⁶⁴ «У Вуглегірську без втрат з "оточення" витягли понад 70 бійців», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/news/2015/01/31/u_vuhlehirsku_bez_vtrat_z_quototochennyaquot_vytyahly_ponad_70_biyciv.

6 лютого було створено так званий «зелений коридор», який на деякий час припиняв вогонь того дня.⁶⁵ Того ж дня українські військові провели успішну операцію в районі населеного пункту Рідкодуб, в результаті якої на український блок-пост було завезено зброю, боєприпаси та продукти.⁶⁶ (Додаток №5)⁶⁷

25 листопада 2018 року кораблі ВМС України здійснювали перехід з Чорного до Азовського моря. Але в районі Керченської протоки їх зупинив російський танкер, перегородивши прохід під керченським мостом, який був побудований окупаційною російською владою. З боку сил ВМФ Росії та Берегової охорони РФ наші кораблі зазнали нападу. Це зіткнення стало своєрідним новим етапом російсько-українського конфлікту.

Європейський Союз на такі дії Російської Федерації відповів обуренням, тому що Росія вирішила змінити тактику та перейшла на судноплавство.⁶⁸ Дії РФ були засуджені європейською спільнотою. Єнс Столтенберг та Дональд Туск відповіли недостатньо активно, вони обмежилися лише заявами із засудженням агресивних дій Росії та підтримали незалежність України.

Інша причина того, чому реакція Заходу нам здається недостатньою, є те, що заяви українського керівництва породили неправильні очікування. Напружена обстановка в Керченській протоці не переросла в повномасштабну війну та не розпалила ще більше «багаття агресії» Росії щодо України. Українські судна не були знищені, проте були захоплені в полон. Російські бойовики неодноразово провокували навмисно наші артилерійські катери на відкриття вогню для того, щоб отримати карт-бланш, тобто своєрідний дозвіл на їх повне знищення.

⁶⁵ «Перемир'я в Дебальцеві триватиме до 17:00 – сепаратисти», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/26833421.html>.

⁶⁶ «Терористи не можуть вивезти підбиту під Дебальцевим техніку на ремонт - сили АТО б'ють по евакуаційних командах», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/news/2015/02/06/terorysty_ne_mozhut_vyvezty_pidbytu_pid_debalcevyim_tekhniku_na_remont_sily_ato_byut_po_evakuaciynykh_komandakh.

⁶⁷ «Бої за Дебальцеве (2015)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5_\(2015\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5_(2015)).

⁶⁸ «Реакція світу на агресію РФ в Керченській протоці. Перші результати.». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://glavcom.ua/columns/bielieskov/reakciya-svitu-na-agresiyu-rf-v-kerchenskiy-protoci-pershi-rezultati-554367.html>.

Росія на Керченській протоці не зупинилася, і щоразу намагалася завдати Україні удару на Донбасі. Наприклад, 18 лютого 2020 РФ здійснила раптовий наступ на Сході. Президентом України В.Зеленським такі дії були визнані як спроба зірвати мирний процес на Донбасі. Як вважає журналіст Юрій Бутусов, - такого бою ще не було з часів 2018 року, а ситуація є дуже важкою. Ще один журналіст, Айдер Муждабаєв зазначає, що цей бій був початком операції В.Путіна, щоб примусити Україну до капітуляції.⁶⁹ (Додаток №6)

Проте мир все ж таки наступив, хоча і не на довгий період. У серпні 2020 року на Сході України відбувалося тимчасове перемир'я. Проте, цей спокійний період не означав для Путіна припинення бойових дій в загалом. Натомість РФ винайшла нові можливості для тиску на Україну, вона змінила тактику і Кремль не бажав відмовлятися від своїх цілей. Росія почала шантажувати українську владу своїм виходом із найважливішого для Банкової формату, в якому брали участь тодішній глава Офісу Президента України Андрій Єрмак та головний переговорник Кремля Дмитро Козак. За те що їх зустрічі будуть збережені Росія зухвало вимагає від України нових поступок.

Нині ми перебуваємо на переломному етапі, коли і Україна, і Росія змушені змінювати тактику своїх дій. Представники України, Росії та ОБСЄ, які формують склад Мінської групи, на засіданні погодили чотири нові ділянки розведення сил, а також 20 ділянок розмінування. За останній час контактна група зробила те, чого їй роками не вдавалося, вона досягла певних результатів та радикально змінила свою роботу. І мова йде не лише про персоналії, а й про формат участі України.

Наша держава ледь не припустилася помилки щодо ініціативи створення так званої «Консультативної ради» та ледь не визнала окупаційні адміністрації, але високопосадовці усвідомили цю помилку та не допустили її. Вперше Путін відчув, що втрачає ініціативу у Мінську, що умови подальшого прогресу, які вони висувують, вже не сприймаються Україною з тією готовністю, як раніше.

⁶⁹ «Загарбники з Росії раптово пішли у наступ на Донбасі: такого на фронті не було кілька років», 2020.

[Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://radiotrek.rv.ua/news/zagarbnyky_rossii_raptovo_pishly_u_nastup_na_donbasi_takogo_na_fronti_ne_bulo_kilka_rokiv_245801.html.

Росія готувалася до провокацій, продовжувала завозити озброєння на Луганщину та Донеччину з метою звинуватити Україну у зриві цього "перемир'я" навіть після проголошення режиму припинення вогню. Такі дані оголошують Міноборони та Служба зовнішньої розвідки. Росія прагне вийти з цього мирного режиму. Кремль висуває власні вимоги Києву, і якщо він не буде згідним із Москвою, РФ погрожує дуже легко повернутися до звичних агресивних методів воєнного протистояння. В даному випадку вигоди для України мало. Росія виставляє свої вимоги вважаючи, що Україна зобов'язана їх виконувати і немає гарантій, що Київ не спробує втілити навіть найнебажаніші ідеї РФ.⁷⁰

Росія ніколи не приховувала бажання про легітимізацію ЛНР та ДНР та тепер РФ всерйоз має це за мету, можливо маючи в планах виставляти і такі умови. Також Москва вимагає від Києва "особливий статус" для тимчасово окупованих територій з формулою Штайнмаєра.⁷¹

2.2. Реакція Європейського Союзу на різних етапах конфлікту

Збройна агресія Росії проти України відбулась в досить складних політичних умовах, коли влада була не визначеною в Україні. До таких умов можна додати втечу тодішнього Президента України Віктора Януковича до Росії, жахливі події Революції гідності, і суспільство, яке було у повному відчаї.

Російська Федерація порушила усі можливі норми світового порядку та гарантій недоторканості кордонів, включаючи порушення Росією гарантій, наданих Україні, в тому числі і самою Росією, у зв'язку із приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, відомих як Будапештський меморандум. Збройна агресія Росії проти України відбулась також із порушенням договорів про дружбу та партнерство між Російською Федерацією

⁷⁰ «Новий ультиматум для Єрмака: що вимагає Кремль в обмін на тишу на Донбасі», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/08/20/7113430/>.

⁷¹ «Новий ультиматум для Єрмака: що вимагає Кремль в обмін на тишу на Донбасі», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/08/20/7113430/>.

та Україною. У січні 2015 року Україна постановою Верховної Ради офіційно визнала Росію державою-агресором.⁷²

Реакція Великої Британії: На думку міністра закордонних справ Великої Британії Вільяма Хейга за подіями на Сході України стоїть Росія, яка хоче дестабілізувати країну та зірвати президентські вибори, - згідно повідомлення інформаційного агентства Інтерфакс-Україна.⁷³ На той момент Велика Британія ще входила до складу Європейського Союзу. В ніч на 1 лютого 2020 року Велика Британія залишила Європейський Союз.⁷⁴

Реакція Німеччини: Ангела Меркель виявила твердість і непохитність щодо російської збройної агресії. Проте, така реакція канцлера ФРН викликала здивування, оскільки РФ мала в планах перетворити Німеччину на центр свого впливу в Західній Європі. Німеччина в загальному має досить великий вплив на інші держави Євросоюзу, зокрема і щодо політики проти збройної агресії Росії. ФРН проявляла ініціативу щодо введення санкцій проти РФ та стала ініціатором здійснення єдиної політики ЄС щодо російсько-українського конфлікту.⁷⁵

Реакція Польщі: Голова Ради міністрів Польщі Дональд Туск, заявив що Україна повинна дати рішучу політичну відсіч агресії Російської Федерації та показати свій спротив агресивним діям Москви. Зокрема Дональд Туск зазначив, що⁷⁶: «Путін зупиниться там, де дозволить Україна. Тому Київ має

⁷² «Міжнародна реакція на російсько-українську війну (з 2014)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_\(%D0%B7_2014\).](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_(%D0%B7_2014).)

⁷³ «МЗС Британії: Зворушення в Україні спланувала Росія». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/14/7022381/>.

⁷⁴ «Міжнародна реакція на російсько-українську війну (з 2014)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_\(%D0%B7_2014\).](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_(%D0%B7_2014).)

⁷⁵ Сидорук Т.В. «Роль ФРН у формуванні спільної позиції ЄС щодо російсько-українського конфлікту», 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bintel.com.ua/uk/article/rol_frg_v_formirovanii_obshej_pozicii_es_2/.

⁷⁶ «Туск: Путін зупиниться там, де дозволить Україна», 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/13/7022254/>.

взяти справи у свої руки і сам вирішувати, коли почне боротися за територіальну цілісність країни і які засоби він використовуватиме.».⁷⁷

Реакція Литви: Литва є однією з країн, які найбільш жорстко засудили російську агресію. Литва намагається всіляко підтримати Україну, включаючи і допомогу зі зброєю. Литва завжди готова підтримати нашу державу щодо захисту суверенітету України та запобіганню подальших агресивних дій РФ.⁷⁸

У заяві речника Європейської служби зовнішніх дій 2020 року наголошується, що ЄС ніколи не визнає анексію Криму. Зокрема, у Євросоюзі наголосили, що РФ порушує норми міжнародного права, здійснюючи призов кримчан до лав російської армії.⁷⁹ Росія зобов'язана забезпечити дотримання прав людини в Криму, а її дії натомість говорять про протилежне, а ЄС в свою чергу буде підтримувати мир на Сході України.⁸⁰

Основоположні документи Євросоюзу мають на меті забезпечення прав та свобод людини. Зокрема, в Статуті ООН написано, що територія держави не може бути придбана іншою державою внаслідок загрози чи застосування сили. Ще одним із важливих документів є Гельсінкський заключний акт, в якому висловлюється повага до непорушності кордонів та територіальної цілісності.

Генеральна Асамблея ООН 27 березня 2014 року підтримала Україну, підтвердивши невизнання незаконно проведеного Росією на території Кримського півострова «референдуму», наголосивши на тому, що Україна є незалежною та суверенною державою із кордонами, які є непорушними і не можуть змінюватись жодним насильницьким чином. Зафіксованим

⁷⁷ «Міжнародна реакція на російсько-українську війну (з 2014)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_\(%D0%B7_2014\).](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_(%D0%B7_2014).)

⁷⁸ «Міжнародна реакція на російсько-українську війну (з 2014)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_\(%D0%B7_2014\).](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_(%D0%B7_2014).)

⁷⁹ «ЄС ніколи не визнає анексію Криму – заява», 2020.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/04/11/7247473/>.

⁸⁰ «ЄС ніколи не визнає анексію Криму – заява», 2020.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/04/11/7247473/>.

голосуванням 100 за, 11 проти, 58 утрималися, Асамблея прийняла резолюцію під назвою «Територіальна цілісність України», в якій закликає держави, міжнародні організації не визнавати жодних змін у статусі Криму, – можна прочитати на офіційному сайті ЄС від 13.03.2020.

Політика ЄС говорить за чітко визначене невизнання незаконних та загарбницьких дій російської влади, а також впровадження Євросоюзом санкційної політики задля стримування агресивної політики Москви. Всі заходи Євросоюзу щодо російсько-українського конфлікту направлені на врегулювання його мирним шляхом переговорів із вимогами до Кремля про припинення своєї політики щодо України, яка порушує всі норми гуманітарного права, включаючи основоположні документи ЄС.

Зобов'язання не визнавати анексію Криму вперше було прийнято на Європейській Раді в березні 2014 року. Після даного рішення ЄС почала проводити санкційну політику щодо РФ. Одним пунктом із санкцій щодо незаконної політики Москви є заморожування активів та заборона на отримання віз щодо осіб, які відповідальні за дії проти територіальної цілісності України, особи, що надають підтримку російським окупантам поширюються на 175 осіб, а 44 суб'єкти господарювання підлягають заморожуванню своїх активів в Євросоюзі.⁸¹

На цьому Євросоюз не зупинився, і далі продовжив підтримувати незаконність дій РФ. Європейський Союз ввів суттєві обмеження щодо економічного обміну. До них належать:

- Заборона на ввезення товарів з Криму чи Севастополя, якщо вони не мають українських сертифікатів;
- Заборона інвестувати в Крим. Європейці та компанії, що базуються на ЄС, більше не можуть купувати нерухомість в Криму та фінансувати кримські компанії. Також вони не мають права інвестувати в інфраструктурні проекти у таких секторах:

⁸¹ «The EU non-recognition policy for Crimea and Sevastopol: Fact Sheet» / European Union External Action [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37464/eu-non-recognition-policy-crimea-and-sevastopol-fact-sheet_en.

транспорт; телекомунікації; енергетика та розвідка, розвідка та видобуток нафти, газу та мінеральних ресурсів;

- Європейські круїзні судна не можуть заходити в наступні порти Кримського півострова: Севастополь, Керч, Ялта, Феодосія, Євпаторія, Чорноморськ та Камиш-Бурун. Це стосується всіх суден, якими володіє або контролює європеєць, а також ті, які плавають під прапором держави-члена ЄС. Винятком є лише надзвичайні ситуації;
- Європейським операторам заборонено здійснювати будь-які платежі портовій адміністрації Керчі та портовій адміністрації Севастополя. До речі, незалежно від виду судна;
- Технічна допомога, брокерські, будівельні та інженерні послуги, пов'язані з інфраструктурою в тих самих секторах, не повинні надаватися.⁸²

Євросоюз включив всі заходи, які можуть підірвати суверенітет та державну цілісність нашої держави. Серед них є і вказівки щодо невизнання деяких категорій російських паспортів. Спільний підхід держав-членів щодо російських паспортів, виданих у Криму зазначений у керівних принципах, які були видані у червні 2016 року Європейською комісією та Європейською службою зовнішньої дії. Згідно з рекомендаціями не визнаються два типи документів: міжнародні паспорти, які були видані після анексії Криму незаконними новоствореними органами; те ж саме стосується і звичайних паспортів, за виключенням тих осіб, які мали російське громадянство ще до незаконної окупації півострова.

Кримські державні установи не мають права брати участь у програмах ЄС, до яких приєдналася Україна, таких як «Горизонт 2020» (програма ЄС з питань дослідження та інновацій, яка є найбільшою), «Творча Європа» (програма ЄС для підтримки культурного та творчого секторів). Кримські організації не мають права брати участь у програмі Erasmus + (програма ЄС з питань навчання, освіти, молоді та спорту). Всі проекти в Криму були зупинені за

⁸² «The EU non-recognition policy for Crimea and Sevastopol: Fact Sheet» / European Union External Action [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37464/eu-non-recognition-policy-crimea-and-sevastopol-fact-sheet_en.

рішенням Євросоюзу. Винятком стали лише невеликі обміни, які мають спрямування покращення контактів у суспільстві.⁸³

ЄС постійно публічно засуджує дії Москви на самітах ЄС-Україна, на засіданнях Європейської ради, у заявах Високого представника від імені ЄС. (Додаток №7)⁸⁴

Росія здійснює постійний наступ на суверенітет України своїми діями. На підтвердження цього факту можна додати, що президент РФ Путін своїм указом спростив видачу паспортів у певних районах Донецької та Луганської областей України. На мою думку, це свого роду заохочення до позитивного бачення окупації як чогось необхідного. Таким чином Росія демонструє власний погляд на свої дії та намагається нав'язати такі ж погляди жителям Донецької та Луганської областей. Цікавим є те, що Путін підписав цю ухвалу одразу після президентських виборів в Україні. Це є свідченням намірів Кремля створити власне окупаційне середовище, загостривши ситуацію на Сході України. В даному випадку можна взяти до уваги і пропагандистську діяльність Російської Федерації, яка має свій вияв у діях президента Росії.

Ми очікуємо, що Росія утримається від дій, що суперечать Мінським домовленостям, припинить збройну агресію, вдасться до мирних способів вирішення міжнародних конфліктів та проблем. Проте, за час всього періоду агресії РФ на мою думку і не має намірів, у будь-якому випадку в найближчій перспективі, дотримуватися Мінських домовленостей, сприяти стабілізації ситуації на Донбасі, прискоренню мирного процесу на Сході України.

Європейський Союз продовжує непохитно підтримувати незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.⁸⁵ ЄС не визнав незаконної

⁸³ «The EU non-recognition policy for Crimea and Sevastopol: Fact Sheet» / European Union External Action [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37464/eu-non-recognition-policy-crimea-and-sevastopol-fact-sheet_en.

⁸⁴ «The EU non-recognition policy for Crimea and Sevastopol: Fact Sheet» / European Union External Action [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37464/eu-non-recognition-policy-crimea-and-sevastopol-fact-sheet_en.

⁸⁵ «Statement by the Spokesperson on the Russian decree enabling the simplified issuing of passports in certain areas of Ukraine's Donetsk and Luhansk regions» / European Union External Action. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/61444/statement-spokesperson-russian-decree-enabling-simplified-issuing-passports-certain-areas_en.

анексії Криму та Севастополя Російською Федерацією, а тому не визнає вибори, проведені на Кримському півострові законними.⁸⁶

Євросоюз всіма силами намагається поліпшити становище України за час російсько-українського конфлікту. Зокрема, ввівши політику санкцій для Росії ЄС намагається вплинути на Москву, стимулювавши зміни в її політичному ставленні до України. Про це повідомив відомий американський політолог, філософ та професор Стенфордського університету Френсіс Фукуяма під час спілкування із журналістами в рамках організованого Фондом ERSTE заходу Tipping Point Talks у Відні 7 березня.⁸⁷

він сказав, що реакція міжнародної спільноти на дії Росії біля Керченської протоки викликала у нього засмучення і він «був украй розчарований» реакцією на даний інцидент. Фукуяма побачив справжню загрозу від таких дій РФ та наголосив на незначній увазі щодо цього інциденту. На його думку, європейська спільнота обмежилася лише простими заявами і все.⁸⁸ Також він підтримав санкції ЄС щодо РФ та наголосив на їх важливості, підкресливши, що популісти із Угорщини та Італії будуть вимагати дружніх стосунків з Росією, що може створити загрозу послаблення санкцій.⁸⁹

А що ж до самих європейців? Які вони мають погляди на ситуацію, яка склалася на Сході України? Як вони оцінюють політику Путіна? Наскільки європейці обізнані в українській ситуації? Відповіді на ці питання дозволять зрозуміти чи має Москва вплив на конкретні країни ЄС, а отже, покажуть, в якому напрямку потрібно рухатись Україні.

⁸⁶ «Russia: Statement by the Spokesperson on the regional and local elections in Russia and their non-applicability to the territories of Ukraine» / European Union External Action. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/85051/russia-statement-spokesperson-regional-and-local-elections-russia-and-their-non-applicability_en.

⁸⁷ «Санкції США та ЄС можуть зупинити агресію Росії проти України – Фукуяма». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2655420-sankcii-ssa-ta-es-mozut-zupiniti-agresiu-rosii-proti-ukraini-fukuama.html>.

⁸⁸ «Санкції США та ЄС можуть зупинити агресію Росії проти України – Фукуяма». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2655420-sankcii-ssa-ta-es-mozut-zupiniti-agresiu-rosii-proti-ukraini-fukuama.html>.

⁸⁹ «Санкції США та ЄС можуть зупинити агресію Росії проти України – Фукуяма». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2655420-sankcii-ssa-ta-es-mozut-zupiniti-agresiu-rosii-proti-ukraini-fukuama.html>.

Інститут світової політики провів опитування у шести найбільших європейських країнах, у яких мешкає близько 380 млн осіб: Великій Британії (на той час була в складі ЄС до Brexit), Франції, Німеччині, Італії, Польщі, Іспанії, Нідерландах та Швеції. Опитування проводилися за допомогою компанії TNS Ncompass. В опитуванні взяли участь 7136 осіб віком від 16 до 54 років.⁹⁰

Три головні висновки дослідження:

1. Більшість громадян восьми країн-членів ЄС (60%) згодні з тим, що в Україні відбувається збройний конфлікт, який був ініційований Росією.
2. 25% респондентів вважає, що конфлікт на Сході України інспірований Заходом.
3. П'ята частина респондентів з країн-членів ЄС взагалі не знають, що відбувається в Україні.⁹¹

У цьому випадку виступає вже знайомий термін «гібридна війна», в даному випадку такі тенденції свідчать про цю саму «гібридність» конфлікту на Донбасі. Для такого типу війн характерно коли сторона-агресор веде таку політику, при якій навколишньому світу важко визначити її гібридність, та й способи які використовує Росія не дозволяють в деякій мірі їй називатися саме відкритою війною.

Більшість опитаних громадян Великої Британії, Іспанії, Італії, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Франції та Швеції, а саме 60% згодні з тим, що це є саме збройний конфлікт, який був розпочатий саме Російською Федерацією.⁹²

Мар'яна Беца, речниця українського МЗС прокоментувала такі результати як чинник пропаганди, який має гібридний характер. На її думку, гібридні оцінки є в гібридній війні.⁹³

⁹⁰ «Війна на Донбасі очима європейців: де є проблеми і що варте уваги МЗС». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/4/7040279/>.

⁹¹ «Війна на Донбасі очима європейців: де є проблеми і що варте уваги МЗС». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/4/7040279/>.

⁹² «Війна на Донбасі очима європейців: де є проблеми і що варте уваги МЗС». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/4/7040279/>.

⁹³ «Європейці "гібридно" ставляться до конфлікту на Донбасі – опитування», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/11/151104_eu_ukraine_conflict_opinion_poll_az.

Нинішню кризу, яку можна назвати і українською, і російською, і європейською, і навіть геополітичною, потрібно розглядати комплексно і в загальному аспекті, включаючи всі фактори агресивного впливу Москви. Росія розглядає Україну насамперед як предмет свого впливу та намагається відновити систему пострадянського простору. Ці обставини прокладають шлях Російській Федерації для здійснення власної імперської політики саме силовими, а не мирними методами.⁹⁴

Міжнародні санкції щодо Росії були узгоджені між 41 країнами світу і почали застосовуватися у 2014 році. Це був набір заходів, спрямованих на примушення РФ до мирної політики на Сході України, забезпечення суверенітету та територіальної цілісності а також щодо повного припинення вогню на території нашої держави.⁹⁵(Додаток №8)

У 2014 році відбулося призупинення процесу підготовки до саміту G8, в якому мала брати участь Росія. Санкції мали за мету припинення тероризму на Сході України, а також недопущення фінансування та постачання зброї на територію нашої держави. Першим етапом санкцій, який був прийнятий 6 березня 2014 року містив призупинення переговорного процесу ЄС та РФ щодо нової угоди про партнерство та про пом'якшення візового режиму. Другий етап розпочався 17 березня, і знаменувався тим, що список російських чиновників, які підпадають під санкції, досяг 33 осіб. Міністри закордонних справ країн-членів Євросоюзу прийняли рішення про введення обмежень у вигляді заборони на в'їзд, а також заморожування активів для російських чиновників.⁹⁶

⁹⁴ Роль ЄС у врегулюванні війни на Сході України. Політико-економічний вимір» / Матеріали студентського диспуту Львівського національного університету імені Івана Франка Факультет управління фінансами та бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%d0%9c%d0%90%d0%a2%d0%95%d0%a0I%d0%90%d0%9b%d0%98_%d0%a1%d0%a2%d0%a3%d0%94._%d0%94%d0%98%d0%a1%d0%9f%d0%a3%d0%a2%d0%a3_2017.pdf

⁹⁵ Роль ЄС у врегулюванні війни на Сході України. Політико-економічний вимір» / Матеріали студентського диспуту Львівського національного університету імені Івана Франка Факультет управління фінансами та бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%d0%9c%d0%90%d0%a2%d0%95%d0%a0I%d0%90%d0%9b%d0%98_%d0%a1%d0%a2%d0%a3%d0%94._%d0%94%d0%98%d0%a1%d0%9f%d0%a3%d0%a2%d0%a3_2017.pdf

⁹⁶ Роль ЄС у врегулюванні війни на Сході України. Політико-економічний вимір» / Матеріали студентського диспуту Львівського національного університету імені Івана Франка Факультет управління фінансами та бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

17 липня, відбулося збиття Боїнга-777, 298 людей загинули. Пасажирами та членами екіпажу були переважно європейців. Винними в цій авіакатастрофі були терористи самопроголошеної ДНР. В даній ситуації Євросоюз також був постраждалою стороною, тому що загинули громадяни ЄС. Реакція в даному випадку не застала себе чекати. Така політика Кремля викликала масове обурення серед європейської спільноти, призвівши до думок серед владних прошарків про агресивні дії Путіна не лише в бік України, а й до глобальної безпеки людства.⁹⁷

Уже 25 липня ЄС зреагував рішучими діями та оприлюднив додаткові санкції для Москви. А далі – третій етап санкцій, який був прийнятий 29 липня Євросоюзом. Санкції включали в себе фінансову сферу, зокрема обмеження щодо російських банків, а також в енергетичній сфері.⁹⁸

До збиття літака та посилення обстрілів на Донбасі ЄС вів політику безпосередньо латентного характеру, але згодом внаслідок агресії Москви Євросоюз почав активні дії, які мали свій рішучий прояв у санкційній політиці. ЄС та Україна не повинна розраховувати на поступки Росії. Кремль навряд чи відійде від своїх планів. Навіть якщо припиниться вогонь на Донбасі, то РФ може й не зупинити свою гібридну агресію.

Кремль прагне поновити модель «Ялта1945», стати імперською державою (як це було і раніше), мати вплив якщо не на всі, то на більшість сфер життєдіяльності держав колишнього СРСР. Також не виключенням є і можливість розрахунків Путіна, що Україна стане своєрідним плацдармом для своїх дій, наприклад для подальшого втручання в справи не тільки України, а й

https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%d0%9c%d0%90%d0%a2%d0%95%d0%a0I%d0%90%d0%9b%d0%98_%d0%a1%d0%a2%d0%a3%d0%94._%d0%94%d0%98%d0%a1%d0%9f%d0%a3%d0%a2%d0%a3_2017.pdf

⁹⁷ Роль ЄС у врегулюванні війни на Сході України. Політико-економічний вимір» / Матеріали студентського диспуту Львівського національного університету імені Івана Франка Факультет управління фінансами та бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%d0%9c%d0%90%d0%a2%d0%95%d0%a0I%d0%90%d0%9b%d0%98_%d0%a1%d0%a2%d0%a3%d0%94._%d0%94%d0%98%d0%a1%d0%9f%d0%a3%d0%a2%d0%a3_2017.pdf

⁹⁸ Роль ЄС у врегулюванні війни на Сході України. Політико-економічний вимір» / Матеріали студентського диспуту Львівського національного університету імені Івана Франка Факультет управління фінансами та бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%d0%9c%d0%90%d0%a2%d0%95%d0%a0I%d0%90%d0%9b%d0%98_%d0%a1%d0%a2%d0%a3%d0%94._%d0%94%d0%98%d0%a1%d0%9f%d0%a3%d0%a2%d0%a3_2017.pdf

Європейського Союзу. В цілому, Москва також розраховує на свій вплив через події на Донбасі на Київ та політику України.

І.Рущенко у своїй праці «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?» вважає, що Україні необхідно буде в будь-якому випадку будувати стосунки із РФ, незважаючи на її агресивну політику. Автор виносить на розгляд «дефіцитарний» характер цих міждержавних відносин. Такий характер відносин має свій прояв у тому, що Росія взагалі не вбачає в Україні якусь загрозу для себе, якщо конкретніше, то можна розглянути один вислів В.Суркова, який організував гібридну війну проти нашої держави за дорученням В. Путіна, який полягає в тому, що лише силовими методами можна досягнути «братських відносин». На його думку ніякої України немає, а є лише українство.⁹⁹

Тому «два братніх народи» (за думкою Москви) не є такими братніми, як нам українцям здавалося раніше. І мова не лише про якість окремі вислови російських чиновників. В першу чергу мова йде про політику, яка не вбачає Україну як рівноправного партнера. А можливо, нашу державу і взагалі не розглядають в Москві як державу. Можливо, ми для них лише частина Росії.

Другий вагомий фактор – це довіра. Якщо немає довіри між людьми, то немає довіри і у всіх відносинах. Так само і з державами. Україна та Росія навряд чи матимуть довіру одне до одного, особливо в українців до росіян. Багато людей перестали спілкуватись одне з одним, навіть якщо вони є родичами, лише через політику керівників наших країн. Взаємні звинувачення, які лунають то від однієї сторони, то від іншої не мають нічого спільного з поняттям «довіра». В даному випадку Україна більшою мірою розчарована діями Путіна, і дивлячись на відсутність реакції РФ на Мінські домовленості можна побачити причини таких розчарувань. А причини криються у відсутності будь-яких гарантій від Росії, які дали хоча б якусь надію на світле майбутнє без вогню на Донбасі. Яка би домовленість не була укладена між урядами наших країн, якщо ці

⁹⁹ Рущенко І. «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyana-gumanitarniy-aspekt-05-2020/8.pdf>.

домовленості не знаходять реального вияву в діях, то і сенсу по суті в таких договорах немає. На багато років ця сама довіра була підірвана Кремлем без розрахунку на створення в майбутньому позитивних міждержавних стосунків.¹⁰⁰

Ще один момент на який варто звернути увагу, це схильність росіян, і Путіна зокрема до брехні. І цьому є багато підтверджень. Неодноразово ми чули як Путін казав «це не ми», «літак був збитий не Росією» і т.д. Хоча докази говорили про інакше. Цікавою є думка Івана Кирієвського, філософа слов'янофіла ХІХ ст. щодо цього твердження, який зазначив, що росіянину легко збрехати, що він може не дотримуватися навіть присяги і для нього це може бути пустими словами.¹⁰¹

Також І.Рущенко в своїй праці «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?» запропонував три виходи для України із цієї ситуації:

- 1) продовжувати обороняти нашу державу;
- 2) просити допомоги лише у тих держав-учасниць Євросоюзу, які реально розцінюють загрози від Росії;
- 3) використовувати стратегію чимось схожу на стратегії асиметричних війн. Шукати шляхи до миру всіма способами та опиратися на правові норми світоустрою є слушним у даній ситуації.¹⁰²

Євросоюз намагається співпрацювати із ОБСЄ та США з українського питання. І це є досить позитивним аспектом, який може вести за собою покращення на Сході нашої держави, тому що чим більша кількість держав не лише ЄС, а й усіх континентів підтримують України, виступаючи проти загарбницької та збройної політики Росії. У цій ситуації можна припустити, що

¹⁰⁰ Рущенко І. «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt-05-2020/8.pdf>.

¹⁰¹ Рущенко І. «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt-05-2020/8.pdf>.

¹⁰² Рущенко І. «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt-05-2020/8.pdf>.

якщо Євросоюз покаже свою слабкість, або відступить від своїх миротворчих позицій, то РФ може стати наддержавою, і тоді агресія Путіна буде чіпати вже не лише Україну, а й весь світ з можливістю найгіршого сценарію для України та Заходу – перетворення Росії на наддержаву, яка буде створювати політику для всіх гравців своїми рішеннями.¹⁰³

Чи послаблять санкції для Росії? Це питання було в лідерах українських та іноземних ЗМІ. Політики Франції, Італії, Німеччини, Греції почали говорити про поступове послаблення санкцій. А одна із провінцій Італії взагалі прийняла таке рішення. Якщо звернути увагу на статистику до прикладу 2014–2015 рр. експорт товарів з ЄС в Росію скоротився на 39,5%, а імпорт - на 47,2%. Проте така тенденція не мала для ЄС якихось фатальних і негативних наслідків, тому що частка РФ у загальному експорті Євросоюз в більш позитивні роки становила всього 5-6%, а в імпорті - 12-13%.¹⁰⁴

Чи мало значний вплив це на становище ЄС? Очевидно що ні. Зовнішня торгівля Євросоюзу не постраждала. Частка експорту ЄС до Росії вже знизилась до 1%, а імпорту - до 2%. Проте, для РФ це може стати своєрідним стимулом для змін в політиці щодо України та припинення вогню в Донецькій та Луганській областях нашої держави.¹⁰⁵ (Додаток №9)

Але чи є всьому виною санкції? Вони є лише малою частиною серед загальних проблем в економіці РФ. В цьому випадку вина спадає вже на Росію, а не на санкції, які були запроваджені Євросоюзом. Серед проблем в РФ можна назвати, девальвацію рубля, економічна криза, обвал цін на нафту. Усі ці фактори б'ють по економіці Росії сильніше будь-яких санкцій від Євросоюзу.¹⁰⁶

Ситуація щодо санкцій ЄС є багатогранною і тут є дві сторони медалі. Одні експерти вважають санкції страшним злом для Росії та розцінюють їх чи не

¹⁰³ Толстов С. «Позиція США і ЄС щодо врегулювання конфлікту на Сході України» / Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. ISSN 1728-381, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/download/2808/2517>.

¹⁰⁴ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

¹⁰⁵ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

¹⁰⁶ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

причиною всіх бід росіян. Вони стверджують про надзвичайно пагубні наслідки через введення санкцій, які спричинили економічно нестабільне середовище для країни-агресора. Інші експерти не висловлюють такі негативні фактори за дійсність та більшою мірою мають думку, що Росія не так сильно і постраждала. Дехто вважає, що Захід винен у падінні цін на нафту. І це все додається до кризи, яка є зараз в Росії, а також інфляцією, відтоком капіталу, девальвацією рубля, поганою інвестиційною ситуацією.¹⁰⁷

Статистика говорить про погану тенденцію для економіки Росії. Якщо взяти до уваги ВВП, тут спостерігається очевидне зменшення на 3,9%. Інфляція - 12,9%, а девальвація рубля - 60%. Доходи росіян теж в програді, вони впали на 4,3%, а зарплати - на 9,3%. Така ситуація спостерігалася в РФ за роки найбільших криз - 1998–1999 рр. та 2008–2009 рр. РФ тоді врятувало те, що зростала промисловість, Росія віддавала туди всі свої потужності. А в теперішній час ситуація щодо такого «виздоровлення» не має місце, адже промисловість Росії не на такому рівні, якою вона була близько 10-20 років тому.¹⁰⁸

Обмеження доступу Росії до фінансових ринків розвинених країн далось взнаки. Як наслідок – зменшення інвестицій, інфляція, девальвація рубля. Цифри є катастрофічними. До прикладу, обсяги прямих іноземних інвестицій скоротилися в 14,5 разів за 2014–2015 рр. в порівнянні з 2013-м.¹⁰⁹ (Додаток №10)

В загальній динаміці санкції не сильно вплинули на спад торгівлі в РФ. Через обвал курсу рубля відбулося падіння купівельної спроможності. Санкції Росії, які вона ввела назустріч санкціям від ЄС, РФ спрямувала проти імпорту товарів з країн ЄС.¹¹⁰ (Додаток №11)

¹⁰⁷ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

¹⁰⁸ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

¹⁰⁹ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

¹¹⁰ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

Економісти вбачають залежність курсу цін на нафту та курсу рубля. Світовий банк стверджує, що зниження цін на нафту має дуже сильний вплив, в той час як девальвація рубля не є наслідком санкцій ЄС щодо Росії. Отже, якщо ціни на нафту впали не через санкційну політику Євросоюзу, то й не санкції винні в обвалі рубля. В цьому винна сировинна залежність економіки Росії, відтік капіталу та інші негативні фактори. (Додаток №12)¹¹¹

2.3. Участь країн ЄС у «Нормандському форматі»

«Нормандський формат» (фр. format normand) — тип зустрічей у чотиристоронньому форматі (Україна—Німеччина—Франція—Росія). На зустрічах такого типу обговорюються питання щодо збройної агресії Російської Федерації проти України.¹¹²

Бенувіль (Нормандія), 6 червня 2014

Перша зустріч відбулась в містечку Бенувіль 6 червня 2014 року. Учасниками зустрічі були Петро Порошенко, Володимир Путін, Франсуа Олланд та Ангела Меркель. Формат отримав назву «Нормандський» від регіону Нормандія, де знаходиться містечко.¹¹³ Лідери країн обговорювали ситуацію на Сході України та наслідки цих подій.

Мілан, 16 жовтня 2014

Саме тоді відбулася друга зустріч. На ній йшла мова про надання особливого статусу окупованим територіям, точніше щодо Закону про особливий статус Донбасу, ухвалений раніше Верховною Радою України. Загалом учасників було уже восьмеро: Ангела Меркель (канцлер Німеччини), Франсуа Олланд (президент Франції), Герман Ван Ромпей (президент Європейської Ради), Жозе Мануель Баррозу (голова Єврокомісії), Девід

¹¹¹ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

¹¹² «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

¹¹³ «5 нормандських зустрічей до Зеленського. Як кожна з них змінила хід війни на Донбасі». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/12/9/7234195/>.

Камерон (прем'єр-міністр Великої Британії), Маттео Ренці (прем'єр-міністр Італії), Петро Порошенко, Володимир Путін.¹¹⁴

Мінськ, 11-12 лютого 2015

Цього разу тривалість переговорів складала 17 годин. Учасники зустрічі підписали Декларацію на підтримку Комплексу заходів з виконання Мінських угод, також було обговорено які саме кроки будуть впроваджені в майбутньому.¹¹⁵

Париж, 2 жовтня 2015

Зустріч четвірки на цей раз була у Парижі, сторони узгодили деякі військові деталі щодо відведення озброєнь калібром до 100 мм на відстань 15 км від лінії зіткнення на Сході України.

Берлін, 19 жовтня 2016

Уже в Німеччині за круглим столом в цей день зібралися керівники України, Росії, Німеччини і Франції.¹¹⁶ Переговори знаменувалися розробкою «дорожньої карти» імплементації Мінських домовленостей. Особливістю цієї карти є те, що вона складається із двох пазлів: послідовності самих кроків імплементації; гарантії виконання цих кроків в майбутньому.¹¹⁷

На переговорах Україна висловлювала позицію щодо припинення вогню, виведення російських військ, розведення військової техніки, дотримання безпеки на Сході нашої держави, забезпечення безперешкодного доступу представників ОБСЄ. Проте розробка цих домовленостей майже не мала позитивного результату. Як ми можемо спостерігати зараз – Росія не відступила від свої планів, вогонь хоча і стихав, але не на довго, війська держави-окупанта не були виведені з території нашої держави. Попри те, що

¹¹⁴ «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

¹¹⁵ «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

¹¹⁶ «Переговори по Донбасу у Берліні завершилися». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2016/10/161019_vs_berlin_talks_end.

¹¹⁷ «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

було затверджено основу «дорожньої карти», німецькі та французькі пропозиції були прийняті до уваги, все це не дало бажаного ефекту.¹¹⁸

Париж, 9 грудня 2019

Три роки «Нормандська четвірка» не засідала за круглим столом, і ось настав слушний момент. 2019 року зібралися в Парижі представники Франції, Німеччини, України та Росії. Формула Штайнмаєра стала гарячою темою переговорів. Крім цього, сторони розглядали Мінські домовленості та способи їх теперішнього впровадження в дію.¹¹⁹ Перед Нормандською зустріччю в Україні відбувалися акції протестів із гаслом «Варта на Банковій» та «Ні капітуляції!», на яких учасники виступали за те, щоб не допустити подальшого керівництва на Сході України Росією, а також проти поступок для РФ, за виключенням, що Москва теж чимось пожертвує.¹²⁰

Міжнародна спільнота підтримувала Україну під час переговорів. Крім того, круглий стіл обійшовся не без скандалів. Тут можна говорити про Францію, а саме те, що Росія проводила хакерські атаки на Е. Макрона, коли у Франції відбувалися вибори в 2017 році. Також тут можна говорити про Німеччину, яка звинуватила Кремль у причетності до політичних вбивств у ФРН.¹²¹

«Червоні лінії» були основою переговорів Зеленського. Вони включали в собі такий аспект, як неможливість федералізації. Україна буде лише унітарною, а не федеральною державою, так було, є і залишатиметься без змін. По-друге наша держава є виключно самостійною та незалежною, а отже жодна держава, в тому числі Росія не має втручатись у внутрішні справи України та визначати цілі для нашого народу, який сам обиратиме куди нам рухатися далі. І останнє – ніяких поступок щодо територіальної цілісності нашої держави. І Донецька і

¹¹⁸ «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

¹¹⁹ «Нормандська зустріч: що відомо про саміт чотирьох лідерів», 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/normandskaya-vstrecha-izvestno-sammite-chetyreh-1574855479.html>.

¹²⁰ «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

¹²¹ «Разом із Зеленським у Париж прибули 13 високопосадовців», 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://censor.net/ua/news/3164277/razom_iz_zelenskym_u_paryj_prybuli_13_vysokoposadovtsiv_perelik.

Луганська області, а також Кримський півострів є виключно власністю українського народу. Кордони України є суверенними та непорушними.¹²²

Варто визнати, що передбачення Володимира Зеленського щодо повної перемоги нашої держави у перемовинах все ж таки не оправдалися. Головне чого вдалося нам досягнути – це обмін полоненими, як зазначає Президент України: «Домовились про початок – всіх узгоджених на всіх узгоджених. Зараз покажуть нам списки, ідеться про Донбас. Давайте зробимо перший крок, це великий крок, бо 72 людини можуть приїхати додому».¹²³

Анка Фельдгузен, Посол Німеччини в Україні вважає що через брак бажання до переговорів у Росії, а також через пандемію COVID-19 наступний Нормандський саміт буде не скоро. На її думку саміт можливий лише коли РФ буде цього хотіти.¹²⁴

«Нормандська четвірка» не виправдала усіх сподівань. Весь час, коли зустрічі уже проводилися відбулися події, які свідчать про її не високу ефективність. Боїнг МН-17 та трагедія під Іловайськом тому є підтвердженням. Насправді все очевидно, Росія можливо просто не боїться такого формату переговорів, а якщо точніше, то не прагне поступатися своїм агресивним цілям та припиняти вогонь на Сході нашої держави.

«Мінськ-1» — це план дій, який був ухвалений внаслідок цих трагічних подій для подальшого припинення вогню та деескалації конфлікту на Донбасі. Але і тут прогадали. Нас очікувала невдача. Внаслідок подальших подій Україна втратила контроль над Донецьким аеропортом та містом Дебальцево. По суті Москва весь цей час просто нарощувала власні сили для наступних ударів. Із цим треба було щось робити і учасники переговорів прийняли рішення у лютому 2015 року запровадити «Мінськ-2». Багато положень було

¹²² «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

¹²³ «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

¹²⁴ «Посол ФРН не чекає нормандського саміту в Берліні «дуже скоро»», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3118503-posol-frn-ne-cekae-normandskogo-samitu-v-berlini-duze-skoro.html>

прийнято для врегулювання ситуації, яка склалася. Також було ухвалено ще один документ: Декларацію «Нормандської четвірки», крім того було а розроблено покроковий план імплементації угод «Мінськ-1».¹²⁵

За всі роки цей формат не зміг оправдати сподівань. Всі мали надію на «чарівне зцілення» від агресії Росії, але ситуація склалася інакше. Тут можна додати таку тенденцію, що існують і позитивні моменти від Нормандського формату, але в загальному основної цілі не було досягнуто.

МЗС Німеччини для ВВС Україна дало офіційний коментар перед самітом «Нормандської четвірки», де зазначено, що ФРН прагне до стабільного припинення вогню на Донбасі: «Останніми днями порушення режиму припинення вогню на Сході України, на жаль, значно почастишали. Це ясно демонструє те, що для стабілізації ситуації у галузі безпеки потрібен швидкий прогрес у виконанні недавно досягнутих домовленостей про розведення сил».¹²⁶

Але і щодо цього існує певний скептицизм у припущеннях німецьких дипломатів. До прикладу, одне із джерел ВВС Україна повідомляє: «Справді, виконання Мінських домовленостей не встигає за графіком, адже передбачалося, що до кінця минулого року будуть здійснені всі їх 13 пунктів. На жаль, до цього нам ще дуже далеко».¹²⁷

У Німеччині зараз існує глибоке розчарування щодо Мінських угод. Про це розповідає Джуді Демпсі, експерт берлінської філії Центру Карнегі для українського видання ВВС. «Німецька дипломатія не досягла глухого кута, але зараз не видно й жодного прогресу», - розповідає експертка, - «неясність щодо справжніх планів Володимира Путіна відносно Луганська і Донецька, а також і те, що не зовсім ясно, наскільки українська сторона готова йти на компроміс заради миру».¹²⁸

¹²⁵ Шкляр Л.Є. «Нормандський формат»: за і проти. Сценарії для України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/pubpolpr_2016_1_9.pdf.

¹²⁶ «Чи є майбутнє у "Нормандської четвірки"?». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/10/161019_normandy_format_quartet_it.

¹²⁷ «Чи є майбутнє у "Нормандської четвірки"?». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/10/161019_normandy_format_quartet_it.

¹²⁸ «Чи є майбутнє у "Нормандської четвірки"?». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

Під час чергової зустрічі лідерів «Нормандського формату» в Парижі, сторони вирішили прийняти певні заходи, які служитимуть змінам в майбутньому. Зокрема серед таких заходів можна виділити наступні:

1) припинення вогню на Донбасі. Як можна побачити зараз, вогонь так і не був припинений у встановлений термін.

2) Впровадження угод в життя; здійснення розмінування окупованих Росією територій.¹²⁹

3) Обмін полоненими на основі принципу «всіх на всіх», починаючи з «усіх встановлених на всіх встановлених». Цей пункт був успішно зроблений, люди повернулися на Україну.¹³⁰

4) Співробітництво в рамках Тристоронньої контактної групи.¹³¹

2.4. Сценарії подальших дій Російської Федерації та Європейського Союзу

Сценарії розвитку російсько-українського конфлікту були проаналізовані Центром «Нова Європа». Серед них: статус-кво, заморожування конфлікту, реінтеграція Донбасу на засадах децентралізації, особливий статус окупованих територій. Військова операція України з повернення окупованих територій та інші.¹³² (Додаток №13)

1. Статус-кво

Ключові загрози сценарію:

1. Зростання кількості загиблих українців, що є абсолютно негативним фактором для українців.

https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/10/161019_normandy_format_quartet_it.

¹²⁹ «Загальні узгоджені висновки Паризького саміту в Нормандському форматі 9 грудня 2019 року» / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.president.gov.ua/news/zagalni-uzgodzheni-visnovki-parizkogo-samitu-v-normandskomu-58797>.

¹³⁰ «Загальні узгоджені висновки Паризького саміту в Нормандському форматі 9 грудня 2019 року» / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.president.gov.ua/news/zagalni-uzgodzheni-visnovki-parizkogo-samitu-v-normandskomu-58797>.

¹³¹ «Загальні узгоджені висновки Паризького саміту в Нормандському форматі 9 грудня 2019 року» / Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.president.gov.ua/news/zagalni-uzgodzheni-visnovki-parizkogo-samitu-v-normandskomu-58797>.

¹³² «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі» / Дослідження центру «Нова Європа». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.

2. Негативний вплив на економіку, витрати на оборонну сферу, які сягають величезних сум, тут не виключено і те, що Україна матиме ще більший борг.
3. Довіра до влади буде зменшуватися.
4. Захід буде відсторонюватися від української проблеми, поступово відкидаючи її як другорядну.
5. Продовження збройної ескалації військових дій.

Можливості сценарію:

1. Ситуація є непередбачуваною і РФ може змінити хід своїх дій в кращу сторону для України. Проте, на мою думку це є малоімовірним.
2. У суспільства уже сформувалися певні сприйняття ситуації.
3. Україна все ж таки триматиме курс на ЄС і НАТО.
4. Санкції не скасують.

Для цього сценарію підходить вислів «якщо не можна змінити реальність – потрібно змінити ставлення до цієї реальності». Він є досить нейтральним та непередбачуваним водночас.¹³³

2. Заморожування конфлікту

Основні загрози сценарію:

1. Захід вже не матиме такого тиску на РФ.
2. Частина санкцій буде знята, і до неї входять найгірші для Росії.
3. Тиск на Україну щодо впровадження Мінських домовленостей буде сильнішати.
4. Зростатимуть покоління на окупованих територіях, які втратять зв'язок із Україною.
5. Окуповані території стануть схемами тіньового бізнесу.

Можливості сценарію:

1. Національні інтереси залишаться непорушними, а тому підтримка суспільства за такого сценарію гарантована.
2. Україна може почати працювати над реформуванням.

¹³³ «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі» / Дослідження центру «Нова Європа». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.

3. Можна йти за принципом wait and see (зачекати і подивитись, що буде відбуватись далі), при ньому наша держава зможе знаходити для себе найбільш вигідніших умов.

Тут можна проводити паралелі із придністровським сценарієм. До того ж Росія не проявляє зацікавленості у заморожуванні конфлікту. Особливий статус для РФ щодо окупованих територій є найкращою стратегією.¹³⁴

3. Реінтеграція Донбасу на засадах децентралізації

Загрози сценарію:

1. Якщо не буде потрібної стратегії, то можна зробити багато помилок політичного характеру.
2. Є висока ймовірність виникнення конфліктів між українцями, які живуть на території Донбасу та рештою населення України.
3. Для того, щоб не розділяти суспільство може виникнути пауза щодо інтеграції України до НАТО.

Можливості сценарію:

1. Якщо закінчиться війна Україна більше приділятиме уваги на внутрішні державні зміни.
2. Надходження нових інвестицій в Україну.
3. Конфлікт на Сході України призупиняє входження України до ЄС і НАТО.

Деякі українські науковці побоюються, що децентралізація насправді є прикриттям для впровадження автономії Донецької та Луганської областей.¹³⁵

4. Автономізація / особливий статус Донбасу

Найбільші загрози сценарію:

1. План «Новоросія» буде реанімуватися і інші регіони України можуть забажати також надання і для них особливого статусу.
2. РФ матиме вплив на політичну сферу нашої країни.

¹³⁴ «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі» / Дослідження центру «Нова Європа». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.

¹³⁵ «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі» / Дослідження центру «Нова Європа». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.

3. Почнуть відбуватися масові протести проти надання особливого статусу окремим територіям Донбасу.
4. Україна зобов'язана буде відновлювати Донбас, витрачаючи великі кошти.

Можливості сценарію:

1. Переорієнтування видатків з військових на цивільні цілі при припиненні воєнних дій на Сході України.
2. Притік іноземних інвестицій, за виключенням негативного сценарію щодо їх відлякування масовими протестами.
3. Країни Заходу можуть надавати фінансову допомогу для відновлення областей Сходу України.

Автономізація / особливий статус є найбажанішим сценарієм для Росії. А для нашої держави такий сценарій є дуже небезпечним, оскільки ми можемо втратити власну державність. До того ж Україна не має серйозного впливу на РФ. Врегулювання конфлікту можливе лише шляхом взаємних поступок, тактичних та стратегічних з російського та українського боку.¹³⁶

5. Військова операція України з повернення окупованих територій

Основні загрози сценарію:

1. Загибель людей, як військових так і цивільних.
2. Для того, щоб впровадити даний сценарій в життя Україні необхідно дуже багато фінансових ресурсів.
3. Українська влада затвердить за собою статус агресивного гравця, оскільки перейде до більш сильних військових дій.
4. Буде розгорнута повномасштабна війна на території України.
5. Захід уже не буде так сильно підтримувати Україну як і раніше.
6. Санкції проти РФ підлягатимуть скасуванню.
7. Нові мирні домовленості у разі поразки можуть бути ще більш не вигідними.

Основні можливості сценарію:

¹³⁶ «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі» / Дослідження центру «Нова Європа». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.

1. Переговорний процес буде перезапущений.
2. Вся увага Заходу буде прикута біля української ситуації.
3. В нашої держави буде можливість залучення нових гравців для переговорного процесу.

Цей сценарій для України створює мало можливостей та багато загроз.¹³⁷

6. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну.

Загрози сценарію:

1. Якщо ми не відіб'ємо наступ, то втратимо суверенітет і наші території.
2. Людські втрати досягнуть жахливого рівня.
3. Постраждає економіка України.

Можливості сценарію:

1. Українці згуртуються для подолання ворога і це об'єднає нашу країну.
2. Переговори на міжнародному рівні вийдуть на абсолютно новий рівень.
3. РФ остаточно втратить свою репутацію, отримає статус агресора вже в повній мірі, санкції проти Росії будуть значно суворішими.¹³⁸

Проте у експертів є ще один прогноз, коли Росія через 15–20 років матиме економічну, демографічну, соціальну кризи в один період часу. До прикладу, С. Швецов у статті на інтернет-ресурсі «Хвиля» висловив таку думку: «Самостійно путінська Росія, а швидше за все і непутінська теж, вийти з цієї суперкризи не зможе. Для вирішення своїх проблем Путін буде вибудовувати вісь Берлін – Москва – Пекін. Або іншими словами, технології – сировина – виробництво. Для реалізації цього проєкту Росії необхідно вивести Німеччину, бажано і Францію, з-під впливу США.

Кремль пропонує Західній Європі вирішувати питання без участі не тільки України, а й США. У рамках цієї стратегії існування Держави Україна не потрібне Путіну ні в якому, навіть в напіврозваленому і маріонетковому вигляді, тому що існування такого державного політичного міжнародного

¹³⁷ «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі» / Дослідження центру «Нова Європа». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.

¹³⁸ «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі» / Дослідження центру «Нова Європа». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.

суб'єкта дає іншим сторонам (США і Західній Європі) важелі впливу на В. Путіна». ¹³⁹

Європейський Союз у свою чергу не має чітких перспектив щодо сценаріїв подальшого розвитку подій. Усі позиції оповиті суперечностями навколо російсько-українського конфлікту. Немає чіткого пояснення можливим подальшим крокам, як європейської спільноти, так і самого Путіна. В майбутньому можна сподіватися на абсолютно різний фінал конфлікту.

До прикладу, коли Велика Британія була у складі Євросоюзу, вона виступала за максимально суворі санкції для Росії. Іншим державам не до наших проблем. Наприклад такі країни, як Іспанія, Португалія та частково Італія мають негативні аспекти в економіці держав. Ще одним прикладом відстороненості можна вважати Угорщину та Грецію, їх місцеві правлячі еліти можуть бути підкупленими і байдужими до таких глобальних політичних проблем. На підтвердження даної теорії можна навести таку ситуацію, коли Угорщина стала першою із країн Євросоюзу, куди приїхав Путін коли в Україні тривало загострення бойових дій.

«На зустрічі Орбана і Путіна у Будапешті говорили про ситуацію в Україні», - звучить заголовок Радіо Свободи 2017 року. На той час керівництво Угорщини закликало до скасування санкцій проти РФ, які були введені ЄС. Угорський прем'єр Віктор Орбан та президент Росії говорили про економічну співпрацю і про російсько-український конфлікт. Угорський міністр Пейтер Сійярто заявив, що Угорщина зацікавлена в знятті санкцій проти Росії.¹⁴⁰ Проте, як сказав прем'єр Віктор Орбан, що Угорщина зацікавлена у повному виконанні Мінських домовленостей.¹⁴¹

Спеціальний представник Держдепартаменту США по Україні Курт Волкер заявив для «Голосу Америки», що існує альтернативний варіант, якщо РФ

¹³⁹ «Сценарії завершення війни на Донбасі очима експертів». [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=892:imovirmi-stsenariji-2&catid=63&Itemid=393.

¹⁴⁰ «На зустрічі Орбана і Путіна у Будапешті говорили про ситуацію в Україні», 2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28275891.html>.

¹⁴¹ «На зустрічі Орбана і Путіна у Будапешті говорили про ситуацію в Україні», 2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28275891.html>.

виведе війська із Донбасу, то може настати мир. Або є ще один варіант – це замороження конфлікту.¹⁴²

Командувач Об'єднаних сил Збройних сил України Сергій Наєв розповів в ефірі телеканалу «1+1», що розглядається кілька можливих сценаріїв вторгнення Росії на різних частинах українського кордону. Сергій Наєв також зазначив, що основним завданням ЗСУ є саме стримання агресора, а в тому випадку, якщо Росія перейде вже до відкритої агресії – відбити наступ.¹⁴³

Україна готується до повномасштабного вторгнення Росії на Херсонщину, - на такій версії перебігу подій наголошує Олексій Неїжпапа, командувач ВМС в інтерв'ю для одеського видання «Думская». Початок відновлення Північно-Кримського каналу стане своєрідним показником повномасштабного вторгнення Москви. РФ спробує прорватися з Криму в Херсонську область щоб дати можливість пустити воду з Дніпра у Північно-Кримський канал.¹⁴⁴

Командувач ВМС Олексій Неїжпапа сказав, що українські військові підрозділи готуються не тільки до «війни в окопах», яка зараз і відбувається на сході України, а й до різноманітних маневрених дій задля безпеки в Україні. Командувач додав, що на флоті створюються нові оборонні об'єкти, відбувається розробка проєктів на березі моря. Україна таким чином намагається посилити свої потужності ВМС.¹⁴⁵

Висновки до розділу 2

На мою думку, війна на Сході України чимось схожа на асиметричну війну, та мабуть і є нею. В цій ситуації погоджуюсь із думкою І.Рущенко, який в своїй праці «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?»

¹⁴² «Волкер назвав варіанти подальших дій РФ на Донбасі». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/2228721-volker-nazvav-varianti-podalshih-diy-rf-na-donbasi.html>.

¹⁴³ «Командувач ОС розповів про сценарії можливого вторгнення РФ в Україну», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.5.ua/suspilstvo/komanduvach-os-rozpoviv-pro-stsenarii-mozhlyvoho-vtorhnennia-rf-v-ukrainu-219097.html>.

¹⁴⁴ «Україна готується до повномасштабного вторгнення Росії на Херсонщину». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.5.ua/ukrayina/ukraina-hotuietsia-do-povnomasshtabnoho-vtorhnennia-rosii-na-khersonshchynu-komanduvach-vms-218750.html>.

¹⁴⁵ «Україна готується до повномасштабного вторгнення Росії на Херсонщину». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.5.ua/ukrayina/ukraina-hotuietsia-do-povnomasshtabnoho-vtorhnennia-rosii-na-khersonshchynu-komanduvach-vms-218750.html>.

запропонував три виходи для України. І одним із пунктів був пошук шляхів до миру всіма способами та опиратися на правові норми світоустрою.

Після вторгнення в 2013 році РФ на нашу територію життя українців змінилося. Навіть зовнішня політика України стала більше схожа на політику протидії агресії Російської Федерації. Така політика Москви має на меті створення своєрідного плацдарму для власних планів, можливо навіть планів щодо країн ЄС. РФ прагне до гегемонії в пострадянському просторі, прагнучи поглинути сусідні держави, тому Росія веде досить агресивну інформаційну політику та спрямовує свої цілі на те, щоб дати суспільству власні системи світоустрою, переконати всіх, що ми «єдина держава», незважаючи на те, що Україна – це незалежна держава, з власними непорушними кордонами.

Для РФ Україна не держава із власним суверенітетом, а частина «історичної Росії». І хоча Кремль яскраво кидається фразами «братский народ», для них ми лише частина їхньої імперії. Вся суть ситуації вбачається в тому, що Путін прагне до пострадянського імперіалізму в його образі, він прагне займати в Азії лідируючі позиції, переключившись згодом можливо і на Євросоюз.

Спочатку все почалося із анексії Криму, потім все перейшло у збройне вторгнення на територію Донецької та Луганської областей. А що далі? Відповіді на ці запитання намагаються дати безліч політиків, експертів, аналітиків. Вони висувають різні сценарії подальшого просування подій. І одним із таких є статус-кво, згідно якого ми не змінюємо положення, але змінюємо саме ставлення до положення. В певних психологічних аспектах то «краще так, ніж гірше», але в даному випадку конфлікт не буде закінчуватися. В такому руслі він може тривати роками, а то й десятиріччями, якщо нічого із ним не робити. Якщо статус-кво буде тривати надалі, то Захід зможе в подальшому віддалятися від українського питання, тим самим нічим не допомагаючи нашій державі. Це по суті глухий кут для України.

Бажаним для Росії є сценарій із отриманням окупованими територіями особливого статусу (федералізація). В цьому випадку РФ залишиться «в плюсі». Вона по суті отримає бажане і матиме всі шанси для реалізації

подальших планів. Для України ж це може бути чи не найстрашнішим, тому що ми остаточно втратимо наші тимчасово окуповані території Донецької та Луганської областей і при цьому не є виключенням, що Путін не захоче ще чогось більшого і не піде далі на Захід, уже несучи загрозу не лише Україні, а й усьому світу.

Ще одним із сценаріїв може бути повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну. І такий хід подій може стати фатальним для українців. Ми втратимо території, незалежність, а найгірше – це людей, які можуть загинути внаслідок такого типу воєнних дій.

Країни Євросоюзу у свою чергу намагаються якось нам допомогти – впроваджують санкції, збираються за круглими столами для переговорів. Але якщо подивитися на ці дії під іншим геополітичним кутом міжнародних відносин, то можна зрозуміти, що насправді це мало чого для нас дає. Тут можна до прикладу сказати про «Нормандський формат», за час якого ми змогли безліч разів переглядати Мінські угоди у вигляді «Мінськ-1» та «Мінськ-2». Ми досягнули певних результатів, обміну полоненими, впровадження додаткових санкцій для Росії. Але Путін не боїться ні Мінських угод, ні тисячі слів про його статус агресора, ні навіть санкцій від Європейського Союзу. Для нього не існує рамок, чи якихось правових норм, існує лише головна ціль, до якої знаходяться найзапекліші шляхи.

Російська Федерація може вторгнутися в нашу територію по всьому периметру державного кордону із РФ, тим самим зазіхнувши на суверенітет нашої держави. Як висловлювався з цього приводу С. Швецов у статті на інтернет-ресурсі «Хвиля», що Україна не потрібна Росії навіть в напіврозваленому і маріонетковому вигляді, тому що для РФ це дає свої переваги.¹⁴⁶ Для Росії наявність України як держави є підводним каменем її політики гегемонії, тому що в такому випадку є держави, які мають хоч якийсь,

¹⁴⁶ «Сценарії завершення війни на Донбасі очима експертів». [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=892:imovimi-stsenariiji-2&catid=63&Itemid=393.

але вплив на РФ. Цими державами є країни-члени ЄС, і це певною мірою заважає Путіну.

В загальному можна підвести лінію під здатністю Росії виходити сухою із води, в даному випадку вона має важелі впливу на Україну і завжди відкидає хоча б якісь факти про свою агресію. На думку РФ у нас точиться громадянська війна, а Росія є державою, яка встановлює мир, порядок та повертає території, які нібито історично їй належать.

Україні досі болить коли ми згадуємо про Революцію гідності, про ті страшні події, про анексію Криму та проведення інформаційної пропаганди Кремля, про військовополонених та загиблих на окупованих територіях, про тисячі зламаних життів жителів Донецької та Луганської областей. І сценарій в який вірить кожен українець – це мирне небо над головою.

РОЗДІЛ 3. Позиції окремих держав-членів ЄС щодо російсько-українського конфлікту

3.1. Ставлення Німеччини до агресії Російської Федерації в Україні

1 липня 2020 ФРН почала головувати у Раді Європейського Союзу. Українські політики мали сподівання, що питання російсько-українського конфлікту стоятиме як основне питання порядку денного у Раді ЄС, проте їх сподівання зазнали краху. Ситуація на Сході України не ставилася як пріоритетне питання. Очікування зазнали поразки, незважаючи на те, що сподівання були багатозначними. У програмі дій ФРН на час головування в Раді ЄС Україна згадується в одному реченні, і то нарівні конфліктів у Лівії та Сирії. Це означає, що конфлікт на Сході України не має великого значення для Німеччини, а відіграє роль своєрідного «другого плану» в системі політичних пріоритетів ФРН.

За даними спільного дослідження Центру «Нова Європа» та Інституту Європейської політики (Берлін), українське питання все ж залишається пріоритетним для українсько-німецьких відносин. В даному випадку можна додати, що німецькі аналітичні та експертні кола мають досить важливу роль для формування політики. І сумним є той факт, що інтерес цих кіл до нашого питання потроху зменшується.

Чи не означає це, що про Україну починають забувати? До прикладу, у порівнянні з 2014 роком кількість аналітичних робіт станом на 2019 рік зменшилась майже в п'ять разів. В Німеччині багато залежить від аналітиків, і якщо знати тенденції їхніх стверджень, то можна наперед визначити яку політику можуть проводити німецькі можновладці. Дослідження свідчать про зменшення цікавості до України. В даному випадку державам потрібно знаходити точки співробітництва та переговорів для подальших змін в політиці держав.

Назва для конфлікту показує істинне ставлення та ступінь значущості для Німеччини агресії Росії. Німецькі аналітики швидше використовують м'які та евфемістичні терміни коли говорять про агресію Росії щодо України. До

прикладу, аналітики дуже часто використовують опосередковані та нейтральні назви, такі як «події в Україні», «дії Росії на Сході України», «події на півострові Крим». Такі слова свідчать про обережну політику ФРН, прагнення до примирення. Проте, не треба виключати що з часом Німеччина стала давати подіям в Україні більш чітку характеристику. Уже з середини 2015 року почали використовувати терміни «українсько-російська війна», «війна на Сході України». Такі позначення подій означають, що спочатку Німеччина не мала чіткого визначення конфлікту, не було дано відповідному поняттю остаточного варіанту, а із плином часу та спостереженнями за діями Москви ФРН почала вбачати у діях РФ воєнний характер, а не просто якусь ситуацію. Ситуація прояснилась, німецькі аналітики почали розуміти всю серйозність даного конфлікту, адекватно оцінювати всі наслідки та загрози воєнного характеру, можливість подальшого перебігу подій.

Німецьке аналітичне середовище сприймає російську агресію в Україні як війну нового типу, як неоголошений гібридний конфлікт, як геополітичний конфлікт, який виходить за рамки відносин лише України та Росії.¹⁴⁷ Водночас, ФРН нагадує Росії про Мінські домовленості і про те що Росія також їх підписала, а значить повинна дотримуватись того, що написано в документі. Глава МЗС Німеччини повідомив, що Росія і Україна є сторонами конфлікту, через підписання ними Мінських угод. Такі слова означають, що німецька спільнота прекрасно розуміє суть подій в Україні, їх витоки, а також зобов'язання кожної із сторін. Гайко Маас, міністр закордонних справ ФРН після відеоконференції голів МЗС Німеччини, Франції, України та Росії сказав, що Росія є стороною конфлікту.¹⁴⁸

Якщо брати до уваги аналіз німецьких наукових публікацій, можна зрозуміти, що РФ сприймається як країна-агресор та сторона, яка ініціювала конфлікт на Донбасі. Росія позиціонується як держава, яка не дотримується

¹⁴⁷ «Погляд із Берліна: яким бачать конфлікт на Донбасі німецькі аналітичні центри», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rpr.org.ua/news/pohliad-iz-berlina-iyakym-bachat-konflikt-na-donbasi-nimetski-analitychni-tsentry/>.

¹⁴⁸ «У Німеччині нагадали, що Росія підписала «Мінськ» як учасниця конфлікту на Донбасі», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://glavcom.ua/country/politics/u-nimechchini-nagadali-shcho-rosiya-pidpisala-minsk-yak-uchasnyca-konfliktu-na-donbasi-677018.html>.

міжнародних норм та систематично їх порушує. Роль України в даному випадку вбачається як невизначена держава, або неповноцінний гравець міжнародних відносин з слабкою армією, відсутністю подальших перспектив та ненадійсністю в політичних відносинах.

На думку німецьких авторів, Мінські угоди сприймаються німецькими науковцями як єдиний можливий зараз варіант вирішення конфлікту на Донбасі. Мінські угоди обов'язково повинні бути виконані, на думку німецьких міжнародних аналітиків, вогонь повинен припинитися, війська Росії виведені із України, усі заручники звільнені. Крім цього, науковці висунули ідею щодо долучення США до «Нормандського формату». На мою думку, це було б цікаво і можливо сам формат вийшов би на новий, більш ефективний рівень.¹⁴⁹

Думки аналітиків різняться і єдиним в чому вони одностайні є те, що позиція Євросоюзу та Німеччини щодо РФ обов'язково повинна бути збалансованою.¹⁵⁰ Одне з німецьких видань Spiegel зазначає, що 20 жовтня 2020 р. Президент України Зеленський з позитивом висловився про тимчасове припинення вогню на Донбасі. Про це пише видання Spiegel.¹⁵¹ З даної статті цього видання можна визначити, що Німеччина визнає наявність російських військових на Сході України. Але, якщо подивитися на все з іншої сторони, можна побачити не завжди виключно негативну політику ФРН щодо РФ. До прикладу можна назвати той факт, що Німеччина користується російським газом. І хоча лунають новини про те, що ФРН відмовляється від газу із Росії, всі роки агресії РФ Німеччина все ж таки використовувала газ, наданий країною-агресором.

На сайті «Економічної правди» 14 березня 2018 з'явилась новина — «Німеччина відмовляється від російського газу». В ній зазначається, що у 2030 році 65% енергетичних потреб ФРН покриватимуть відновлювані ресурси, а

¹⁴⁹ «Погляд із Берліна: яким бачать конфлікт на Донбасі німецькі аналітичні центри», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rpr.org.ua/news/pohliad-iz-berlina-iyakym-bachat-konflikt-na-donbasi-nimets-ki-analitychni-tsentry/>.

¹⁵⁰ «Погляд із Берліна: яким бачать конфлікт на Донбасі німецькі аналітичні центри», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rpr.org.ua/news/pohliad-iz-berlina-iyakym-bachat-konflikt-na-donbasi-nimets-ki-analitychni-tsentry/>.

¹⁵¹ «Selenskyj sieht Anlass zur Hoffnung auf Frieden» / Spiegel. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/ukraine-wolodymyr-selenskyj-sieht-anlass-zur-hoffnung-auf-frieden-a-56634722-147c-4877-8d6a-9d2390addfb9>.

частка невідновлюваних значно скоротиться. Німеччина прагне перейти на так звану «зелену енергетику», наростити частку відновлюваних та скоротити частку невідновлюваних енергоресурсів. (Додаток №14) Звичайна енергетика є дуже шкідливою для довкілля і їй на заміну могла б прийти інша – атомна, проте Німеччина від неї відмовилась заявивши, що ні одна АЕС не працюватиме в ФРН. По суті виникає дефіцит, який необхідно чимось замінювати.

І тут в нагоді стає газ. Та чий газ буде купувати Німеччина? До прикладу, за 2017 рік Німеччина спожила 53,44 млрд кубометрів блакитного палива від російського Газпрому (62,5 % від сукупного споживання).¹⁵² Чи вистачить існуючих потужностей Німеччині? Якщо Німеччина перестане використовувати російський газ, а власних ресурсів буде обмаль виникне енергетична криза. Наявного запасу ресурсів може не вистачити і потрібно буде шукати нові місця збуту.

Газпром в свою чергу буде намагатися всіма силами залишитися на ринку. До того ж обставини на стороні Росії. Мова йде про використання вже збудованого Північного потоку, серед власників якого є і європейські компанії, а також німецькі Wintershall та E.ON. Та чи відмовиться ФРН від таких можливостей? Думаю, відповідь очевидна.¹⁵³ Не потрібно марити очікуваннями та сподіватися, коли ж Німеччина відмовиться від російського газу. ФРН може мати й інших постачальників, для підстрахування. Проте все ж таки Росія знаходитиметься в центрі її енергетичної політики та матиме особливе місце тільки за те, що ФРН використовує її газ. Ми не повинні очікувати слушної нагоди коли Німеччина повністю відмовиться від Північного потоку та від газу із РФ, навіть очікувати прийняття такого рішення від німецьких високопосадовців не варто.

До того ж на підтвердження вище сказаного можна додати, що Ангела Меркель сказала, що не вбачає якоїсь небезпеки у будівництві Північного

¹⁵² «Чи швидко Німеччина відмовиться від російського газу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/03/16/635027/>.

¹⁵³ «Чи швидко Німеччина відмовиться від російського газу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/03/16/635027/>.

потоку 2. Це свідчить про потребу Німеччини в російських ресурсах. Німецькі енергетичні компанії говорять про Росію як про чи не найнадійнішого енергетичного партнера. В даному випадку на думку одразу спадає заява німецької компанії Wintershall про те, що Росія є її найважливішим енергетичним партнером. Не варто мати марних сподівань на повну відмову від російського газу, тому що такий варіант перебігу подій є малоімовірним. Скоріше всього ФРН або частково використовуватиме ресурси Росії, або буде так само як і зараз. На кардинальну відмову сподіватися не варто.¹⁵⁴

Проте, не все так однозначно. Росія теж має залежність від ресурсів із Європи. І це може бути використано для впливу на агресію Російської Федерації.¹⁵⁵

Справа Навального, яка стала одною із самих резонансних за останній час, погіршує відносини між Німеччиною та Російською Федерацією. Олексій Навальний є російським опозиційним лідером, якого було отруєно і тепер він звинувачує колишнього канцлера ФРН у запереченні цього отруєння. Про це повідомив О.Навальний повідомив газеті Bild.¹⁵⁶

Російська Федерація була визнана винною в отруєнні, а В.Путін зазнав міжнародної критики. Нещодавно колишній федеральний канцлер заявив, що досі немає фактів щодо відповідальності за скандальне отруєння. Але Г.Шредер не визнає даних звинувачень і вбачає в таких словах наклеп. Проте, Шредер співпрацював з Путіним коли ще був на посаді канцлера, і навіть зараз вони зберегли теплі стосунки, які підігриваються посадами, які займає пан Шредер. До прикладу можна назвати посаду голови правління існуючого газопроводу «Північний потік» у Балтійському морі, також колишній канцлер є головою

¹⁵⁴ «Чи швидко Німеччина відмовиться від російського газу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/03/16/635027/>.

¹⁵⁵ «Чи швидко Німеччина відмовиться від російського газу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/03/16/635027/>.

¹⁵⁶ «Gerhard Schreder ist ein Laufbursche Putins, der M?rder besch?tzt» / Die Zeit. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-10/alexey-nawalny-gerhard-schroeder-giftanschlag>.

наглядової ради російської державної енергетичної компанії «Роснефть», – пише німецька газета Die Zeit.¹⁵⁷

До 30-ї річниці німецької єдності Володимир Путін написав у телеграмі Ангелі Меркель та федеральному президенту Франку-Вальтеру Штайнмаєру. У листі було запропоновано провести переговори, Путін повідомив, що РФ готова до діалогу між ФРН та РФ. Більше всього ці переговори потрібні Путіну для узгодження питання щодо отруєння Навального задля збереження добрих відносин з Німеччиною.

Канцлер ФРН Ангела Меркель відвідувала Навального в Шаріте. Вона просила Москву дати пояснення щодо ситуації, яка склалася. Ця проблема стала своєрідним підводним каменем у німецько-російських відносинах.¹⁵⁸

3.2. Ставлення Франції до агресії Російської Федерації в Україні

Ставлення Франції до Росії є достатньо тісним та дружнім. Президент Франції Еммануель Макрон повідомив виданню RFI, що російсько-український конфлікт не є перешкодою, щоб будувати хороші стосунки з Російською Федерацією. Е.Макрон визнає агресію РФ на Сході України та анексію Криму, але вважає, що вирішення всіх заморожених конфліктів може тривати довго, тому необхідно рухатися далі. Ще він додав, що довгий час думав про зміну ставлення до президента Росії, назвавши такі зміни «дозрілим рішенням та стратегічною переконаністю».¹⁵⁹

Водночас президент Франції сказав, що позитивно ставиться до обміну полоненими після зустрічі «Нормандської четвірки» та відзначив хорошу роботу по співробітництву між сторонами. Нагадаю, як зазначалося в попередніх розділах, у Парижі 9 грудня 2019 року відбулася зустріч

¹⁵⁷ «Gerhard Schroeder ist ein Laufbursche Putins, der M?rder besch?tzt» / Die Zeit. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-10/alexey-nawalny-gerhard-schroeder-giftanschlag>.

¹⁵⁸ «Putin zeigt Dialogbereitschaft mit Bundesregierung» / Die Zeit. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-10/alexey-nawalny-wladimir-putin-gespraechsbereitschaft-deutschland-vergiftung>.

¹⁵⁹ «Макрон: конфлікт в Україні не є перешкодою для відносин Франції і РФ». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/makron-konflikt-v-ukrayini-ne-ye-pereshkodoyu-dlya-vidnosin-franci-i-rf>.

«Нормандської четвірки» щодо вирішення ситуації на Сході України. Внаслідок чого відбувся обмін полоненими, повернулося 76 українців.¹⁶⁰

Всі учасники на той момент визнали Мінські угоди досить безальтернативними, які передбачали припинення вогню, проведення чесних виборів за законами України, відведення озброєнь. Крім цього було передбачено, що бойовики не матимуть ув'язнень за свої дії, тобто матимуть імунітет.

Під час свого виступу 7 жовтня 2015 року у Верховній Раді П. Клімкін, колишній міністр закордонних справ України повідомив, що ідея цього імунітету під час виборів для всіх учасників процесу є думкою лише президента Франції. До прикладу, експерт В. Горбач сказав, що домовленості в Парижі є своєрідною передишкою.¹⁶¹

21 березня 2014 року, коли Російська Федерація почала прояви агресивної політики щодо України, Жан-Ів Ле Дріан, міністр оборони сказав про те, що Франція більше не буде мати співробітництва у військовій сфері із Росією. Мала бути скасована доставка кораблів типу «Містраль», проте її так і не скасували. Росія в свою чергу заявила, вимагатиме компенсації від французької сторони. Протягом літа 2015 року були вирішені питання щодо розірвання контракту та виплати компенсації для російської сторони.¹⁶²

28 вересня 2020 коли президент Франції Еммануель Макрон здійснив візит до Литви, він сказав, що для того, щоб забезпечити стабільність в Європі необхідно співпрацювати з Росією. «Наше бачення полягає в тому, що якщо ми хочемо побудувати міцний мир на європейському континенті, ми повинні працювати з Росією» (мовою оригіналу (з фр.) – «Notre vision des choses est que,

¹⁶⁰ «Макрон: конфлікт в Україні не є перешкодою для відносин Франції і РФ». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/makron-konflikt-v-ukrayini-ne-ye-pereshkodoyu-dlya-vidnosin-franci-i-rf>.

¹⁶¹ Шкляр Л.Є. ««Нормандський формат»: за і проти. Сценарії для України». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/pubpolpr_2016_1_9.pdf.

¹⁶² «Французько-російські відносини».

[Електронний ресурс] –Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%83%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8.

si nous voulons construire la paix durablement sur le continent europeen, il nous faut travailler avec la Russie»)¹⁶³ - повідомив Е.Макрон. Також він сказав про те, що Франція та Росія мають спільну «історію та географію» (мовою оригіналу (з фр.) – «une histoire et une geographie»)¹⁶⁴

Александр Краусс, засновник ліберальної португальської партії Iniciativa Liberal висловив свою думку щодо цих слів і назвав їх «чиста інтелектуальна нещирість». Також на своїй сторінці у Twitter Краусс написав, що неможливо порівнювати демократичну та правову Францію із державою, яка не дотримується захисту прав людини. (*Додаток №15*)¹⁶⁵

Після зустрічі із Володимиром Путіним Еммануель Макрон написав на своїй сторінці у Facebook, що він вірить у Європу, яка «сягає від Лісабона до Владивостока». Також президент Франції вважає, що «Росія – глибоко європейська країна», яка має власний прогрес за певними показниками в економічному та політичному вимірах. Е.Макрон впевнений, що ЄС повинен створювати дружні стосунки з РФ.¹⁶⁶ Зі слів лідера Франції можна зрозуміти його істинне ставлення до Російської Федерації. Якщо для Франції Росія є «глибоко європейською країною», то як Україна може розраховувати на проведення політики щодо реального врегулювання конфлікту на Донбасі? Здебільшого в даному випадку політика Франції має свій формальний вираз у словах про сам факт агресії Кремля, підтримка Францією санкційної політики, «Нормандська четвірка» і т.д. Проте, незважаючи на критику Александр Краусс сказав, що візит Путіна повинен був сприяти вирішенню російсько-українського конфлікту. Наприклад, Леонід Рагозін - російський оглядач-

¹⁶³ ««Il nous faut travailler avec la Russie», lance depuis Vilnius Emmanuel Macron (фр.)» / Le Monde. [Електронний ресурс] –Режим доступу: https://www.lemonde.fr/international/6053956_3210.html

¹⁶⁴ ««Il nous faut travailler avec la Russie», lance depuis Vilnius Emmanuel Macron (фр.)» / Le Monde. [Електронний ресурс] –Режим доступу: https://www.lemonde.fr/international/6053956_3210.html

¹⁶⁵ «Чиста нещирість. Слова Макрона про «глибоко європейську» Росію», 2020. [Електронний ресурс] –Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/zustrich-putina-i-makrona-u-frantsiji/30121059.html>.

¹⁶⁶ «Чиста нещирість. Слова Макрона про «глибоко європейську» Росію», 2020. [Електронний ресурс] –Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/zustrich-putina-i-makrona-u-frantsiji/30121059.html>.

міжнародник, похвалив заяву президента Франції, сказавши, що помітив у ній звернення до росіян, а не до самого Володимира Путіна.¹⁶⁷ (Додаток №16)

Справа Навального може бути темною плямою у відносинах Франції та Російської Федерації. Одне із французьких видань за назвою Le Journal du Dimanche пише, що ця справа не повинна погіршувати українське досє. 14 вересня 2020 року Еммануель Макрон попросив президента Росії «пролити все світло без затримок» щодо отруєння російського опонента Олексія Навального.¹⁶⁸ Лабораторія Франції підтвердила висновки щодо фактів отруєння нервово-паралітичним агентом «Новичок».¹⁶⁹ Для німецького щотижневика Der Spiegel Навальний сказав, що вважає саме Путіна винним у отруєнні, – пише ще одне французьке видання L`OBS.¹⁷⁰

В січні 2020 року Макрон заявив, що ситуація, яка склалася в Україні не повинна заважати французько-російським відносинам. Про відносини РФ із Францією говорили в ефірі Радіо Донбас.Реалії юристка, екс-депутатка Олена Сотник та Галина Яворська, експертка Національного інституту стратегічних досліджень.¹⁷¹

Коли Олену Сотник запитали, для чого президенту Франції потрібен В.Путін вона відповіла, що Макрон прагне до лідерських позицій в Євросоюзі, згадавши про слова президента Франції щодо необхідності обов'язкового зближення з РФ, інакше може статися розвал ЄС. Путін надав карт-бланш Макрону для впровадження його лідерства в життя, інакше його поведінка не була б такою

¹⁶⁷ «Чиста нещирість. Слова Макрона про «глибоко європейську» Росію», 2020. [Електронний ресурс] –Режим доступу: <https://www.radiovoboda.org/a/zustrich-putina-i-makrona-u-frantsiji/30121059.html>.

¹⁶⁸ «Alexey Navalny s'en prend ? Poutine et promet de rentrer en Russie» / L`OBS.

Режим доступу: <https://www.nouvelobs.com/monde/20201001.AFP0910/alexey-navalny-s-en-prend-a-poutine-et-promet-de-rentre-en-russie.html> .

¹⁶⁹ «L'affaire Navalny empoisonne les relations entre l'Union europeenne et la Russie» / Le Journal du Dimanche.

Режим доступу: <https://www.lejdd.fr/International/laffaire-navalny-empoisonne-les-relations-entre-lunion-europeenne-et-la-russie-3991813>.

¹⁷⁰ «Alexey Navalny s'en prend ? Poutine et promet de rentrer en Russie» / L`OBS.

Режим доступу: <https://www.nouvelobs.com/monde/20201001.AFP0910/alexey-navalny-s-en-prend-a-poutine-et-promet-de-rentre-en-russie.html> .

¹⁷¹ ««Або ми дружимо, або нас розвалить Росія». Як змінюється ставлення президента Франції до Путіна?», 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiovoboda.org/a/donbass-realii/30389836.html>.

рішучою.¹⁷² Але Путін є й небезпечним для президента Франції, політику Кремля не можна недооцінювати.

Однією з цікавих думок є думка експертки Національного інституту стратегічних досліджень Галини Яворської. Вона впевнена в тому, що Франція є для Росії важливим партнером. Причому сама Франція, не Євросоюз, оскільки на даний момент його інституції все ж таки залишаються на нестабільних позиціях.¹⁷³ Олена Сотник в свою чергу додає, що Росія може не зупинитися на Україні, її ціль – це послаблення ЄС, тому що з кожною окремою країною легше співпрацювати, аніж мати Євросоюз в теперішньому вигляді, як цілісну систему.¹⁷⁴

Європейський Союз на сьогоднішній час перебуває в фазі змін, і Макрон прагне бути лідером у новому ЄС, він прагне займати головні політичні позиції.¹⁷⁵

3.3. Позиції країн Вишеградської групи і Балтії щодо конфлікту

Незважаючи на те, що Вишеградська група є угруповання регіонального рівня, вона зробила досить багато для підтримки України, для змін в світовій політиці в цілому. Країни Вишеграду є активними в проведенні двовекторної зовнішньої політики, зокрема це НАТО та ЄС.

Для початку доцільно буде сказати, що співпраця Вишеградської групи з нашою державою розпочалася ще в 2004-2005 роках. Попри це співпраця мала досить формальний характер і не несла за собою конкретних успіхів від цього співробітництва. В основному Україна співпрацювала з Вишеградською групою у сфері енергетики та безпековому секторі. А уже починаючи якраз із 2014 року цей формальний характер переріс у більш тіснішу та навіть

¹⁷² «Або ми дружимо, або нас розвалить Росія». Як змінюється ставлення президента Франції до Путіна?, 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-reali/30389836.html>.

¹⁷³ «Або ми дружимо, або нас розвалить Росія». Як змінюється ставлення президента Франції до Путіна?, 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-reali/30389836.html>.

¹⁷⁴ «Або ми дружимо, або нас розвалить Росія». Як змінюється ставлення президента Франції до Путіна?, 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-reali/30389836.html>.

¹⁷⁵ «Або ми дружимо, або нас розвалить Росія». Як змінюється ставлення президента Франції до Путіна?, 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-reali/30389836.html>.

дружелюбну співпрацю. Країни Вишеграду зачепила агресія проти України та незаконна окупація і вони змінили політику щодо нашої держави.

Країни Вишеградської четвірки одні з перших виступили проти агресії Росії зі спільними заявами. Вони підтримали суверенітет та територіальну цілісність нашої держави. Крім того, завдяки країнам Вишеграду вдалося долучити до підтримки України офіційними заявами Німеччину та Францію, Австрію, Швейцарію, Великобританію та країни Західних Балкан.¹⁷⁶

Центральноєвропейські держави в найважчі для України часи підтримали нас та зробили все для реалізації спільних зусиль. Країнами проводилися зустрічі у форматі В4+Україна, здійснювався розподіл спільних зусиль для допомоги Україні. Також сторонами проводились тематичні спільні конференції (V4 Road Show – англ.) з питань децентралізації, енергоефективності, а також освіти. Країни Вишеградської «четвірки» показали всьому світу підтримку нашої держави та усі можливості співпраці щодо вирішення конфлікту на Сході України. Завдяки позиції країн Вишеградської групи Україна змогла відмовитись від закупівлі природного газу з Російської Федерації. Діяльність країн Вишеграду в більшій мірі стосується саме енергетичної безпеки і це допомогло нашій державі в даному випадку.¹⁷⁷

Світлана Зуб у своїй науковій праці «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи» головну подію для Вишеградської групи вбачає у підписанні нової Вишеградської декларації (Кромерізької декларації) 12 травня 2004 року прем'єр-міністрами країн Вишеградської четвірки. Документ підписаний у у місті Кромеріж (Чеська Республіка), від чого пішла і сама назва. Ця декларація визначила на довготривалу перспективу нові напрями та мету співпраці країн Вишеграду в рамках ЄС.¹⁷⁸

¹⁷⁶ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

¹⁷⁷ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

¹⁷⁸ «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи». УДК – 327: 323 (4) DOI:10.24144/2078-1431.2018.1(20).231-249. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19917>.

Цікавою є думка автора Світлани Зуб й про позицію країн Вишеградської «четвірки». На її думку, країни Вишеградської групи будуть підтримуватимуть Європейський Союз щодо розширення, зміцнення ідентичності країн Центральної Європи, посиленні співпраці з Євросоюзом. Також країни Вишеградської групи мають бажання приймати участь у реалізації нової східної та південно-східної політики ЄС.¹⁷⁹

Під час подій Євромайдану в Україні країни Вишеградської групи та Балтії всіма силами підтримували нашу державу у євроінтеграційній політиці. Країни Вишеграду підтримували та ініціювали потребу підписання Угоди про асоціацію та ратифікації в найближчий термін цього документа міжнародною спільнотою.¹⁸⁰

Країни Балтії у заяві за участю Ісландії, Латвії, Естонії, Фінляндії, Литви, Швеції та Норвегії на засіданні Генеральної Асамблеї ООН закликали РФ припинити вогонь на Сході України. На засіданні розглядалося питання щодо російсько-українського конфлікту, під час слухання якого заяви держав озвучив політичний директор МЗС Естонії Лембіт Уібо, який закликав РФ дотримуватися всіх норм, які були прийняті ЄС, задля дотримання безпекового середовища на Сході України. Він засудив військове вторгнення на територію нашої держави, додавши, що фундаментом для цієї безпеки є саме переговорна діяльність між державами для втілення Мінських угод. Пан Уібо також підкреслив позитивні дії України, зокрема ініціатива обміну полоненими та розведення сил в зоні ООС.¹⁸¹

Незважаючи на публічну підтримку суверенітету України, політику недопущення подальших агресивних дій в міжнародних відносинах, реакція центральноєвропейських суспільств показала неготовність псувати відносини з

¹⁷⁹ «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи». УДК – 327: 323 (4) DOI:10.24144/2078-1431.2018.1(20).231-249. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19917>.

¹⁸⁰ «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи». УДК – 327: 323 (4) DOI:10.24144/2078-1431.2018.1(20).231-249. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19917>.

¹⁸¹ «ООН: країни Балтії закликали Росію схилити бойовиків на Донбасі до перемир'я», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2881006-oon-kraini-baltii-zaklikali-rosiu-shiliti-bojovikiv-na-donbasi-do-peremira.html>.

РФ через ситуацію на Донбасі. Існують конфлікти етнополітичного характеру між Угорщиною та Україною. До прикладу можна взяти оприлюднення офіційною Угорщиною заяви щодо розширення прав угорської меншини в Закарпатській області.

Світлана Зуб в праці «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи» визначає яку оцінку дають різні держави Вишеградської групи причинам російсько-українського конфлікту. До прикладу, Республіка Польща визначає конфлікт як «агресія Росії», а Чеська Республіка як «громадянська війна». Таку оцінку Чехія може давати через відсутність якихось зв'язків із Україною політичного та економічного характеру, а також бажання уникнути конфлікту. Деякі центральноєвропейські держави мали розділені думки щодо впровадження санкцій для країни-агресора. Наприклад, Угорщина із певною критикою ставиться до цього кроку, оскільки вона сама залежна від Москви, тому що використовує російські енергоносії. Словаччина підтримує думку Угорщини в даному контексті. Росія веде досить потужний інформаційний вплив на суспільство. Чехія, наприклад, в пріоритет ставить власну економіку, тому заявляє про можливу необхідність забезпечення нейтрального статусу України.¹⁸²

Європейський Союз на сьогоднішній день має не саме найкраще становище у глобальному світі. І на це є безліч причин: нестабільність євро, міграція, до того ще й додається проблеми в Греції, а тепер – і Україна із російською агресією. Ці проблеми є серйозним геополітичним викликом для Євросоюзу, на вирішення яких у нього є обмаль часу. Цікаву думку щодо становища Європейського Союзу висловив чеський політолог Петр Коларж, зазначивши, що саме проблеми Євросоюзу роблять його міцнішим, ніби об'єднують в одне ціле. І Україна в цьому «цілому» займає не останню роль, тому що саме завдяки ситуації на Донбасі ЄС змушений був згуртуватися задля вирішення даного

¹⁸² Зуб Світлана «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи». УДК – 327: 323 (4) DOI:10.24144/2078-1431.2018.1(20).231-249. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19917>.

конфлікту та оцінки подальших дій Росії, врахування показників всіх загроз з боку країни-агресора, зокрема і для самого ЄС.

Незважаючи на впровадженні санкцій щодо РФ Євросоюзом, Чеська Республіка має інакшу думку щодо цього питання. Але не все так однозначно, наприклад Міхал Романцов, чеський політичний оглядач визначає, що саме дії Росії спонукають об'єднуватися ЄС біля спільної проблем. Він зазначає, що саме РФ є ініціатором порушень, які вона здійснює на Сході України. Саме тому ЄС нічого не залишалось, як стати на бік нашої держави. Проте, все залежить і від згуртованості самої України та від можливості її подальшої демократизації. Також Міхал Романцов визнає Польщу лідером серед центральносхідних держав. Він зауважує, що в цьому випадку Польща чимось нагадує Німеччину, яка зараз є лідером у Західній Європі та намагається зайняти провідну позицію в центральносхідних країнах.

Чеський політолог Петр Коларж зазначив, що Польща зміцнила свої політичні позиції саме завдяки тому, що мала чіткі позиції щодо України та вміла формувати свою політику в точному напрямку.¹⁸³

Нестабільність Євросоюзу можна розглядати щодо різних політичних подій, наприклад в моравському містечку Славков, без розголосу, зустрілись прем'єри Австрії, Чехії й Словаччини. На зустрічі розмова була про співпрацю та спільні проєкти. Серед політичної спільноти почали ширитися чутки про те, що оскільки дві держави, які приймали участь у цих переговорах є членами Вишеграду, тепер постало питання: а чи може замінити «Славков-3» (так тепер називають цю зустріч трьох держав) Вишеградську четвірку? Чи можливі настільки кардинальні зміни?

Відповідь на ці запитання намагався дати Олександр Дулеба, словацький політолог, керівник Словацької асоціації із зовнішньої політики, він сказав, що не вбачає у цьому ніякої проблеми, тому що Вишеградська група є неформальною структурою, яка ще й має партійну схожість урядів держав-

¹⁸³ «Чому Вишеградська четвірка по-різному оцінює агресію Росії проти України?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/27100252.html>.

учасниць.¹⁸⁴ Уже згадуваний раніше, політолог із Чехії Петр Коларж також відмітив, що також не бачить загрози у «Славков-3» для країн Вишеграду, скоріше, навпаки – це механізм для посилення співпраці між державами. На конференції GLOBSEC-2015 чеський прем'єр Богуслав Сobotка вбачає у «Славков-3» тільки нові можливості регіональної співпраці і з Австрією теж, хоча вона не є учасником Вишеграду.¹⁸⁵

Важливо підмітити, що Вишеградська «четвірка» фінансово підтримує Україну, незважаючи на те що наша держава не є учасником Вишеграду. 1,3 млн євро в 2014 році стало показником цієї підтримки. Крім того, в рамках Програми мобільності державних службовців (CSMP) з 2014 року половина допомоги йде на потреби української сторони, незважаючи на те, що спочатку узгодили рівний розподіл між країнами Східного партнерства.¹⁸⁶

Дуже чіткі пояснення щодо ставлення до російсько-українського конфлікту визначає стаття телеканалу 112.ua «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». В статті описано ставлення кожної держави за такими критеріями: заяви, політичний тиск на Росію, фінансова та гуманітарна допомога.¹⁸⁷

Ставлення Литви до конфлікту на Сході України

Заяви:

- закликає ЄС підтримати Україну щодо майбутнього членства в ЄС, прискорити запровадження безвізового режиму;
- заявляє що «ЛНР» та «ДНР» є терористичними організаціями та ініціює офіційне визнання їх такими;
- виступає за посилення санкцій, критикує недостатньо активні дії країн Євросоюзу щодо України;

¹⁸⁴ «Чому Вишеградська четвірка по-різному оцінює агресію Росії проти України?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/27100252.html>.

¹⁸⁵ «Чому Вишеградська четвірка по-різному оцінює агресію Росії проти України?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/27100252.html>.

¹⁸⁶ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

¹⁸⁷ «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/Yak-susidni-krainy-dopomahaiut-Ukraini-protystoiaty-rosiiskii-ahresii-220695.html>.

- закликала прийняти 30 млрд євро – фінансової допомоги (план Маршалла) для України; як результат: Україні виділена макрофінансова допомога в розмірі 1,8 млрд євро;

- заявляє що Литва готова навчати українських військових та постачати в Україну зброю;

- Литва готова реабілітувати по 4 українських військових (50 осіб на рік).

Військова співпраця Литви:

- допомагає постачанням зброї Україні;

- створює «ЛитПолУкрбриг» (литовсько-польсько-українську бригаду). Україна – 545 військових, Польща – 3000, Литва – 150-350;

Політичний тиск на Росію, здійснений Литвою:

- щодо телебачення та радіомовлення: заборонила трансляцію "РТР-Планета", Ren TV Baltic (Lietuva), а також тимчасово призупинила трансляцію NTV Mir Lithuania;

- флеш-моб за участю спікера парламенту в підтримку Надії Савченко у литовському сеймі;

- маркування товарів, які рекламуються телеканалами РФ.

Фінансова допомога Литви щодо конфлікту на Сході України:

- виділення коштів у розмірі 50 тис. євро в трастовий фонд НАТО для України;

- 43,5 тис. євро – допомога для армії.

Гуманітарна допомога:

- лікування та реабілітація українських військових і цивільних осіб із зони АТО щомісяця;

- бронезилети, куленепробивні щити, каски, медичні аптечки та сухі пайки на суму 98 тис. літів для українських військових.

Міграційна політика:

- більше не розглядає клопотання українських громадян про надання притулку.¹⁸⁸

Дії Латвії щодо ситуації на Сході України:

¹⁸⁸ «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/Yak-susidni-krainy-dopomahaiut-Ukraini-protystoiaty-rosiiskii-ahresii-220695.html>.

Заяви:

- підтримує санкції проти Росії, а також розширення санкційної політики;
- готова визнати «ЛНР» і «ДНР» терористичними організаціями, розцінює агресію Москви як загрозу ЄС;
- готова за крайньої необхідності постачати зброю в Україну;
- готовність Литви прийняти на лікування постраждалих у бойових діях;
- висловлює підтримку ініціативи України щодо розміщення миротворчих сил ООН.

Політичний тиск на Росію:

- заборона в'їзду в Латвію Йосипу Кобзону, Олегу Газманову, Івану Охлобистіну та Валерії, видворила Костянтина Симонова, політолога із Росії;
- призупинення видачі дозволу на проживання в Латвії громадянами Росії по причині купівлі нерухомості для громадян Російської Федерації.

Фінансова допомога:

- на фінансування моніторингової місії ООН з прав людини в Україні виділено 50 тис. євро.
- фінансування моніторингової місії ОБСЄ в Україні - 30 тис. євро;

Гуманітарна допомога:

- надає для зони ООС гуманітарну допомогу;
- із зони воєнних дій Латвія приймає групи дітей з 12 по 17 років.¹⁸⁹

Дії Естонії щодо ситуації на Сході України:

Заяви:

- підтримує розширення санкцій проти РФ;
- надаватиме візи громадянам України із зони бойових дій в спрощеному режимі;
- після того, як буде побудований газопровід до Польщі, Естонія готова постачати газ в Україну, а також допомогти побудувати Україні власний термінал;
- Естонія готова розповісти про досвід щодо питань кібербезпеки.

¹⁸⁹ «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/Yak-susidni-krainy-dopomahaiut-Ukraini-protystoiaty-rosiiskii-ahresii-220695.html>.

Гуманітарна допомога:

- із зони бойових дій було прийнято 15 осіб на лікування до Естонії;
- гуманітарна допомога в зону Донецької та Луганської областей в розмірі 120 тис. євро: спальні мішки, генератори та ін.¹⁹⁰

Дії Словаччини щодо ситуації на Сході України:

Заяви:

- висловлює сумніви з приводу готовності України до інтеграції в НАТО, але водночас і підтримує інтеграцію України;
- підтримує санкції проти Росії, але і вважає їх нерозумними.

Політичний тиск на Росію:

- ратифікувала Угоду про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Енергетика:

- через газопровід Вояни–Ужгород здійснює реверсні поставки газу з Європи в Україну за ціною 360 дол. за тис. куб. м.

Гуманітарна допомога:

- дворазова допомога – один раз на суму 800 тис. євро, другий раз – на суму понад 700 тис. євро для українських військових на медичне обладнання, ліки, матеріально-технічні засоби;
- Словаччина прийняла на відпочинок 105 дітей із зони бойових дій.¹⁹¹

Дії Угорщини щодо ситуації на Сході України:

Заяви:

- підтримує європейську інтеграцію України, проте вважає що успіх залежить від неї самої;
- закликає до перегляду антиросійських санкцій, бо вважає, що вони негативно впливають на економіку країни;
- Росія для Угорщини є об'єктом співробітництва, а не загрози безпеці.

Політичний тиск на Росію:

- Угорщина ратифікувала Угоду про Асоціацію.

¹⁹⁰ «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/Yak-susidni-krainy-dopomahaiut-Ukraini-protystoiaty-rosiiskii-ahresii-220695.html>.

¹⁹¹ «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/Yak-susidni-krainy-dopomahaiut-Ukraini-protystoiaty-rosiiskii-ahresii-220695.html>.

Фінансова та гуманітарна допомога:

- на цільовий фонд НАТО для України Угорщиною було виділено 100 тис. євро;
- на лікування в угорські лікарні було прийнято 20 українських військовослужбовців.

Військова співпраця:

- навчає військовослужбовців із України в сфері знешкодження саморобних вибухових пристроїв та англійській мові.

Енергетика:

- Угорщина підписала Угоду з Росією щодо здійснення фінансування двох атомних реакторів угорської АЕС «ПАКШ» на 10 млрд євро до 2025 р.;
- для полегшення будівництва газопроводу «Південний потік» був прийнятий закон, що дозволяє компаніям в Угорщині будувати газопроводи навіть без наявності на це ліцензії.¹⁹²

Фонд Генріха Бюлля 1 жовтня 2016р. провів презентацію книги «Різні голоси, схожі політики: реакції країн Вишеградської групи до російсько-українського конфлікту». Автори книги Яцек Кухарчик та Григорій Месезніков говорили про важливість українського питання для країн Вишеградської четвірки. Голова Виконавчої ради Інституту громадських справ, одного з провідних аналітичних центрів Польщі, Яцек Кухарчик наголосив на консерватизмі Польської позиції. Крім того, він звернув увагу на стосунки Вишеградської групи суто з Європейським союзом і наголосив на необхідності узгодженості дій.

Григорій Месезніков, політолог, президент Інституту зі зв'язків з громадськістю в Словаччині сказав, що уряд Словаччини ніколи не був противником України. Крім того, Словаччина має енергетичну залежність від РФ. Автори також вказували, що відмова країн Вишеградської групи приймати

¹⁹² «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/Yak-susidni-krainy-dopomahaiut-Ukraini-protystoiaty-rosiiskii-ahresii-220695.html>.

мігрантів та біженців вплинула на подальший їх відтік далеко за межі Європи.¹⁹³

Різні позиції країн Вишеградської групи мають вплив на низку важливих питань щодо агресії Росії, а також щодо енергетичної та економічної співпраці. Країнам Вишеграду необхідно знаходити спільні точки дотику щодо українського питання. Уряди держав намагалися реальними кроками допомагати Україні щодо ситуації на Донбасі, підтримувати посилення безпеки на східному фланзі НАТО, а також продовження санкцій щодо РФ.¹⁹⁴

Вишеградська група вже не сприймається Євросоюзом так як і раніше на рівні європейських інституцій. Однією із причин виступає незначна частина результатів, яка була досягнута «четвіркою» як всередині, так і ззовні. Проте в 2016-2017 рр. ситуація стала трішки кращою завдяки активізації самих процесів діяльності країн Вишеграду шляхом вироблення активного порядку денного. Країни групи перед Самітом НАТО у Варшаві займали спільну позицію в сфері безпеки та оборони, що заслуговує на увагу. Крім того спільна позиція спостерігалася щодо документів для регулювання енергетичної сфери в жовтні 2017 р., а також при проведенні переговорів на засіданні Ради Європейського Союзу щодо брекзиту.¹⁹⁵

Країни Вишеградської «четвірки» практично завжди мали позитивну позицію щодо підписання та ратифікації в найближчі терміни Угоди про Асоціацію, надання Україні безвізового режиму з Євросоюзом. В першій половині 2016 р. Україна була запрошена до участі у Вишеградській бойовій групі Європейського Союзу для подальшого продовження співпраці в 2019 році під час чергування. Неофіційно можна було бачити висновки дипломатів, що Київ зосередився на великих державах, таких як США, Канада, Великобританія, Франція та Німеччина. Саме це можна вважати однією із причин чому

¹⁹³ «Різні голоси, схожі політики: реакції країн Вишеградської групи на російсько-український конфлікт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukraine-office.eu/diverging-voices-converging-policies-the-visegrad-states-reactions-to-the-russia%E2%80%ADukraine-conflict/>.

¹⁹⁴ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

¹⁹⁵ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

співробітництво України із країнами Вишеградської групи після 2017 року зазнало сповільнення. Ще одну причину можна знайти і з боку самої «четвірки». Досить часто їх політика переходила на фокусування зусиль групи на внутрішніх питаннях ЄС.¹⁹⁶

Але ситуацію можна виправити, якщо Україна почне активізувати свою діяльність у напрямку Вишеграду, матиме чіткі цілі та переконання щодо важливості співпраці із «четвіркою», матиме чіткий план подальшого створення позитивного плацдарму для спільної політичної взаємодії. Співпраця в форматі В4+ Україна за останні роки ознаменувалася найменш результативною. Однією із причин такого спаду є головування Угорщини, що розпочалося в другій половині 2017 року та припало на період виборів країні навесні 2018 року. Ще однією із причин було те, як Угорщина ставиться до Росії. Її відношення до країни-агресора відмінне від ставлення інших трьох держав Вишеградської групи. Україну іноді ігнорували щодо проведення діалогу в рамках формату В4+Україна.¹⁹⁷

Доцільно дати пропозицію Словаччині повернутись до ініціативи проведення щорічних чотирьох секторальних круглих столів, які були закріплені за країнами Вишеградської четвірки.¹⁹⁸

Висновки до розділу 3

Ставлення країн ЄС є досить цікавим питанням, яке визначає політику окремих держав Євросоюзу щодо російсько-українського конфлікту. Якщо дивитися на все в загальній сфері можна побачити багато позитиву: позиції окремих держав-членів ЄС є досить стабільними та ініціюють підтримку України в контексті агресії Росії; санкції, які приймає Євросоюз щодо РФ направлені на стимулювання агресора до змін в його зовнішньополітичній діяльності шляхом введення обмежень в економічній, енергетичній та інших

¹⁹⁶ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

¹⁹⁷ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

¹⁹⁸ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

сферах; фінансова, ресурсна та матеріальна підтримка України; проведення переговорів в Нормандському форматі.

Якщо вникнути в покраїнну структуру то можна взяти для прикладу Німеччину. Незважаючи на те, що ФРН головує у Раді ЄС українське питання не стоїть на порядку денному, а знаходиться на рівні регіональних конфліктів таких держав, як Лівія та Сирія. Це означає, що Німеччина не знаходить в російсько-українському конфлікті чогось такого, на що можна звертати основну увагу, це скоріше другорядне питання, яке може навіть відкладатися на потім, якщо і взагалі розглядатися в повній мірі, а не поверхнево.

Аналітичні центри Німеччини вважають, що Німеччина раніше ставилася до українського питання без чіткого визначення конфлікту, проте тепер її позначення з «події в Україні», «дії Росії на сході України» замінилися на «українсько-російська війна», «війна на сході України». Це означає, що ФРН уже чітко визначає для себе, що є пріоритетом в даній політичній ситуації.

Також Німеччина постійно закликає президента Росії до припинення вогню на Донбасі та проведення мирної політики. Канцлер ФРН Ангела Меркель є досить безпосередня в проведенні переговорів з Путіним на самітах. Вона має чітку власну позицію, далекоглядне мислення та політичну стабільність. Вона діє дуже обережно в своїй політиці і напряду не йде у конфлікти з Російською Федерацією. Це свідчить про те, що як політик для своєї держави вона прагне не залучати Німеччину до конфліктів, тим самим страхуючи себе та німців від загроз, які можуть стати можливими через необережні дії.

Ще одним наріжним каменем у питанні ставлення Німеччини до агресії Росії на Сході України є газ. До прикладу, за 2017 рік Німеччина спожила 53,44 млрд кубометрів блакитного палива від російського Газпрому (62,5 % від сукупного споживання). І хоча йдуть заяви про те, що Німеччина відмовиться від російського газу, це викликає сумніви. Якщо говорити з точки зору економіки, енергопостачання, то можна спостерігати дефіцит, якщо ФРН відмовиться від газу із Росії, але в цьому випадку їй потрібно буде чимось компенсувати таку прогалину. Звісно, Німеччина може просити газ у інших постачальників,

утримувати та розширювати власне виробництво, але газ із РФ вдовольняє потреби ФРН мабуть чи не повною мірою, з огляду на те, як німецькі компанії вважають Росію чи не найнадійнішим газовим партнером. Але не все так однозначно. Росія теж має залежність від ресурсів із Європи. І це може бути використано для впливу на агресію Російської Федерації.¹⁹⁹

Загалом Німеччина має все ж краще ставлення до України, ніж Франція. Президент Франції Еммануель Макрон якщо раніше не говорив так напрому про його дружлюбне ставлення до Путіна, то зараз він прямо говорить про РФ, як про стратегічного партнера, до того ж він вважає, що без співпраці з РФ не буде безпеки на європейському континенті.²⁰⁰ Для Франції загалом існує два варіанти: або вона дружить з Путіним, або Росія розвалить ЄС. Так говорив Е.Макрон в одному з інтерв'ю.

Для Франції Росія є «глибоко європейською країною», і як в такому статусі Україна може розраховувати на проведення політики щодо реального врегулювання конфлікту на Донбасі? Здебільшого в даному випадку політика Франції більшою мірою має свій формальний вираз у словах про сам факт агресії Кремля, підтримка Францією санкційної політики, «Нормандська четвірка» і т.д.

Щодо позиції країн Вишеградської групи і Балтії стосовно конфлікту пріоритетним для країн Вишеграду є все ж таки політика співробітництва із Україною. Після перманентних та безініціативних стосунків між Україною та країнами Вишеградської групи до 2005 року вони переросли у більш значущі та зацікавлені.

Завдяки країнам Вишеграду вдалося долучити до підтримки України офіційними заявами Німеччину та Францію, Австрію, Швейцарію, Великобританію та країни Західних Балкан.²⁰¹ Також країни Вишеградської

¹⁹⁹ «Чи швидко Німеччина відмовиться від російського газу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/03/16/635027/>.

²⁰⁰ ««Il nous faut travailler avec la Russie », lance depuis Vilnius Emmanuel Macron (фр.)» / Le Monde. Режим доступу: https://www.lemonde.fr/international/6053956_3210.html

²⁰¹ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

«четвірки» підтримували Україну не тільки спільними заявами, а й діями. До прикладу, Польща зміцнила свої політичні позиції саме завдяки тому, що мала чіткі позиції щодо України. Вона більшою мірою підтримує Україну, закликаючи Росію припинити вогонь.

Серед країн Вишеграду напружені стосунки між Україною і Угорщиною. Між державами існують конфлікти етнополітичного характеру. До прикладу можна взяти оприлюднення офіційною Угорщиною заяви щодо розширення прав угорської меншини в Закарпатській області.

Чеська Республіка позиціонує події в Україні як «громадянську війну». Таку оцінку Чехія може давати через відсутність якихось зв'язків із Україною політичного та економічного характеру, а також бажання уникнути конфлікту.²⁰²

Хорошим в аспекті відносин України з країнами Вишеградської групи та Балтії є те, що вони допомагають нашій державі в різних сферах. Навіть Угорщина, яка має з Україною непорозуміння етнополітичного характеру надає фінансову та гуманітарну допомогу, приймає на лікування у свої лікарні наших військовослужбовців, навчає наших бійців знешкоджувати саморобні вибухові пристрої. Хоча є й інша сторона медалі. Угорщина підписала Угоду з Росією щодо здійснення фінансування двох атомних реакторів угорської АЕС «ПАКШ» на 10 млрд євро до 2025 р. Росія для Угорщини є об'єктом співробітництва, а не загрози безпеці.²⁰³ Відношення Угорщини до країни-агресора відмінне від ставлення інших трьох держав Вишеградської групи.²⁰⁴

Країнам Вишеградської групи необхідно знаходити спільні точки дотику щодо українського питання. І самій Україні потрібно змінювати політичний вектор співпраці. Наша держава співпрацює більшою мірою із Євросоюзом ніж з країнами Вишеградської групи та Балтії. На мою думку, якби Україна змогла

²⁰² Зуб Світлана «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи». УДК – 327: 323 (4) DOI:10.24144/2078-1431.2018.1(20).231-249. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19917>.

²⁰³ «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/Yak-susidni-krainy-dopomahaiut-Ukraini-protystoiaty-rosiiskii-ahresii-220695.html>.

²⁰⁴ «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.

визначитися із політичним напрямком співпраці, знайшла точки дотику із цими державами, мала за мету співробітництво з ними, більше спиралася на міжнародну політику в даному напрямку не очікуючи підтримки країн Євросоюзу, почала активізувати свою діяльність у напрямку Вишеграду, це допомогло б віднайти такий хід співпраці, який був би доцільним для всіх згаданих держав.

Висновки

13 тисяч загиблих на фронті, 1,377 млн людей, які переїхали з окупованих територій Криму, Луганської та Донецької областей на підконтрольну територію, і ще незліченна кількість людей, які зазнали каліцтва фізичного та морального. Нам досі боляче, і буде боліти завжди.

Російсько-український конфлікт став однією із головних тем для європейської спільноти. Руйнівні тенденції даного конфлікту стали для українців реальністю довжиною в 7 років. На території України можлива ескалація нових збройних конфліктів, які можуть бути ініційовані Росією.²⁰⁵

Росія прагне перетворити Україну на частину Росії, мотивуючи свою агресію тим, що ми «братній народ», «частина Росії», «Малоросія» і т.д. На думку Путіна він «допомагає» Україні вирішити якусь внутрішню агресію всередині нашої держави, громадянську війну, хоча насправді він і є агресором в сучасній геополітичній картині, якщо не світу, не Європейського Союзу, то для України точно.

Система біполярного устрою світу стала хиткою мішенню для країни агресора. Формально Донецька та Луганські області є Україною, але фактично вони є частиною планів Володимира Путіна. Цивілізована світова система порядку стала для Кремля на другий план, поступившись місцем прагненню до гегемонії та можливо, відновлення застарілого ладу колишнього СРСР та поділ територій за моделлю «Ялта1945».²⁰⁶ Іншими словами, РФ прагне до авторитаризму, повної відсутності демократії та суверенності на території нашої країни.

Якщо говорити про ставлення Європейського Союзу до російсько-українського конфлікту, то це багатогранник, який змінюється із кожним геополітичним поштовхом, із кожним регіональним конфліктом.

²⁰⁵ Горбулін В. П., Власюк О. С., Лібанова Е. М., Ляшенко О. М. Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики / [Суспільно-політичні процеси](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4). - 2016. - Вип. 3. - С. 61-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4.

²⁰⁶ Горбулін В. П., Власюк О. С., Лібанова Е. М., Ляшенко О. М. Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики / [Суспільно-політичні процеси](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4). - 2016. - Вип. 3. - С. 61-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4.

Країни ЄС намагаються введенням санкцій зупинити агресора, дати йому формальну відсіч, яка допоможе змінити майбутнє на краще. Президент РФ В.Путін не має належної реакції на всі ці дії, точніше – реакції на яку сподівалися і Україна, і держави ЄС, і країни Вишеградської групи та Балтії. Багато держав обмежувалися не лише заявами, вони проводили саміти, переговори, здійснювали політичну, фінансову та гуманітарну підтримку, більшість держав Балтії та Вишеградської четвірки висловлювали підтримку обмежень санкціями щодо країни-агресора.

Україна повинна мати за мету рости не лише в зовнішньополітичних відносинах, але і всередині держави, тобто піднімати свій власний рівень серед країн Заходу та Центральної Європи. Європейська спільнота не бачить в Україні надійного партнера. Вона бачить нестабільного гравця, який завжди змінює вектори своєї міжнародної політики. Тут доцільно згадати й історичні факти. Наприклад, років 20 тому наша держава прагнула йти до ЄС, потім до країн Сходу, вона багато разів міняла вектори політики та співпраці. Таким чином Україна закріпила за собою статус нестабільного партнера, який сьогодні йде до ЄС, а завтра – до США і тому подібне. Ми не можемо визначитись із нашою стратегією, не прагнемо до змін як внутрішніх, так і зовнішніх, починаючи із корумпованості нашої держави і закінчуючи величезним боргом. Часто ширяться чутки про фінансові махінації щодо військових дій на Донбасі.

Ще одним із негативних факторів, який є всередині України – це фактор малої фінансової спроможності. Україна не в змозі самостійно забезпечувати українських військових, закуповувати необхідну військову техніку в належній кількості. Навіть, якщо Донбас буде повернутий Україні є висока ймовірність, що у нас не вистачить грошей на його відбудову. В першу чергу Україні необхідно відновлювати спроможність бути рівним гравцем серед країн ЄС, бути державою, яка має належні можливості в різних сферах політичного та соціального життя.

Для Росії Україна є чимось незначним та непотужним. РФ не прагне бачити цілісність України, ми не потрібні їй навіть у напіврозваленому стані, вона хоче щоб України не існувало як такої, щоб наша держава була частиною Росії без права ні на суверенітет, ні на власні кордони, ні на можливість вести переговори нарівні з усіма суб'єктами міжнародних відносин. І хоча Кремль яскраво кидається фразами «братский народ», для них ми лише частина їхньої імперії. Вся суть ситуації вбачається в тому, що Путін прагне до пострадянського імперіалізму в його образі, він прагне займати в Азії лідируючі позиції, переключившись згодом можливо і на Євросоюз.

Європейський Союз в свою чергу не прагне псувати стосунки з Росією. Для нього РФ – ключовий гравець в енергетичній галузі. Росія поставляє газ всьому Євросоюзу. Наприклад, серед власників Північного потоку є і європейські компанії Engie та Gasunie, а також німецькі Wintershall та E.ON. Німеччина є одним із ключових покупців російського газу. За 2017 рік Німеччина спожила 53,44 млрд кубометрів блакитного палива від російського Газпрому (62,5 % від сукупного споживання).

Не потрібно марити очікуваннями та сподіватися, коли ж Німеччина відмовиться від російського газу. ФРН може мати й інших постачальників, для підстрахування. Проте все ж таки Росія знаходитиметься в центрі її енергетичної політики та матиме особливе місце тільки за те, що ФРН використовує її газ. Ми не повинні очікувати слушної нагоди коли Німеччина повністю відмовиться від Північного потоку та від газу із РФ, навіть очікувати прийняття такого рішення від німецьких високопосадовців не варто. До того ж на підтвердження вище сказаного можна додати, що канцлер ФРН Ангела Меркель заявляла про те, що не бачить жодної загрози у будівництві Північного потоку 2. Це свідчить про потребу Німеччини в російських ресурсах. Німецькі енергетичні компанії говорять про Росію як про чи не найнадійнішого енергетичного партнера. В даному випадку на думку одразу спадає заява

німецької компанії Wintershall про те, що Росія є її найважливішим енергетичним партнером.²⁰⁷

Канцлер ФРН Ангела Меркель є досить безпосередня в проведенні переговорів з Путіним на самітах. Вона має чітку власну позицію, далекоглядне мислення та політичну стабільність. Вона діє дуже обережно в своїй політиці і на пряму не йде у конфлікти з Російською Федерацією. Це свідчить про те, що як політик для своєї держави вона прагне не залучати Німеччину до конфліктів, тим самим страхуючи себе та німців від загроз, які можуть стати можливими через необережні дії.

Цікавою є політика Франції щодо агресії РФ. З одного боку ми бачимо, як Еммануель Макрон говорить про те, що Росія повинна припинити вогонь, перестав пускати кораблі типу «Містраль», а потім повідомляє, що для міцного миру на європейському континенті потрібно співпрацювати з Росією.²⁰⁸ Також Еммануель Макрон говорив, що Росія нібито є глибоко європейською країною. Для Франції Росія – це скоріше не держава-агресор, а країна для інтенсивної співпраці і президент Франції має досить тепле ставлення до Путіна.

Щодо країн Вишеградської групи та Балтії можна сказати, що вони мають загалом позитивне бачення України та всіляко підтримують нашу державу не лише заявами, а й реальною допомогою, запрошенням українських військових на навчання, лікуванням осіб, які постраждали від військових дій на Сході України. Проте Чеська Республіка позиціонує події в Україні як «громадянську війну». Таку оцінку Чехія може давати через відсутність якихось зв'язків із Україною політичного та економічного характеру, а також бажання уникнути конфлікту.²⁰⁹

Наша держава співпрацює більшою мірою із Євросоюзом ніж з країнами Вишеградської групи та Балтії. На мою думку, якби Україна змогла

²⁰⁷ «Чи швидко Німеччина відмовиться від російського газу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/03/16/635027/>.

²⁰⁸ ««Il nous faut travailler avec la Russie », lance depuis Vilnius Emmanuel Macron (фр)». / Le Monde. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.lemonde.fr/international/6053956_3210.html

²⁰⁹ Зуб Світлана «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи». УДК – 327: 323 (4) DOI:10.24144/2078-1431.2018.1(20).231-249. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19917>.

визначитися із політичним напрямком співпраці, знайшла точки дотику із цими державами, мала за мету співробітництво з ними, більше спиралася на міжнародну політику в даному напрямку не очікуючи підтримки країн Євросоюзу, почала активізувати свою діяльність у напрямку Вишеграду це допомогло б віднайти такий хід співпраці, який був би доцільним для всіх згаданих держав.

На мою думку, війна на Сході України чимось схожа на асиметричну війну, та мабуть і є нею. Якщо прочитати безліч літератури до теми «асиметрична війна» можна знайти способи, якими керуються слабкі держави для перемоги над більш сильним ворогом. І одним із способів є заручення підтримкою зі сторони інших держав. Україна щодо даного твердження робить все можливе. Ми проводимо переговори, збираємося на самітах, беремо участь у «Нормандському форматі», звертаємося із заявами до лідерів європейських держав. Проте, для того щоб нас більше підтримували нам потрібно змінювати внутрішнє становище.

Україна прагне вступити до ЄС, але країни Євросоюзу обмежуються лише співпрацею не даючи ніякої надії на реальну інтеграцію. Україна розцінюється Заходом як слабка держава, а тепер коли додалися військові дії на Донбасі ми стаємо ще слабкішими для ЄС. Основне зараз, що має зробити Україна це продовжувати співпрацю з країнами ЄС, посилювати співпрацю із країнами Вишеградської групи та Балтії, остаточно визначитись із напрямком свого руху, покращити законодавство до європейського рівня, зміцнити економіку та соціальну сферу.

Щодо Росії, то її політика може бути абсолютно різною в майбутньому. Ми можемо зберегти статус-кво, не маючи змін у конфлікті на Донбасі, або взагалі Росія може розгорнути повномасштабну війну проти України. У такому випадку наша держава не тільки втратить кордони і суверенітет, а найгірше – це втрата військових та цивільного населення. Україна повинна всіма силами не допустити повномасштабного вторгнення держави-агресора. Проте, найвигіднішим сценарієм для РФ є отримання Донецькою та Луганською

областями статусу окремих територій, тобто федералізація. Російські терористи, які вторглися на Донбас створили там ЛНР та ДНР, які не були визнані жодною цивілізованою державою. Більшості країн світу вважають Росію винною у своїй агресивній політиці на Сході України, ввівши туди війська, і окупувавши Крим, який захопили так звані «зелені чоловічки».

Росія прагне сказати всьому світові, що це не вона. Навіть у випадку збиття Боїнга РФ також намагалася вийти сухою із води, вона заявила «це не ми збили літак», хоча було багато доказів зворотнього.

Ми не можемо бути впевненими у планах Путіна на всі 100%. Ми не можемо знати, чи не захоче він завтра рушити далі на Захід. Але ми можемо робити все від нас залежне для забезпечення стабільності в нашій державі, включаючи співпрацю з Європейським Союзом.

Список використаних джерел та літератури

1. «5 нормандських зустрічей до Зеленського. Як кожна з них змінила хід війни на Донбасі». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/12/9/7234195/>.
2. «Або ми дружимо, або нас розвалить Росія». Як змінюється ставлення президента Франції до Путіна?, 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-realii/30389836.html>.
3. «"Азов" заявляє про знищення 50 бойовиків», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2015/01/29/7056831/>.
4. «Анексія Криму (2014)». [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_\(2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_(2014)).
5. «Антиамериканська риторика Росії свідчить, що вона невпевнена у собі – экс-посол США в Москві», 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/27170422.html>.
6. «Біля Вуглегірська точиться бій. Терористи підігнали танки та піхоту», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/news/2015/01/29/bilya_vuhlehirska_tochytsya_biy_terorysty_pidih_naly_tanky_ta_pikhotu.
7. «Бої за Дебальцеве (2015)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5_\(2015\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5_(2015)).
8. «Бої за Донецький аеропорт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B0%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82.
9. «Бої за Іловайськ». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%86%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA.

10. «Видео публикуется впервые – милиция и боевики в Донецке». [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://pauluskp.com/news/d336f5614>.

11. «Відсторонення Віктора Януковича». [Электронный ресурс] – Режим доступа:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0_%D0%AF%D0%BD%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%B0.

12. «Війна на Донбасі очима європейців: де є проблеми і що варте уваги МЗС». [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<https://www.euointegration.com.ua/articles/2015/11/4/7040279/>.

13. «Війна на Сході України». [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.

14. «Військові у становищі. Як змінилася ситуація на Донбасі», 2014.

[Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3411523-viiskovi-u-stanovyschi-yak-zminylasia-sytuatsiia-na-donbasi>.

15. «Волкер назвав варіанти подальших дій РФ на Донбасі». [Электронный ресурс] – Режим доступа:

<https://www.unian.ua/politics/2228721-volker-nazvav-varianti-podalshih-diy-rf-na-donbasi.html>.

16. Герань О., Бекешкіна І., Бураковський І., «Трансформації суспільних настроїв в умовах протидії агресії Росії на Донбасі: регіональний вимір» 2017.

[Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13598>.

17. Герасименко М.В.; Мараєва В.В.; Мацагор О.А. Навчальний посібник з національно-патріотичної підготовки особового складу Збройних сил України. 2018. Київ: Науково-дослідницький центр гуманітарних проблем Збройних сил України. с. 20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://issuu.com/ndcgpzsu1/docs/>.
18. ««Гибридный ответ» Украины: каким будет закон о деокупации Крыма и Донбасса?» (рос.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://petrimazepa.com/gibridnyi_otvet_ukrainy_kakim_budet_zakon_o_deokkupacii_kryma_i_donbassa.
19. Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія / Донецький національний університет імені Василя Стуса / під. заг. ред. проф. Додонова Р.О. – Вінниця : ТОВ «НіланЛТД», 2017. – 412 с.
20. Горбулін В.П., Власюк О.С., Кононенко С.В., «Україна і Росія: дев'ятий вал чи китайська стіна», 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=rdlcjwEAC>.
21. Горбулін В. П., Власюк О. С., Лібанова Е. М., Ляшенко О. М. Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики / Суспільно-політичні процеси, 2016. - Вип. 3. - С. 61-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_3_4.
22. Дискурс окупації як механізм осмислення російської агресії проти України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jncid.donnu.edu.ua/article/view/5076>.
23. Ежедневная деловая газета РБК (рос.) 21-2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=FN29CQAAQBAJ&pg=PA4&dq=%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97+%D1%94%D1%81++%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE+%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%97+%D0%A0%D0%A4+%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwi12aDS4uvrAhXHIYsKHTVTCc8Q6AEwBXoECAUQAq>.

24. «Європейці "гібридно" ставляться до конфлікту на Донбасі – опитування», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/11/151104_eu_ukraine_conflict_opinion_poll_az.
25. «ЄС ніколи не визнає анексію Криму – заява», 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/04/11/7247473/>.
26. «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.
27. Заборин Д.: Інтерв'ю з Чаповським (рос.), 2016. / mignews.com.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mignews.com.ua/avtor/intervyu/14539775.html>.
28. «Загальні узгоджені висновки Паризького саміту в Нормандському форматі 9 грудня 2019 року». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/zagalni-uzgodzheni-visnovki-parizkogo-samitu-v-normandskomu-58797>.
29. Задорожній О., Антонович М.М., Бабін Б.В., «Українська Революція гідності, агресія РФ і міжнародне право», 2014 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=X0X0CgA>.
30. Зуб Світлана «Основні чинники внутрішньої та зовнішньої взаємодії країн Вишеградської групи». УДК – 327: 323 (4) DOI:10.24144/2078-1431.2018.1(20).231-249. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19917>.
31. «Как Янукович покидал Межигорье: видео эвакуации ценностей (рос.)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.liga.net/politics/articles/kak_yanukovich_pokidal_mezhigore_video_evakuatsii_tsennostey.
32. «Кого покарає Міжнародний кримінальний суд? Міфи та реалії звіту щодо України». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/11/17/7057564/>.

33. «Командувач ОС розповів про сценарії можливого вторгнення РФ в Україну». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.5.ua/suspilstvo/komanduvach-os-rozpoviv-pro-stsenarii-mozhlyvoho-vtorhnennia-rf-v-ukrainu-219097.html>.
34. «Макрон: конфлікт в Україні не є перешкодою для відносин Франції і РФ». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/makron-konflikt-v-ukrayini-ne-ye-pereshkodoyu-dlya-vidnosin-franci-i-rf>.
35. «МЗС Британії: Заворушення в Україні спланувала Росія». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/14/7022381/>.
36. «МЗС Росії вимагає припинити АТО в Донбасі». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://politics.segodnya.ua/ua/politics/mid-rossii-trebuet-prekratit-ato-v-donbasse-524463.html>.
37. «Міжнародна реакція на російсько-українську війну (з 2014)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_\(%D0%B7_2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83_(%D0%B7_2014))).
38. «На зустрічі Орбана і Путіна у Будапешті говорили про ситуацію в Україні». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28275891.html>.
39. «Новий ультиматум для Єрмака: що вимагає Кремль в обмін на тишу на Донбасі», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/08/20/7113430/>.
40. «Нормандська зустріч: що відомо про саміт чотирьох лідерів», 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.rbc.ua/ukr/news/normandskaya-vstrecha-izvestno-sammite-chetyreh-1574855479.html>.

41. «Нормандський формат». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82.

42. «ООН: країни Балтії закликали Росію схилити бойовиків на Донбасі до перемир'я», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2881006-oon-kraini-baltii-zaklikali-rosiu-shiliti-bojovikiv-na-donbasi-do-peremira.html>.

43. «Оприлюднено нове відео евакуації Януковича з "Межигір'я": цінності вивозили три дні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/oprilyudneno-nove-video-evakuaciyi-yanukovicha-z-mezhigir-ya-cinnosti-vivozili-tri-dni-139461.html>.

44. Пашков М. «Російсько-український конфлікт: фактор відчуження». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/upload/1450445630_file.pdf.

45. «Переговори по Донбасу у Берліні завершилися». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2016/10/161019_vs_berlin_talks_end.

46. «Перемир'я в Дебальцевому триватиме до 17:00 – сепаратисти», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/26833421.html>.

47. Перепелиця Г. М. «Позитивістський підхід в оцінці сучасного російсько-українського конфлікту». УДК 327.5 (470+571+477). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pubpolpr_2017_2-3_9.pdf.

48. Перепелиця Г.М. Україна - Росія: війна в умовах співіснування: монографія. Видавничий дім "Stylos", 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://books.google.com.ua/books?id=wHHAswEACAAJ&dq=%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97+%D1%94%D1%81++%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE+%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%97+%D0%A0%D0%A4+%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKewi12aDS4uvrAhXHIYsKHTVTCc8Q6AEwBHoECAAQAQ>.

49. «Перспективи – 2021» / «Россия в глобальной политике». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://globalaffairs.ru/articles/perspektivy-2021/>.

50. «Погляд із Берліна: яким бачать конфлікт на Донбасі німецькі аналітичні центри», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rpr.org.ua/news/pohliad-iz-berlina-iyakym-bachat-konflikt-na-donbasi-nimetski-analitychni-tsentry/>.

51. «Посол ФРН не чекає нормандського саміту в Берліні «дуже скоро», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3118503-posol-frn-ne-cekae-normandskogo-samitu-v-berlini-duze-skoro.html>.

52. «Про Іловайськ, другий фронт і п'яту колону», 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20180404222556/http://na.mil.gov.ua/9926-pro-ilovajsk-drugij-front-i-pyatu-kolonu>.

53. «Путін закликав бойовиків випустити сили АТО з оточення», 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/08/29/7036122/>.

54. «Разом із Зеленським у Париж прибули 13 високопосадовців», 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://censor.net/ua/news/3164277/razom_iz_zelenskym_u_paryj_prybuly_13_vysokoposadovtsiv_perelik.

55. «Разом із соратниками Янукович втік до Харкова, – ЗМІ».

[Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://zaxid.net/razom_iz_soratnikami_yanukovich_vtik_do_harkova_zmi_n1303103.

56. Рачок А., Чернова А., Г. Пашкова «Національна безпека і оборона» №9-10 (167-168), 2016.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/ss-133005038>.

57. «Реакція світу на агресію РФ в Керченській протоці. Перші результати.»

[Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://glavcom.ua/columns/bielieskov/reakciya-svitu-na-agresiyu-rf-v-kerchenskiy-protoci-pershi-rezultati-554367.html>.

58. «Революція гідності». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.dw.com/uk/%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96/t-18868498>.

59. «Різні голоси, схожі політики: реакції країн Вишеградської групи на російсько-український конфлікт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://ukraine-office.eu/diverging-voices-converging-policies-the-visegrad-states-reactions-to-the-russia%E0%A0ukraine-conflict/>.

60. «Роль ЄС у врегулюванні війни на сході України. Політико-економічний вимір» / матеріали студентського диспуту Львівського національний університет імені Івана Франка; Факультет управління фінансами та бізнесу.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%d0%9c%d0%90%d0%a2%d0%95%d0%a0I%d0%90%d0%9b%d0%98_%d0%a1%d0%a2%d0%a3%d0%94._%d0%94%d0%98%d0%a1%d0%9f%d0%a3%d0%a2%d0%a3_2017.pdf.

61. «Російська агресія проти України як загроза світовій системі безпеки».

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[http://eprints.oa.edu.ua/6106/.](http://eprints.oa.edu.ua/6106/)

62. «Російсько-український воєнно-політичний конфлікт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/pubpolpr_2016_3_4.pdf.

63. Рущенко І. «Чи можливе мирне співіснування України з Російською Федерацією?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt-05-2020/8.pdf>.

64. «Росія і ЄС закрили сторінку у відносинах» / «Россия в глобальной политике». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://globalaffairs.ru/articles/rossiya-i-es-zakryli-straniczu/>.

65. «Санкції США та ЄС можуть зупинити агресію Росії проти України – Фукуяма», 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2655420-sankcii-ssa-ta-es-mozut-zupiniti-agresiu-rosii-proti-ukraini-fukuama.html>.

66. «Сдача Логвиново - 9 февраля 2015 года. Поворотный момент Дебальцевской операции (рос.)», 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://censor.net/ru/resonance/373487/sdacha_logvinovo_9_fevralya_2015_goda_po_vorotnyyi_moment_debaltsevskoyi_operatsii.

67. «Семенченко: Вуглегірськ знаходиться під контролем терористів», 2015.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://espresso.tv/news/2015/01/30/semenchenko_vuhlehirsk_znakhodytsya_pid_kontrolem_terorystiv.

68. Сидорук Т.В. «Роль ФРН у формуванні спільної позиції ЄС щодо російсько-українського конфлікту», 2016.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://bintel.com.ua/uk/article/rol_frg_v_formirovanii_obshej_pozicii_es_2/.

69. «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі Дослідження центру «Нова Європа»». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.
70. «Сценарії завершення війни на Донбасі очима експертів».
[Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=892:imovirni-stsenariji-2&catid=63&Itemid=393.
71. «Терористи не можуть вивезти підбиту під Дебальцевим техніку на ремонт - сили АТО б'ють по евакуаційних командах», 2015.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://espreso.tv/news/2015/02/06/terorysty_ne_mozhut_vyvezty_pidbytu_pid_debaltsevim_tekhniku_na_remont_syly_ato_byut_po_evakuaciynykh_komandakh.
72. «Тимчук показав "еволюцію" бойовиків і військ РФ на Донбасі: інфографіка».
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://apostrophe.ua/ua/news/society/accidents/2017-10-10/tyimchuk-pokazal-evolyutsiyu-boevikov-i-voysk-rf-na-donbasse-infografika-/109747>.
73. Толстов С. «Позиція США і ЄС щодо врегулювання конфлікту на Сході України»/Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. ISSN 1728-381, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/download/2808/2517>.
- 74.«Трансформації зовнішньої політики ЄС та країн Вишеградської групи в умовах російського виклику міжнародній безпеці».
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/2078-1431.2017.1%2818%29.16-30>.
75. «Туск: Путін зупиниться там, де дозволить Україна», 2014.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/13/7022254/>.
76. «У Вуглегірську без втрат з "оточення" витягли понад 70 бійців», 2015.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://espreso.tv/news/2015/01/31/u_vuhlehirsku_bez_vtrat_z_quototochennyaquot_vytyahly_ponad_70_biyciv.

77. «У зоні АТО ще є кілька точок напруги, але "динаміка позитивна"», 2017.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.pravda.com.ua/news/2017/08/30/7153593/>.

78. «Україна готується до повномасштабного вторгнення Росії на Херсонщину». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.5.ua/ukrayina/ukraina-hotuietsia-do-povnomasshtabnoho-vtorhnennia-rosii-na-khersonshchynu-komanduvach-vms-218750.html>.

79. «У Німеччині нагадали, що Росія підписала «Мінськ» як учасниця конфлікту на Донбасі», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://glavcom.ua/country/politics/u-nimechchini-nagadali-shcho-rosiya-pidpisala-minsk-yak-uchasnicya-konfliktu-na-donbasi-677018.html>.

80. Фесенко М. «Феномен Вишеградської групи в європейському політичному процесі». ISSN 1728-2292. УДК 327.7; 1/2(47/48)/2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/viewFile/3577/3252>.

81. Феськов І.В. «Основні методи ведення гібридної війни в сучасному інформаційному суспільстві». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/11300/8876/1/Feskov%20APP_58-8.pdf.

82. «Французько-російські відносини». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%83%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8.

83. «Чи є майбутнє у "нормандської четвірки"». [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/10/161019_normandy_format_quartet_it.

84. «Чиста нещирість. Слова Макрона про «глибоко європейську» Росію», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/zustrich-putina-i-makrona-u-frantsiji/30121059.html>.
85. «Чи швидко Німеччина відмовиться від російського газу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/03/16/635027/>.
86. «Чому Вишеградська четвірка по-різному оцінює агресію Росії проти України?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/27100252.html>.
87. Шкляр Л.Є. ««Нормандський формат»: за і проти. Сценарії для України». [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/pubpolpr_2016_1_9.pdf.
88. Юрій Гудименко «Колишні українці», 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/blogi/themes/politics/kolishni-ukrayinci-879049.html>.
89. «Як далі будувати співпрацю України з Вишеградською групою?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpp.com.ua/yak-dali-buduvaty-spivpratsyu-ukrayiny-z-vyshegradskoyu-grupoyu/>.
90. «Як сусідні країни допомагають Україні протистояти російській агресії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/Yak-susidni-krainy-dopomahaiut-Ukraini-protystoiaty-rosiiskii-ahresii-220695.html>.
91. «Alexey Navalny s'en prend ? Poutine et promet de rentrer en Russie» / L`OBS. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nouvelobs.com/monde/20201001.AFP0910/alexei-navalny-s-en-prend-a-poutine-et-promet-de-rentre-en-russie.html>.
92. «Gerhard Schreder ist ein Laufbursche Putins, der M?rder besch?tzt» / Die Zeit. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-10/alexej-nawalny-gerhard-schroeder-giftanschlag>.

93. « Il nous faut travailler avec la Russie », lance depuis Vilnius Emmanuel Macron (фр.)» / Le Monde. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.lemonde.fr/international/6053956_3210.html.
94. «L'affaire Navalny empoisonne les relations entre l'Union européenne et la Russie» / Le Journal du Dimanche. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.lejdd.fr/International/laffaire-navalny-empoisonne-les-relations-entre-union-europeenne-et-la-russie-3991813>.
95. «Putin's 'Human Rights Council' Accidentally Posts Real Crimean Election Results» / Forbes, 2014. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.forbes.com/sites/paulroderickgregory/2014/05/05/putins-human-rights-council-accidentally-posts-real-crimean-election-results-only-15-voted-for-annexation/?sh=479c5ab2f172>.
96. «Putin zeigt Dialogbereitschaft mit Bundesregierung» / Die Zeit. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-10/alexej-nawalny-wladimir-putin-gespraechsbereitschaft-deutschland-vergiftung>.
97. «Russia: Statement by the Spokesperson on the regional and local elections in Russia and their non-applicability to the territories of Ukraine» / European Union External Action. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/85051/russia-statement-spokesperson-regional-and-local-elections-russia-and-their-non-applicability_en.
98. «Selenskyj sieht Anlass zur Hoffnung auf Frieden» / Spiegel. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/ukraine-wolodymyr-selenskyj-sieht-anlass-zur-hoffnung-auf-frieden-a-56634722-147c-4877-8d6a-9d2390addfb9>.
99. «Statement by the Spokesperson on the Russian decree enabling the simplified issuing of passports in certain areas of Ukraine's Donetsk and Luhansk regions» / European Union External Action. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/61444/statement-spokesperson-russian-decree-enabling-simplified-issuing-passports-certain-areas_en.

100. «The EU non-recognition policy for Crimea and Sevastopol: Fact Sheet» / European Union External Action. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37464/eu-non-recognition-policy-crimea-and-sevastopol-fact-sheet_en.

4 | ПОЛИТИКА | УКРАИНА

РБК
ежедневная
деловая газета
www.rbc.ru

Мнение

Сегодня в Европе идет война – вероятно, более опасная, чем война в бывшей Югославии. И при этом жесткий конфликт с ядерной сверхдержавой Россией принципиально невозможен.

ВЛАДИСЛАВ ИНОЗЕМЦЕВ,
доктор экономических наук, директор Центра исследований постиндустриального общества

Как Украине покончить с войной на востоке

Дальнейшие попытки добиться соблюдения минских договоренностей приведут лишь к краху Украины как государств. Единственный шанс для Киева – признать независимость Донбасса и отказаться от него.

Федерализация – тупик для Украины

На следующей неделе исполнится год с момента начала прямого российского вмешательства в события на Украине: дата 20 февраля выбита на медали, которой награждали рядовых участников присоединения Крыма. За прошедший год ситуация во многом зашла в тупик: Украина

следние десятилетия был исключительно активен в формализации сепаратистских движений, занял в отношении Украины иную позицию. Ангела Меркель и Франсуа Олланд – руководители держав, которые одними из первых в начале 1990-х признали независимость Словении и Хорватии от Югославии, а в начале 2000-х – Косово от Сербии, которые с легкостью согласились с появлением на карте мира Восточного Тимора и Южного Судана, – привели в Москву план, нацеленный, по словам Олланда, на создание демилитаризованной зоны в Донбассе, предоставление ДНР и ЛНР широкой автономии, а по большому счету, на сохра-

нения ЕС) в этом случае выглядит совершенно невозможной. Ради пресловутой территориальной целостности не стоит жертвовать будущим нации.

Как остановить войну

Украине следует признать (а Европе – помочь ей сделать это), что она не контролирует территорию Донбасса. Иначе говоря, что Киев проиграл войну. В этом нет ничего трагичного. Проигравшие в 1945 году Германия и Япония впоследствии экономически обошли своего победителя. Потерпевшая поражение Южная Корея сегодня в разы успешнее КНДР. Поражение сплачивает нацию не хуже,

«**Федерализация Украины, о которой говорят Путин, Меркель и Олланд, – самая неудачная и малопримлемая опция для Киева, это первый шаг к распаду**

это первый шаг к распаду. Достаточно вспомнить Сербский Союз, Югославию и

²¹⁰ Ежедневная деловая газета (рос.) РБК 21-2015. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<https://books.google.com.ua/books?id=FN29CQAAQBAJ&pg=PA4&dq=%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97+%D1%94%D1%81++%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE+%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%97+%D0%A0%D0%A4+%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwi12aDS4uvrAhXHIYsKHTVTc8Q6AEwBXoECAUQAq>.

блюдения минских договоренностей приведут лишь к краху Украины как государства. Единственный шанс для Киева – признать независимость Донбасса и отказаться от него.

Федерализация – тупик для Украины

На следующей неделе исполнится год с момента начала прямого российского вмешательства в события на Украине: дата 20 февраля выбита на медали, которой награждали рядовых участников присоединения Крыма. За прошедший год ситуация во многом зашла в тупик: Украина не распалась на части, как многие ожидали; международное сообщество не смирилось с формированием зоны хаоса на востоке страны; в ходе конфликта погибли не менее 6 тыс. человек (а по некоторым данным, до 50 тыс.), более 1,3 млн стали беженцами, разрушена экономика региона.

Эта тупиковость ситуации требует нестандартных мер. Позиция ряда российских политиков – и, возможно, Владимира Путина – довольно понятна. Для них Украина – не суверенное государство, а часть «исторической России», не имеющая шанса на собственную судьбу. Из этого следует, что можно дестабилизировать Донбасс сколь угодно долго – до тех пор, пока ненавидимое правительство в Киеве не рухнет. И такая цель достижима.

активен в формализации сепаратистских движений, занял в отношении Украины новую позицию. Ангела Меркель и Франсуа Олланд – руководители держав, которые одними из первых в начале 1990-х признали независимость Словении и Хорватии от Югославии, а в начале 2000-х – Косово от Сербии, которые с легкостью согласились с появлением на карте мира Восточного Тимора и Южного Судана, – привели в Москву план, нацеленный, по словам Олланда, на создание демилитаризованной зоны в Донбассе, предоставление ДНР и ЛНР широкой автономии, а по большому счету, на сохранение мертворожденных минских договоренностей.

На мой взгляд, этот подход объясняется фундаментальным догматизмом европейских политиков. Суверенитет и территориальная целостность государств остаются священными – причем даже в восприятии европейцев, больше всего сделавших для пересмотра прежних представлений о границах суверенных прав. Каким бы бурным ни был рубеж XX и XXI веков, происшедшие в это время события мало что изменили. Однако сегодня в Европе идет война – вероятно, более опасная, чем война в бывшей Югославии. И при этом жесткий конфликт с ядерной сверхдержавой Россией принципиально невозможен.

шени невозможной. Ради пресловутой территориальной целостности не стоит жертвовать будущим нации.

Как остановить войну

Украине следует признать (а Европе – помочь ей сделать это), что она не контролирует территорию Донбасса. Иначе говоря, что Киев проиграл войну. В этом нет ничего трагичного. Проигравшие в 1945 году Германия и Япония впоследствии экономически обошли своего победителя. Потерпевшая поражение Южная Корея сегодня в разы успешнее КНДР. Поражение сплачивает нацию не хуже, чем победа.

Правительственные войска можно отвести на границы Донецкой и Луганской областей с Харьковской, Днепропетровской и Запорожской. На этом рубеже по просьбе Киева должны быть размещены «голубые каски» ООН. Акцент стоит как можно быстрее перенести на экономические реформы, повышение эффективности и прозрачности власти и интеграцию в Европейский союз. Зона хаоса в виде «народных республик» должна быть максимально изолирована от Украины.

С одной стороны, с Украиной будет снято существенное бремя содержания мятежных территорий: до \$200 млн в месяц, идущих на обеспечение поставок электроэнергии и газа, до \$140 млн в месяц, замороженных для выплат зарплат, пенсий и пособий (что сейчас технически невозможно сделать), и, разумеется, по \$80–120 млн в месяц, идущие на финансирование АТО. Экономия в \$4,5–6 млрд в год для страны в положении Украины – как минимум повод задуматься, не говоря уже о сохранении в будущем \$10–15 млрд, которые иначе были бы потрачены на восстановление региона. В этом случае Россия будет вынуждена финансировать Донбасс – если и не как Крым, то как Южную Осетию.

С другой стороны, это вынудит уже Россию к замирению «народных республик», поскольку как минимум 50 тыс. человек, вооруженных и убежденных в том, что власть далеко не неприкосновенна

«Федерализация Украины, о которой говорят Путин, Меркель и Олланд, – самая неудачная и малоприемлемая опция для Киева, это первый шаг к распаду»

это первый шаг к распаду. Достаточно вспомнить Советский Союз, Югославию и даже Чехословакию. Уже состоявшиеся сессии на постсоветском пространстве – отложение Нагорного Карабаха от Азербайджана, Абхазии и Южной Осетии от Грузии и Крыма от Украины – произошли по линиям «автономных» (а по сути квазифедеративных) республик. Превратить Украину в федерацию – значит подписать стране смертный приговор.

Напротив, «консолидация» украинского государства через отторжение Донбасса – куда более многообещающий шаг. Понятно, что он весьма нетипичен; единственный прецедент случился лишь полвека назад, когда 9 августа 1965 года «бесперспективный» и населенный этническими китайцами Сингапур единодушным решением парламента в Куала-Лумпуре был исключен из малайзийской федерации. Ну и пусть Россия превратит Донбасс в новую Сингапур. Убедить мировое сообщество одобрить подобную меру как средство восстановления мира, думается, не составит труда – великие державы ныне предпочитают прекращать конфликты любыми, пусть и не «типичными» методами.

Самое же важное состоит в том, что Москва не сможет не принять такого варианта развития событий, сколь бы он ни был для нее невыгоден. У Кремля не останется ответа на одностороннее признание Киевом независимости ДНР и ЛНР на основании референдумов 11 мая 2014 года. Попытки российских политиков «запихнуть» проблему обратно на Украину не бу-

«Мир на Украине должен быть достигнут любой ценой и в короткие сроки. Для этого нужно посмотреть правде в глаза. Луганская и Донецкая области уже потеряны для Киева»

Украинские власти поставили войну в приоритет перед экономическими реформами и европейской интеграцией – а значит, они обязаны выиграть ее или же быть сметенными очередным Майданом.

Окончание этой войны – главная задача всех политиков на планете. Мир на Украине должен быть достигнут любой ценой и в короткие сроки.

Для этого нужно посмотреть правде в

ра Путина – довольно понятна. Для них Украина – не суверенное государство, а часть «исторической России», не имеющая шанса на собственную судьбу. Из этого следует, что можно дестабилизировать Донбасс сколь угодно долго – до тех пор, пока ненавидимое правительство в Киеве не рухнет. И такая цель достижима.

прав. Каким бы бурным ни был рубеж XX и XXI веков, происшедшие в это время события мало что изменили. Однако сегодня в Европе идет война – вероятно, более опасная, чем война в бывшей Югославии. И при этом жесткий конфликт с ядерной сверхдержавой Россией принципиально невозможен.

гранью в Европейский союз. Зона хаоса в виде «народных республик» должна быть максимально изолирована от Украины.

С одной стороны, с Украиной будет снято существенное бремя содержания мятежных территорий: до \$200 млн в месяц, идущих на обеспечение поставок электроэнергии и газа, до \$140 млн в месяц, замороженных для выплат зарплат, пенсий и пособий (что сейчас технически невозможно сделать), и, разумеется, по \$80–120 млн в месяц, идущие на финансирование АТО. Экономия в \$4,5–6 млрд в год для страны в положении Украины – как минимум повод задуматься, не говоря уже о сохранении в будущем \$10–15 млрд, которые иначе были бы потрачены на восстановление региона. В этом случае Россия будет вынуждена финансировать Донбасс – если и не как Крым, то как Южную Осетию.

С другой стороны, это вынудит уже Россию к замирению «народных республик», поскольку как минимум 50 тыс. человек, вооруженных и убежденных в том, что власть далеко не неприкосновенна, – серьезный вызов путинской «стабильности». Причем прямое подавление «боевиков» вызовет непонимание у тех русских националистов, для кого восстановление в Донбассе есть проявление справедливой «русской вески». Замирение Донбасса исключит возможность дальнейшей агрессивной ополченцев против Украины как минимум на несколько лет, если не десятилетий.

Нестандартные методы

Федерализация Украины, о которой говорят Путин, Меркель и Олланд, – самая неудачная и малоприемлемая опция для Киева. В условиях сложностазных и многонациональных стран федерация –

то государства через отторжение Донбасса – куда более многообещающий шаг. Понятно, что он весьма нетипичен; единственный прецедент случился лишь полвека назад, когда 9 августа 1965 года «бесперспективный» и населенный этническими китайцами Сингапур единодушным решением парламента в Куала-Лумпуре был исключен из малайзийской федерации. Ну и пусть Россия превратит Донбасс в новую Сингапур. Убедить мировое сообщество одобрить подобную меру как средство восстановления мира, думается, не составит труда – великие державы ныне предпочитают прекращать конфликты любыми, пусть и не «типичными» методами.

Самое же важное состоит в том, что Москва не сможет не принять такого варианта развития событий, сколь бы он ни был для нее невыгоден. У Кремля не останется ответа на одностороннее признание Киевом независимости ДНР и ЛНР на основании референдумов 11 мая 2014 года. Попытки российских политиков «запихнуть» проблему обратно на Украину не будут иметь успеха.

Европа и Запад должны вновь открыть в себе способность мыслить стратегически. Владимир Путин в последние годы столь успешно во внешней политике по тому, что готов идти на совершенно нестандартные шаги, которые его оппоненты давно разучились делать. Если Европа хочет сохранить свое влияние на мировую политику, она должна и сама совершать неожиданные действия. Нынешний кризис на Украине – именно тот момент истины, который покажет, насколько основательны претензии Европы на сохранение в XXI веке тех лидирующих позиций, которые она на время обрела в последние десятилетия века двадцатого.

Точная зрения авторов, статьи которых публикуются в разделе «Мнения», может не совпадать с мнением редакции.

Материал, защищенный авторским правом

	Так / Скоріше так	Ні / Скоріше ні	Важко відповісти
Росія є країною-агресором, яка незаконно анексувала Крим і продовжує збройну агресію проти України.	73	17	10
Метою політики нинішнього російського режиму є знищення незалежності та суверенітету України.	67	22	11
Нормалізація двосторонніх відносин неможлива в період правління президента В. Путіна.	68	17	15
Можливе зменшення, але не повна нейтралізація негативно-го впливу РФ на національну безпеку України.	64	17	20
Ефективно протистояти російській загрозі можна лише колективними міжнародними зусиллями.	70	16	15
Україна не повинна брати участі у будь-яких інтеграційних об'єднаннях під егідою Росії на пострадянському просторі.	65	18	17
Європейська інтеграція України є безальтернативною і незворотною.	55	28	17
Наразі неприйнятними є формули «стратегічного партнерства», «братніх народів», «добросусідства» як засади українсько-російських відносин.	61	20	19
Для України є неприйнятною російська модель державно-політичного розвитку.	67	13	20
Є ряд питань, через які компроміс з Росією неможливий (Крим, державний устрій України, інтеграція до ЄС і НАТО).	71	13	16
Умовами нормалізації відносин мають бути: припинення Росією агресії, повернення захоплених територій, компенсація збитків Україні, невтручання у її внутрішні справи тощо.	73	9	18

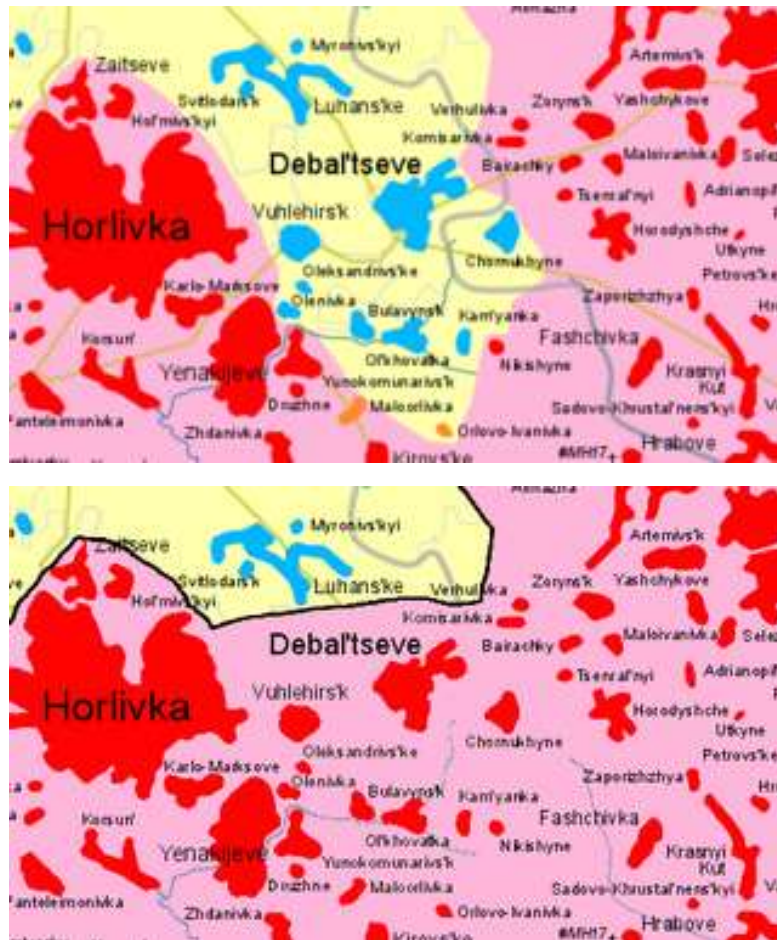
²¹¹ Пашков М. «Російсько-український конфлікт: фактор відчуження». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/upload/1450445630_file.pdf.

²¹² «Бої за Іловайськ». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%86%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA.

²¹³ «Бої за Донецький аеропорт». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B0%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82.

²¹⁴ «Бої за Дебальцеве (2015)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5_\(2015\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%B0_%D0%94%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B5_(2015)).

²¹⁵ «Загарбники з Росії раптово пішли у наступ на Донбасі: такого на фронті не було кілька років», 2020. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://radiotrek.rv.ua/news/zagarbnyky_rossii_raptovo_pishly_u_nastup_na_donbasi_takogo_na_fronti_ne_bulo_kilka_rokiv_245801.html.

²¹⁶ «The EU non-recognition policy for Crimea and Sevastopol: Fact Sheet» / European Union External Action. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37464/eu-non-recognition-policy-crimea-and-sevastopol-fact-sheet_en.

Diplomatic

- Negotiations of the New Agreement between EU and Russia suspended
- EU-Russia Summits suspended
- Visa facilitation dialogue suspended
- Suspension of most bilateral and regional cooperation programmes

Individuals

→ 146 **Individuals**
→ 37 **ENTITIES**

- Asset freezes & visa bans: 149 people and 37 entities (including separatist organisations, armed groups, and state enterprises taken over illegally)

Crimea & Sevastopol

- Import ban on products without a Ukrainian origin certificate
- Prohibition of EU operators from offering tourism services in Crimea
- Total investment ban for EU companies
- Ban on export to Crimea for goods and technologies in transport, telecoms, and energy sectors

Arms & Energy

- Embargo on trade in arms
- Export ban for dual use goods for military means
- Restrictions on access to certain sensitive technologies, particularly in the oil sector

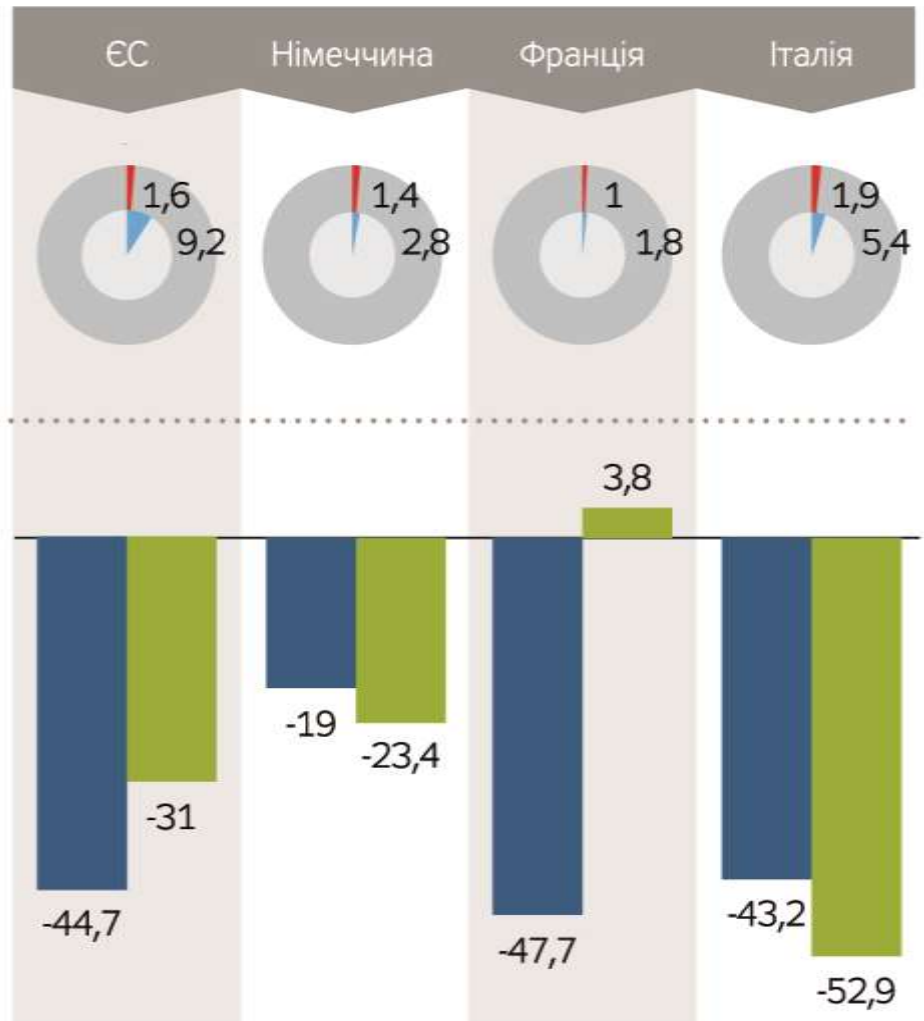
Economic

- Limiting access to EU capital markets for long term loans
- No new operations in Russia financed by the European Investment Bank and the European Bank for Reconstruction and Development

Додаток № 9. Динаміка зовнішньоторговельного обороту ЄС з Росією, %.²¹⁷

Частка
в загальних
обсягах, %

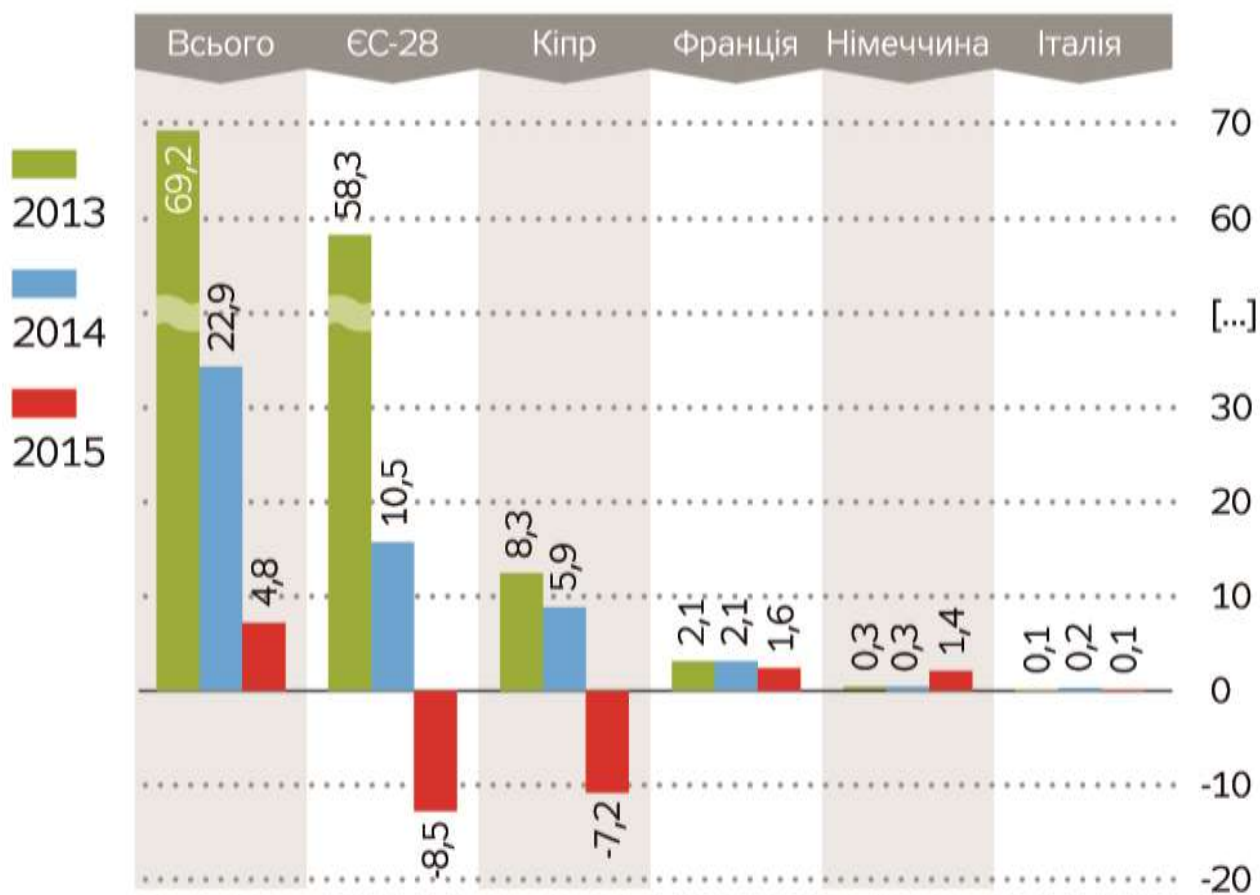
■ I кв. 2016 р.
■ 2013 р.

За даними UNCTAD, Митної служби Росії

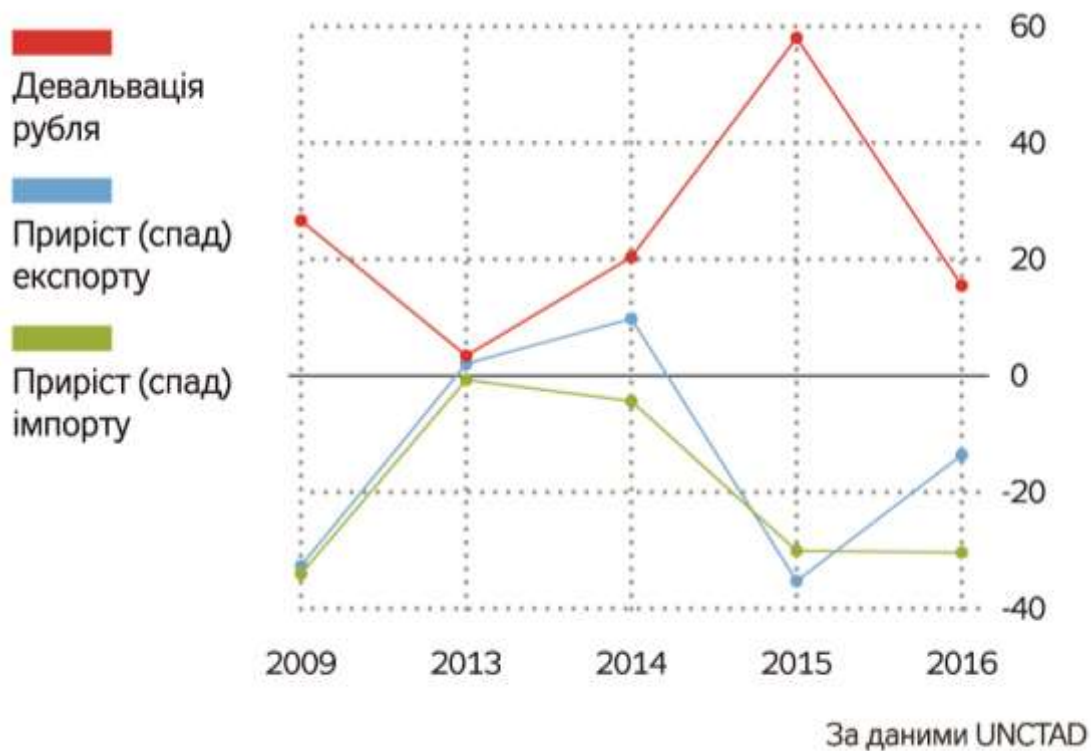
²¹⁷ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

Додаток №10. Динаміка річних прямих іноземних інвестицій в Росію, млрд дол.²¹⁸

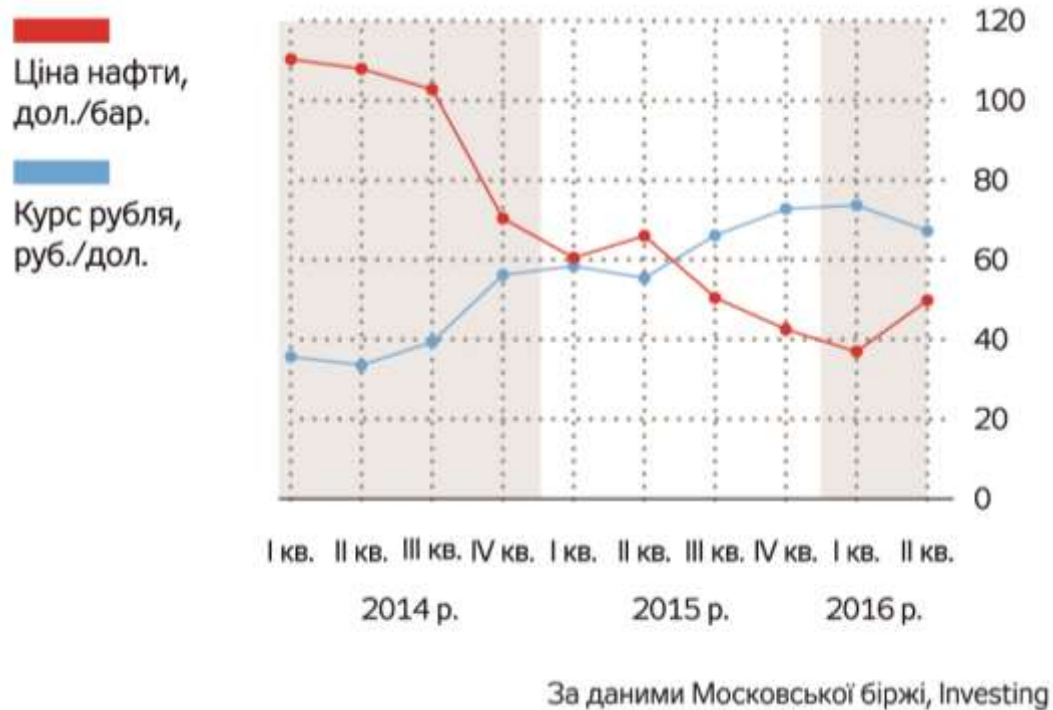
За даними ЦБ Росії

²¹⁸ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

²¹⁹ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

Додаток № 12. Динаміка курсу рубля та ціни на нафту Brent.²²⁰

²²⁰ «ЄС—Росія: міфи про санкції». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>.

Додаток №13. Атрибути для аналізу сценаріїв за дослідженнями центру «Нова Європа».²²¹

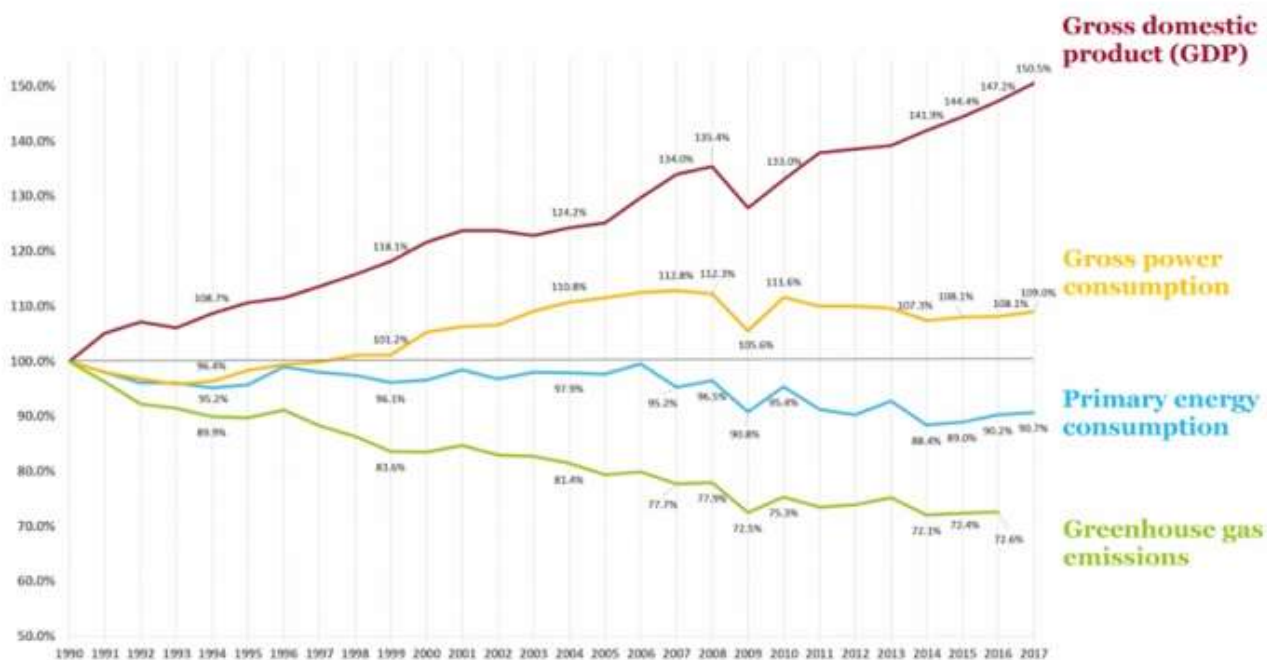
№	Сценарій	Бойові дії на фронті	Проведення переговорного процесу в рамках Мінських домовленостей
1	Статус-кво	✓	✓
2	Заморожування конфлікту		✓
3	Реінтеграція Донбасу на засадах децентралізації		✓
4	Автономізація / Особливий статус Донбасу (федералізація України)		✓
5	Військова операція України (з повернення окупованих територій)	✓	
6	Російський наступ (повномасштабне вторгнення в Україну)	✓	
7	Підсценарій 1. Вихід України з Мінського процесу (відмова України від переговорного процесу з РФ)	✓	
8	Підсценарій 2. Введення повноцінної миротворчої місії на Донбас		✓

²²¹ «Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі» / Дослідження центру «Нова Європа». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Scenarios-Donbas.pdf>.

Додаток №14. Динаміка величин енергоспоживання та забруднення парниковими газами у Німеччині.²²²

Economic growth, power & energy consumption, GHG emissions 1990 - 2017.

Data: BMWi 2018, UBA 2018.

CC BY SA 4.0

²²² «Чи швидко Німеччина відмовиться від російського газу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/03/16/635027/>.

Alexandre Krauss ✓

@AlexandreKrausz

Pure intellectual dishonesty.

There's no standards to compare the democratic levels between a regime that has obliterated permanently (and still does) its citizens freedoms and rights with [#France](#), a Nation that is driven by liberal values and norms. [#Russia](#) [#Macron](#) [#Putin](#)

11:08 PM · Aug 19, 2019

11

See Alexandre Krauss's other Tweets

²²³ «Чиста нещирість. Слова Макрона про «глибоко європейську» Росію», 2020. [Електронний ресурс] –Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/zustrich-putina-i-makrona-u-frantsiji/30121059.html>.

²²⁴ «Чиста нещирість. Слова Макрона про «глибоко європейську» Росію», 2020. [Електронний ресурс] –Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/zustrich-putina-i-makrona-u-frantsiji/30121059.html>.